

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra pastorální a spirituální teologie

LUKÁŠ MATÝSEK

**Modlitba u Terezie od Ježíše, Terezie od Dítěte
Ježíše a Terezie Benedikty od Kříže**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: **doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.**

OLOMOUC 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci 22.3.2023

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu práce doc. Dr. Michalu Altrichtrovi Th.D., za odborné a zároveň velmi laskavé vedení práce.

Obsah

ÚVOD.....	6
1. CO SE V KŘEŠŤANSKÉ SPIRITUALITĚ ROZUMÍ MODLITBOU.....	8
1.1. Modlitba.....	8
1.2. Definice modlitby.....	8
1.3. Specificky křesťanská modlitba.....	9
1.3.1. Čtyři charakteristiky křesťanské modlitby.....	10
1.3.2. Eucharistie – střed křesťanské modlitby.....	12
1.3.3. Svátosti – součást křesťanské modlitby.....	12
1.4. Způsoby modlitby.....	13
1.4.1. Velebení.....	14
1.4.2. Klanění.....	14
1.4.3. Prosebná modlitba.....	14
1.4.4. Přímluvná modlitba.....	15
1.4.5. Modlitba díkyvzdání.....	15
1.4.6. Modlitba chvály.....	16
1.5. Tři základní druhy modlitby.....	16
1.5.1. Ústní modlitba.....	17
1.5.2. Mentální modlitba – rozjímání.....	17
1.5.3. Mystická modlitba – kontemplace.....	17
2. MODEL Y MODLITBY V PÍSMU SVATÉM.....	19
2.1. Starý zákon.....	19
2.1.1. Doba praotců.....	20
2.1.2. Doba exodu.....	20
2.1.3. Doba králů a proroků.....	21
2.1.4. Doba exilu a poexilní.....	23
2.2. Nový zákon.....	23
2.2.1. Ježíš Kristus.....	23
2.2.1.1. Ježíšovy modlitby.....	24
2.2.1.2. Ježíšovo učení o modlitbě.....	24
2.2.1.3. Modlitba Páně.....	25
2.2.1.4. Ježíšova velebněžská modlitba.....	25
2.2.2. Maria.....	26
2.2.3. Zachariáš a Alžběta.....	28
2.2.4. Simeon.....	29
2.2.5. Pavel.....	29
3. MODLITBA V KARMELITÁNSKÉ SPIRITUALITĚ.....	31
3.1. Dějiny karmelitánského řádu.....	31
3.2. Spiritualita Karmelu.....	34
3.3. Čtyři kategorie karmelské spirituality.....	36
4. CO JE SPECIFICKÉHO OHLEDNĚ MODLITBY U TEREZIE OD JEŽÍŠE.....	39
4.1. Mládí.....	39
4.2. Začátky na Karmelu a nemoc.....	41
4.3. Období mezi nemocí a obrácením.....	42

4.4. Obrácení.....	43
4.5. Tereziino učení o modlitbě.....	44
4.5.1. Čtyři stupně modlitby.....	45
4.5.2. Maják v moři.....	46
4.5.3. Rozhodné rozhodnutí.....	46
4.5.4. Styk přátelství.....	47
4.5.5. Mnoho milovat.....	48
4.5.6. Zpřítomnit si Krista.....	49
4.5.7. Usebrání.....	49
4.5.8. Meditace s Písmem.....	51
4.5.9. Svobodná rozmluva.....	51
4.5.10. Modlitba přetavená v čin.....	52
4.5.11. Samota.....	52
4.5.12. Na cestě ke kontemplaci.....	53
4.6. Smrt a svatořečení.....	53
5. CO JE SPECIFICKÉHO OHLEDNĚ MODLITBY U TEREZIE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE.....	54
5.1. První období Tereziina života.....	54
5.2. Druhé období Tereziina života, nejsmutnější ze všech tří.....	56
5.3. Třetí období Tereziina života, nejkrásnější ze všech.....	60
5.4. Na Karmelu.....	62
5.5. Modlitba u Terezie od Dítěte Ježíše.....	62
5.6. Smrt a svatořečení.....	66
6. CO JE SPECIFICKÉHO OHLEDNĚ MODLITBY U TEREZIE BENEDIKTY OD KŘÍŽE.....	67
6.1. Dětství a mládí.....	67
6.2. Doba studia a hledání.....	70
6.3. Konverze.....	74
6.4. Před vstupem na Karmel.....	77
6.5. Na Karmelu.....	79
6.6. Modlitba u svaté Terezie Benedikty od Kříže.....	80
6.7. Smrt a svatořečení.....	83
7. PRAKTICKÉ APLIKACE PRO DUCHOVNÍ ŽIVOT.....	84
ZÁVĚR.....	88
BIBLIOGRAFIE.....	90

Úvod

V diplomové práci se chci zabývat modlitbou, a to z hlediska obecnějších přístupů spirituální teologie, a především porovnat modlitbu u tří velkých karmelitánských světic Terezie od Ježíše, Terezie od Dítěte Ježíše a Terezie Benedikty od Kříže.

Práce je rozdělená do sedmi kapitol. První tři kapitoly se zabývají modlitbou obecně. Tato část tvoří jednu třetinu diplomové práce. Zbýlé dvě třetiny porovnávají modlitbu u svatých Terezii. Tato disproporce se objevila až po sepsání diplomové práce, z časových limitů jsem již nemohl poměr témat proporcionálněji upravit.

První kapitola se zabývá tím, co je to modlitba, jaká je definice modlitby. Co je to křesťanská modlitba. Hovoří o čtyřech záležitostech, které jsou charakteristické pro křesťanskou modlitbu, o eucharistii jako o středu modlitby a vyzdvihuje důležitost svátostí, jako součást křesťanské modlitby. A nakonec popisuje, jaké jsou způsoby a druhy modlitby.

Druhá kapitola popisuje modlitbu v Písmu svatém. Na příkladech velkých osobností Starého a Nového zákona, a samozřejmě Ježíše Krista je představena jejich modlitební praxe. Zkratky knih Písma svatého jsou vzaty z ekumenického překladu Bible, rok 1993.

Třetí kapitola se zabývá dějinami karmelitánského řádu a převážně se snaží popsat karmelitánskou spiritualitu. Kým je inspirována, čím se zabývá a z čeho vychází. Rozebírá čtyři kategorie spirituality Karmelu a uvádí nás do představení modlitby u velkých karmelitánských Terezii.

Čtvrtá kapitola hovoří o svaté Terezii z Ávily, řeholním jménem Terezie od Ježíše. První část kapitoly popisuje její život a především události, které ovlivnily její modlitbu. Druhá část se věnuje její nauce o modlitbě.

Pátá kapitola je zaměřená na svatou Terezii z Lisieux, řeholním jménem Terezie od Dítěte Ježíše. V úvodu kapitoly jsou popsány situace, které „malou“ Terezii ovlivnily a způsobily její charakteristický duchovní život. V závěru kapitoly jsou tyto charakteristiky popisovány.

Šestá kapitola líčí život svaté Edity Steinové, řeholním jménem Terezie Benedikta od Kříže. A zaobírá se jejím způsobem modlitby.

Poslední kapitola se pokouší představit praktické věci, které bychom si mohli vzít od tří svatých Terezií, abychom zdokonalili svou modlitbu.

1. Co se v křesťanské spiritualitě rozumí modlitbou

Než se začnu zabývat modlitbou v křesťanské spiritualitě, bylo by dobré podívat se na to, co to vůbec modlitba je, co to znamená se modlit.

1.1. Modlitba

Podle obecných sdělení z religionistiky, kde se často nerozlišuje osobní Bůh a mytologie bohů, se modlitbou rozumí úkon, kterým se člověk obrací k nějakému božstvu, a proto má ústřední místo v různých náboženstvích.¹ Modlitba uskutečňuje podstatu náboženského aktu.² Tato rozmluva s božstvem se vyslovuje šeptem nebo nahlas o samotě nebo ve společenství. Téměř vždy je spojena s určitou formulací a často je provázená zvláštními gesty, nezřídka jsou také předepsána určitá místa a denní doby. Před začátkem modlitby musejí věřící mnohde provést očistné obřady nebo použít předepsaný oděv. V mnoha náboženstvích se při modlitbě používají určité modlitební pomůcky.³

Modlitba se vyskytuje ve všech kulturách a v určité životní etapě se modlí převážná většina lidí. Můžeme říct, že modlitba je téměř univerzálním jevem. Na světě neexistuje kultura, která by nedisponovala nějakou formou náboženství a modlitby. Jako by člověka nutil k modlitbě nějaký instinkt. Karl Barth⁴ ho nazývá naším „nevléčitelným onemocněním Bohem“.⁵

1.2. Definice modlitby

„Dějiny spásy začínají v okamžiku, kdy je člověk schopen přijmout zjevení a odpovědět na ně v modlitbě.“⁶ Člověk se nestává člověkem podle toho, že používá

¹ Srov. BŘETISLAV HORYNA, *Úvod do religionistiky*, Praha: Oikúmené, 1994, s. 60n.

² Srov. KARL RAHNER, HERBERT VORGRIMLER, *Teologický slovník*, „Modlitba“, Praha: Zvon, 1996, s. 182.

³ Srov. M. ELSER, S. EWALD, G. MURRER, ed., *Encyklopedie náboženství*, „Modlitba“, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 223.

⁴ Karl Barth byl švýcarský reformovaný teolog (srov. WOLFGANG BEINERT, *Malé dějiny křesťanského myšlení*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012, s. 52).

⁵ TIMOTHY KELLER, *Modlitba. Zkušenost posvátné úcty a důvěrného vztahu s Bohem*, Praha: Triton, 2017, s. 50.

⁶ STEFANO DE FIORES, TULLO GOFFI, ed., *Slovník spirituality*, „Modlitba“ B. Häring, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 524.

nástroje nebo že mění prostředí, kde žije, ale tím, že uctívá Boha, naslouchá mu a odpovídá mu. Člověk se stává člověkem tím, že se modlí, jenom díky modlitbě může dojít k pravdě.⁷

Existují tři základní podmínky modlitby, které nacházíme v pravém náboženství: víra v Boha, víra v jeho přítomnost a společný rozhovor mezi člověkem a Bohem.

- a) Víra v jednoho osobního, živého Boha – modlíci ví, že oslovuje nejvyšší moudrost. Nehovoří s nějakou neosobní myšlenkou, silou nebo věcí.
- b) Víra ve skutečnou Boží přítomnost – ten, kdo se modlí, věří, ve skutečnou a aktivní Boží přítomnost. Bůh se zjevuje a očekává naši odpověď. Víra ve své podstatě není nic jiného než modlitba. Kde není modlitba není také živá víra.
- c) Důvěra, že Bůh, který k nám mluvil a dále se zjevuje, uslyší také naši modlitbu – modlitba předpokládá vztah, mezi tím, kdo se modlí a Nejvyšším.

Když se člověk modlí s důvěrou a žije s vírou, je spojen s Duchem Svatým. A Kristova milost je nepřítomná, třebaže modlíci se nezná ani Ježíše, ani tajemství Nejsvětější Trojice.⁸

1.3. Specificky křesťanská modlitba

Křesťanství specifikuje modlitbu jako výslovnou a pozitivní realizaci vztahu člověka k osobnímu Bohu.⁹ „Křesťanská modlitba je vztahem smlouvy mezi Bohem a člověkem v Kristu. Je to činnost Boha a člověka; vyvěrá z Ducha Svatého a z nás, je zcela zaměřená k Otci ve spojení s lidskou vůlí Božího Syna, který se stal člověkem.“¹⁰ Křesťanská modlitba je specifická tím, že se obrací na Nejsvětější Trojici, že vyjadřuje víru v Otce, Syna a Ducha Svatého. Modlíme se tedy k Otci, skrze Krista v Duchu Svatém.

Oslovujeme Boha jako Otce, uctíváme ho a milujeme, jako našeho Otce a Kristova Otce. Je to Kristova zásluha, že můžeme oslovovat Boha „Otče“.

⁷ Srov. DE FIORES, GOFFI, ed., *Slovník spirituality*, „Modlitba“ B. Häring, s. 524.

⁸ Srov. Tamtéž, s. 524.

⁹ Srov. RAHNER, VORGRIMLER, *Teologický slovník*, „Modlitba“ s. 182.

¹⁰ Katechismus katolické církve (dále KKC), Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 622, §2564.

V Kristu k nám Otec přichází a přebývá mezi námi a v nás, jenom v Kristu můžeme říct „Otče náš“. Kristus nás učí uctívat Boha v Duchu a v pravdě (srov. Jan 4,23). Tato úcta má cenu, jenom když je spojena s úctou ke Kristu a když je obětována Kristovým jménem. Základem křesťanské modlitby je poznání Krista. Boha můžeme uctívat v Duchu a v pravdě, protože nás vede Duch Svátý, a protože jsme Boží děti. Duch Svátý nás učí správné modlitbě. Jenom díky němu jsme bdělí a očekáváme Pána, všímáme si znamení časů, která předznamenávají Boží přítomnost. Takže díky Duchu svatému modlitba spojuje víru se životem.¹¹ Přítomnost Boha proměňuje náš život, avšak tuto přítomnost přijímáme jen tehdy, když se modlíme. Při modlitbě se otvíráme světlu a životu, světlu, které nás prosvětluje a ukazuje nám cestu a životu, který přesahuje náš život.

1.3.1. Čtyři charakteristiky křesťanské modlitby

Křesťanská modlitba se vyznačuje čtyřmi charakteristikami: Boží iniciativou, úlohou Písma svatého, úlohou církve a úlohou potřebného člověka.

a) Boží iniciativa – Bůh nás miloval dřív, než jsme se narodili a On nás volá dřív, než nás to vůbec může napadnout. Můžeme na Boha zapomenout, můžeme Jej obviňovat ze svých zpackaných životů, můžeme upřednostňovat své modly, ale pravý Bůh nás neustále volá k tajemnému setkání v modlitbě. Vždycky je ten první, kdo volá Bůh reakce člověka je až odpovědí na jeho volání. Pánovo volání se projevuje v celých dějinách spásy.¹² Největší Otcovou iniciativou v celých dějinách je vtělení jeho Slova. Toto Slovo zaznívá ve všech stvořených dílech. Toto Slovo dává smysl každému dílu. Bůh nikdy nemluví prázdnými frázemi. „Jeho slovo je účinné, je to událost, viditelné dílo.“¹³ Modlitba křesťana se proto nikdy nemůže oddělit od dějin spásy, ale musí se do těchto událostí zapojit jako slovo přinášející ovoce lásky, spravedlnosti a věrnosti.

¹¹ Srov. DE FIORES, GOFFI, ed., *Slovník spirituality*, „Modlitba“ B. Häring, s. 525.

¹² Srov. KKC, s. 624, §2567.

¹³ DE FIORES, GOFFI, ed., *Slovník spirituality*, „Modlitba“ B. Häring, s. 526.

- b) Písmo svaté – to je výsadní projev Božího slova. Ale toto slovo nám nemůže přinést užitek, pokud ho čteme a meditujeme, ale nejsme ochotni na něj odpovídat. Kdo Písmo čte jen, proto aby byl utěšen, ale není ochoten Bohu odpovídat zbavuje Boží slovo života a sám ztrácí směr. A ten, kdo se zabývá Bibli kriticky a sám není člověkem modlitby nenajde v textu jeho pravý smysl, kterým je Boží slovo.¹⁴ Písmo nás učí naslouchat a odpovídat celým naším životem, Písmo má pro nás být školou modlitby. Čteme-li Písmo musíme si uvědomit, že skrze ně k nám promlouvá Bůh a očekává od nás odpověď na každou situaci našeho života. Nepromýšlíme-li slovo, které k nám Pán mluví a nesnažíme-li se podle něho žít pak to není pravé naslouchání, ale jenom literární úkon.¹⁵
- c) Společenství víry – „modlitba je jednou ze základních funkcí církve, která zaujímá místo starozákonního prosebníka a současně přijímá svou specifickou situaci spásy v kontextu Nového zákona.“¹⁶ Když se věřící modlí, tak se nemodlí nikdy sám, ale modlí se ve společenství církve bojující a ve společenství církve vítězné. Modlitební společenství se svatými nás učí důvěře a solidaritě. Důvěře v Boha a solidaritě se světem.
- d) Úloha potřebného člověka – pokorné, vděčné a velkodušné přijetí potřebného přináší pokrok v poznání Boha a v pravé úctě k němu. Potřebný člověk, obraz Boží, nám odhalí svou tvář, jestliže k němu přistoupíme s velkodušnou a nezištnou láskou. Pokud potřebného přijímáme jako bratra (sestru) a jsme s ním (s ní) solidární, pak slyšíme skutečný Pánův hlas (srov. Mt 25,31-46). Uznáme-li, že potřebný musí být milován a podporován, překračujeme své vlastní já a stávají se z nás osoby schopné vést dialog. Odpovědí potřebnému odpovídáme samému Bohu a dozráváme k hlubšímu poznání Pána. Milovat potřebného je nutná podmínka křesťanské modlitby.¹⁷

¹⁴ Srov. DE FIORES, GOFFI, ed., *Slovník spirituality*, „Modlitba“ B. Häring, s. 527.

¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 528.

¹⁶ RAHNER, VORGRIMLER, *Teologický slovník*, „Modlitba“, s. 182.

¹⁷ Srov. DE FIORES, GOFFI, ed., *Slovník spirituality*, „Modlitba“ B. Häring, s. 525-528.

1.3.2. Eucharistie – střed křesťanské modlitby

Centrem specificky křesťanské modlitby je liturgie. Slavením liturgie máme účast na Kristově modlitbě, a spolu s Ním se obracíme k Otci v Duchu Svatém. Liturgie nás spojuje s milujícím Pánem. Je to zdroj a cíl každé naší modlitby.¹⁸

Středem liturgie je eucharistie, je to základní bod bohopocty církve, buduje a obnovuje společenství víry, naděje a lásky. Eucharistie znamená díkuvzdání a vděčnost. Eucharistii se uskutečňuje naše vykoupení, Ježíš je tím Veleknězem, který se obětuje Otci. Pokud je člověk odrazem vděčnosti, tak spolupracuje s Kristem na svém vykoupení.¹⁹ Při vykonávání a přijímání eucharistie prožívá církev i každý jednotlivý věřící skutečné díkuvzdání.²⁰ Eucharistie je součástí každé modlitby a všechny modlitby z ní vycházejí.²¹ Vzkříšený Kristus je v eucharistii přítomen mocí Ducha Svatého, dále se obětuje a posílá téhož Ducha lidem, aby se také oni učili obětovat ke slávě Otce a k službě bratřím a sestrám. Jenom takto má člověk účast na eucharistické oběti, která umožňuje, aby v něm Kristus pokračoval v díle spásy a mohl se stát poslem pokoje a smíření.²²

1.3.3. Svátosti – součást křesťanské modlitby

Také ostatní svátosti jsou pro křesťanskou modlitbu podstatné. Svátosti nás uvádějí do křesťanského života, setkáváme se s Božím slovem a jsme jim proměňováni. Svátosti jsou naší odpovědí na Pánovo slovo, jsou odpovědí celé církve.²³

Křest je základem celého křesťanského života, díky křtu se můžeme odvážit oslovovat všemohoucího Boha „Otče“. Křest je branou k životu v Duchu, v něm oslavujeme to, co Kristus přijal v krvi nové a věčné smlouvy.

¹⁸ Srov. KKC, s. 283, §1073.

¹⁹ Srov. DE FIORES, GOFFI, ed., *Slovník spirituality*, „Modlitba“ B. Häring, s. 528.

²⁰ Srov. RAHNER, VORGRIMLER, *Teologický slovník*, „Modlitba“ s. 86.

²¹ Srov. KKC, s. 643, §2643.

²² Srov. DE FIORES, GOFFI, ed., *Slovník spirituality*, „Modlitba“ B. Häring, s. 529.

²³ Srov. Tamtéž, s. 529.

Modlitba, která se o to opírá, nás vede k eucharistii, spojovacímu prvku všech pokřtěných. Biřmování nás dokonaleji začleňuje do církve a dává nám zvláštní silu Ducha Svatého.²⁴ Třetí osoba Nejsvětější Trojice je osobní dar, ten se projevuje objevením dobra v nás a v druhých. Modlitba, která odpovídá takovému daru je díkyčinění a chvála. Svátosti smíření nám Bůh odpouští všechny hříchy, kterými jsme Ho zranili. Usmiřuje nás s bližními, kterým jsme ublížili svou pýchou a svou neláskou. A navrací nás do lůna církve, která svou láskou, příkladem a modlitbami pracuje na našem obrácení.²⁵ Slavit svátost smíření znamená modlit se za kajícího, ale i za kněze, který rozhřešuje. Povolání ke kněžství je na prvním místě povoláním být člověkem modlitby a být učitelem modlitby. Ve svátosti manželství Kristus vychází vstříc věřícím manželům a zůstává s nimi, aby, tak jako on miloval církev i manžele milovali jeden druhého.²⁶ Kristus sjednocuje manžele a děti, protože je mezi nimi. Modlitba v rodině je tedy základní věcí a úkolem rodičů je děti zasvětit do modlitby, která stmeluje víru a život.²⁷

1.4. Způsoby modlitby

Duch Svatý, působící v církvi, tj. konkrétní lidi s individuálními akcenty a možnostmi, podněcuje, pomáhá a také církev vychovává²⁸ k životu modlitby, tím, že ji připomíná modlícího se Krista, který se modlil v ústraní nebo společně s ostatními. Způsoby modlitby, které najdeme v spisech apoštolů jsou pro křesťanskou modlitbu směrodatné. Katechismus katolické církve rozlišuje tyto formy modlitby.²⁹

²⁴ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Lumen gentium 11, Praha: Zvon, České katolické nakladatelství, 1995, s. 47.

²⁵ Srov. Tamtéž, s. 47.

²⁶ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Gaudium et spes 48, s. 223.

²⁷ Srov. DE FIORES, GOFFI, ed., *Slovník spirituality*, „Modlitba“ B. Häring, s. 529-530.

²⁸ Slovem „vychovává“ se nerozumí negativní příkrost, nýbrž celý vějíř působení oblažujícího Ducha.

²⁹ Srov. KKC, s. 639, §2625.

1.4.1. Velebení

Je setkání Boha s člověkem; Bůh se s člověkem spojuje, protože Bůh člověku žehná a člověk může velebit toho, kdo je příčinou všeho požehnání. Velebení se vyjadřuje dvěma směry: někdy naše chvála nesena Duchem Svatým stoupá skrze Krista k Otci, protože ho velebíme za to, že nám požehnal. Jindy si vyprošujeme milost Ducha Svatého, která k nám sestupuje skrze Krista od Otce, protože On nám žehná.³⁰

1.4.2. Klanění

„Je základní postoj člověka, který uznává, že je tvorem před svým Stvořitelem. Klanět se třikrát svatému a svrchovaně láskyhodnému Bohu nás naplňuje pokorou a dodává jistotu našim prosbám.“³¹ Člověk se neklaní Bohu, protože je silnější, to by bylo slabošské a nedůstojné, klaní se mu, protože Bůh je toho hoden. Člověk se klaní Bohu, neboť poznal, že Bůh je pravda, dobro, nekonečná hodnota a smysl života.³²

1.4.3. Prosebná modlitba

Touto modlitbou si uvědomujeme, že máme s Bohem vztah. „Je-li dítě v nebezpečí, běží k matce, dostane-li se někdo do nesnází, vyhledá přítele – a tak se srdce člověka podvědomě obrací k všemohoucí bytosti, o niž je přesvědčeno, že to s ním myslí dobře.“³³ Prosba je návrat k Otci³⁴ člověk žádá o pomoc bytost, která jej přesahuje.³⁵ Prvním podnětem k prosebné modlitbě je prosba o odpuštění, je předpokladem spravedlivé a čisté modlitby, je to důvěrná pokora, která nás navrácí do společenství s Bohem a církví. Prosba o odpuštění stojí na začátku jak liturgie, tak i osobní modlitby.³⁶ Máme prosit o vše, co

³⁰ Srov. KKC, s. 639, § 2626n.

³¹ Tamtéž, s. 639, §2628.

³² Srov. ROMANO GUARDINI, *O modlitbě*, Praha: České katolické nakladatelství Zvon, 1992, s. 88.

³³ Tamtéž, s. 101.

³⁴ Srov. KKC, s. 640, §2629.

³⁵ Srov. TOMÁŠ ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, Olomouc: Centrum Aletti Velehrad-Roma, 2000, s. 413.

³⁶ Srov. KKC, s. 640, §2631.

v životě potřebujeme, o sílu k práci, o pomoc ve strastech, o posilu v boji proti hříchu, o lásku k Bohu i k bližnímu, o život v pravdě, v podstatě o každou dobrou věc.³⁷ Prosit o všechno, ale neznamená, že budeme pasivní. Svátý Ignác nám radí, jak dosáhnout rovnováhy: „Důvěřuj Bohu tak, jako by veškerý úspěch tvých záležitostí závisel výlučně na něm; ale vynalož veškeré úsilí, jako bys měl udělat všechno ty, a Bůh pak vůbec nic.“³⁸

1.4.4. Přímluvná modlitba

Přimlouvav se za druhé, je v souladu s Božím milosrdenstvím. Když se modlíme za druhé jsme méně sobečtí a naše modlitba je Bohu milejší.³⁹ Přímluvná modlitba nás připodobňuje k Ježíšovi, který je jediný přímluvce u Otce.⁴⁰ A my se svou modlitbou můžeme k němu přidat a spolu s ním prosit za všechny.⁴¹ Máme se modlit za ty, kteří nám jsou drazí, které máme rádi, za dějinná rozhodnutí, potřeby lidu, utrpení doby,⁴² za ty, kteří mají moc, kteří pronásledují, za spásu těch, kteří odmítají Krista⁴³ a za zemřelé. Je naší povinností modlit se za sebe navzájem.⁴⁴

1.4.5. Modlitba děkuvzdání

Modlitba děků je opakem modlitby prosebné, kdo dostal, tak děkuje.⁴⁵ Děkováním člověk odpovídá na Boží dary. Nemáme děkovat jen, když něco dostaneme, ale pořád. Člověk má neustále odpovídat na laskavé vedení Boha, tzn. že si má uvědomovat, že všechno, co prožívá a čím žije pochází od Boha a za to mu děkovat.⁴⁶ „Klement Alexandrijský proto vybízí křesťany, aby děkovali Bohu na prvním místě za dar vědění, za to, že jsme schopni pochopit

³⁷ Srov. GUARDINI, *O modlitbě*, s. 102.

³⁸ JÓZEF AUGUSTYN, *Kde jsi, Adame?*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, s. 156.

³⁹ Srov. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, s. 421.

⁴⁰ Srov. KKC, s. 641, §2634n.

⁴¹ Srov. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, s. 419.

⁴² Srov. GUARDINI, *O modlitbě*, s. 103n.

⁴³ Srov. KKC, s. 641, §2636.

⁴⁴ Srov. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, s. 421.

⁴⁵ Srov. Tamtéž, s. 414.

⁴⁶ Srov. GUARDINI, *O modlitbě*, s. 110.

Boží velikost. Čím víc ji chápeme, tím víc děkujeme. Naopak zase, čím je větší naše vděčnost, tím víc nám Bůh svou slávu zjevuje.⁴⁷ Největším díkůvzdáním, které církve má je slavení eucharistie.

1.4.6. Modlitba chvály

Modlitba chvály se soustřeďuje na Boha, uznává, že Bůh je Bohem, oslavuje ho, protože je.⁴⁸ Díky ní se člověk stává čistým a velkým, jeho velikost spočívá v tom, jak moc dovede ocenit a vzdát hold tomu, kdo je větší než on.⁴⁹ Chválou vystupujeme k Pánu, díky, kterému opravdu žijeme.⁵⁰ Chválíme-li Boha, Duch Svátý se spojuje s naším duchem a dosvědčuje, že jsme děti Boží.⁵¹ Chvála obsahuje všechny způsoby modlitby a přednáší je Bohu, který je pramenem a cílem modlitby.⁵²

1.5. Tři základní druhy modlitby

Křesťanská tradice zachovala tři hlavní formy modlitby: ústní modlitbu, mentální modlitbu – rozjímání a mystickou modlitbu – kontemplaci. Všechny mají společný rys, a tím je usebranost srdce. To znamená, že si v srdci uchováváme Boží slovo a setraváme v Boží přítomnosti.⁵³ „Těmto třem druhům modlitby odpovídají tři definice modlitby, které se doplňují, protože každá z nich vyjadřuje jednu složku, jednu stránku modlitby:

1. modlitba je rozhovor s Bohem
2. modlitba je pozdvižení mysli k Bohu
3. modlitba je pozdvižení srdce k Bohu.“⁵⁴

1.5.1. Ústní modlitba

⁴⁷ ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, s. 415.

⁴⁸ Srov. KKC, s. 644, §2649.

⁴⁹ Srov. GUARDINI, *O modlitbě*, s. 95.

⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 95.

⁵¹ Srov. KKC, s. 642, §2639.

⁵² Srov. Tamtéž, s. 642, §2639.

⁵³ Srov. KKC, s. 656, §2699.

⁵⁴ ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, s. 400.

Je nezbytnou součástí křesťanského života.⁵⁵ Jedná se o texty, které jsou předem složené a my je potichu nebo nahlas beze změny z paměti opakujeme nebo čteme, když se modlíme.⁵⁶ Nejživější formou ústní modlitby je taková, která vychází přímo ze srdce modlícího se člověka. Člověk vlastními slovy sděluje Bohu svou lítost a touhu, své radosti a starosti, své prosby, díky a chvály.⁵⁷

1.5.2. Mentální modlitba – rozjímání

V této modlitbě se snažíme dostat do styku s Bohem především myšlením.⁵⁸ Rozjímáním hledáme, proč a jak vést křesťanský život. Je to modlitba při, které odpovídáme na Pánovy požadavky. Při rozjímání nás Duch Svatý vede po jediné cestě modlitby, kterou je Kristus. Jestliže naše modlitba neobsahuje rozjímání, jsme jako první tři půdy z podobenství o rozséváči (srov. Mk 4,4-7). Při rozjímání přemýšlíme, představujeme si, prožíváme a toužíme.⁵⁹ Rozjímáním prohlubujeme pravdy víry, podněcujeme obrácení srdce a posilujeme vůli následovat Krista. Rozjímání nás vede k poznání Ježíšovy lásky a spojuje nás s Ním.⁶⁰ Cílem rozjímání je spojení s Bohem a pohled na vlastní život Božíma očima.⁶¹

1.5.3. Mystická modlitba – kontemplace

Tato modlitba je cesta k Bohu, můžeme ji přirovnat „k Mojžíšovu výstupu na horu Sinaj. Hora a její skály znamenají lidské pojmy a myšlení. Cesta vzhůru vede od pojmů nízkých k vyšším a širšímu rozhledu, k poznání stále čistšímu a jasnějšímu. A přece se nedá vystupovat do nekonečna. Přijde se na vrcholek hory. Lidské myšlení končí a Bůh tam ještě není. Poznáváme, že Boha nepoznáváme, že on není ještě v tom pojmu, který si o něm můžeme

⁵⁵ Srov. KKC, s. 657, §2701.

⁵⁶ Srov. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, s. 439.

⁵⁷ Srov. GUARDINI, *O modlitbě*, s. 147.

⁵⁸ Srov. ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, s. 400.

⁵⁹ Srov. KKC, s. 658, §2705, §2707n.

⁶⁰ Srov. Tamtéž, s. 658, §2708.

⁶¹ Srov. Tamtéž, s. 661, §2723.

vytvořit. A přece duše žízni po něm, touží k němu blíž. Protože myšlení se vyčerpalo, duše rozvívá křídla touhy a lásky. Její vzlet bývá účinný. Bůh je láska (srov. 1 J 4,8). Až k němu se tedy dospěje ne rozumem, ale láskou, srdcem.“⁶² Kontemplace je modlitbou Božího dítěte, které je milováno a které chce ještě více milovat. Je modlitbou hříšníka, kterému bylo z lásky odpuštěno, a on chce na lásku odpovídat ještě větší láskou. Je to odevzdanost do Otcovy vůle stále více prostoupení jeho Synem. V mystické modlitbě Nejsvětější Trojice proměňuje člověka „ke svému obrazu“. Je to naslouchání Božímu slovu, je to mlčenlivá řeč lásky, je to společenství lásky, a především je to Boží dar, milost.⁶³

⁶² ŠPIDLÍK, *Prameny světla*, s. 400.

⁶³ Srov. KKC, s. 659n, §2712n, §2716n, §2719.

2. Modely modlitby v Písmu svatém

Modlitba v Písmu svatém znamená obracet se k Bohu, který je laskavý, spravedlivý, milosrdný, všemohoucí a vidí do srdce člověka.⁶⁴ Modlitba je bohoslužbou, „která zahrnuje všechny postoje lidského ducha ve vztahu k Bohu. Člověk se modlí, protože Bůh se již dotkl jeho ducha. Biblické učení o modlitbě zdůrazňuje Boží charakter, nutnost spasitelného neboli smluvního vztahu a plné přijetí všech výsad i povinností, jež z takového vztahu vyplývají.“⁶⁵

2.1. Starý zákon

Modlitba ve Starém zákoně má přímý vztah k událostem. Obsah modlitby je spojen s dějinami a ty jsou modlitbou silně ovlivněny. Předmětem modlitby jsou zážitky a prožitky minulosti i přítomnosti a touha po spáse pro celou zemi.⁶⁶ Modlit se znamenalo obracet se k Hospodinově tváři, vylít před ním své srdce, radovat se a jásat, zpívat a chválit, ale také naříkat a bédovat. Takto stát před Hospodinem nebyla pro věřícího Žida troufalost, neboť takový vztah vycházel ze smlouvy mezi Bohem a jeho lidem.⁶⁷

Modlitba se ve Starém zákoně objevuje zejména od doby Abrahámovy.⁶⁸ Modlitebník se snaží zajistit přízeň Hospodina opakováním božských jmen a posvátných formulí, avšak ve starozákonní modlitbě nenajdeme žádné magické prvky, což vyplývá ze zákazu v Ex 20,7. Modlitby ve Starém zákoně jsou osobní rozmluvy, někdy dokonce hádky s Hospodinem.⁶⁹

⁶⁴ Srov. DANIELLE FOUILLOUX ed., *Slovník biblické kultury*, „Modlitba“, Praha: EWA Edition, 1992, s. 142.

⁶⁵ JAMES DIXON DOUGLAS, ed., *Nový biblický slovník*, třetí vydání, „Modlitba“, Praha: Návrat domu, 2017, s. 627.

⁶⁶ Srov. XAVIER LÉON-DUFOUR A KOLEKTIV, *Slovník biblické teologie*, „Modlitba“, Řím: Velehrad – Křesťanská akademie, s. 233.

⁶⁷ Srov. FOUILLOUX, *Slovník biblické kultury*, „Modlitba“, s. 142.

⁶⁸ Srov. KKC, s. 625, §2569.

⁶⁹ Srov. ADOLF NOVOTNÝ, *Biblický slovník*, svazek první A–P, „Modlitba“, Praha: Kalich 1992, s. 441.

2.1.1. Doba praotců

Modlitba v tomto období znamená vzývání Hospodinova jména (srov. Gn 4,26), obrací se přímo na Hospodina a je důvěrná (srov. Gn 15,2n), má také souvislost s obětováním (srov. Gn 13,4). Modlitba spojená s obětí znamená, že člověk se odevzdává Hospodinu a podřizuje se mu.⁷⁰

Abrahámovu modlitbu vyjadřují především činy. Všude kde se zastaví postaví Hospodinu oltář. Abrahám zpočátku mlčí, teprve později své modlitby vyjadřuje slovy (srov. Gn 15,2n). Bůh po Abrahámovi požaduje, aby mu obětoval syna, tím se stává podobným Otci, který svého Syna neušetří, ale vydá za nás za všechny (srov. Ř 8,32). Modlitba spojuje lidskou vůli s vůli Boží.⁷¹

Jákobova modlitba je doprovázená slibem, který je sám modlitbou. Jákob Bohu slibuje, že mu bude sloužit a bude mu věrný, pokud bude Hospodin Jákobovi žehnat. (srov. Gn 28,20-22).⁷² Před setkáním s bratrem Ezauem bojuje Jákob s tajemnou osobou, a získává nové jméno a požehnání (srov. Gn 32,25-30). V tomto souboji viděli církevní otcové boj víry a vítězství vytrvalosti, což pro ně je modlitba.⁷³

2.1.2. Doba exodu

Toto období je především spojené s postavou Mojžíše. Bůh na Mojžíše volá z prostředku hořícího keře. Mojžíš se s Bohem pouští do dialogu, vyhýbá se, namítá a klade otázky. Je to Boží škola modlitby (srov. Ex 3,1-17). Tato událost je předobrazem modlitby v židovské i křesťanské duchovní tradici.⁷⁴

Mojžíšovy modlitby obsahují hlavně přímluvy.⁷⁵ Mojžíš neprosí za sebe, ale za záchranu lidu, který odpadl (srov. Ex 32,11-13), za uzdravení Mirjam (srov. Nu 12,13), za lid v boji s Amalečany (srov. Ex 17,8-13).⁷⁶ „U Mojžíše je tato přímluvná modlitba opravdovou funkcí, úřadem. Je ostatně

⁷⁰ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Modlitba“, s. 627.

⁷¹ Srov. KKC, s. 625n, §2570, §2572

⁷² Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Modlitba“, s. 627.

⁷³ Srov. KKC, s. 626 §2573.

⁷⁴ Srov. Tamtéž, s. 626, §2575

⁷⁵ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Modlitba“, s. 627.

⁷⁶ Srov. KKC, s. 627, §2577.

zajímavé vidět, že přímluvce téměř vždy používá argumentu, který nás dnes překvapuje: „Protože jsi ten, kdo jsi, odpusť; kdybys neodpustil, připustil bys, aby o tobě říkali, že nejsi spravedlivý nebo že jsi opustil svůj lid. Kvůli tobě se přimlouvám a ty, kvůli sobě samému, nás musíš vyslyšet, protože na naší straně není žádný důvod k přímluvě a tím méně k vyslyšení“ (srov. Ex 32,12).⁷⁷

Hospodin mluvil s Mojžíšem tváří v tvář, jako když někdo mluví se svým přítelem (srov. Ex 33,11). Je to kontemplativní modlitba, která napomáhá Božímu služebníkovu být věrný svému poslání. Mojžíš vystupuje na horu, aby rozmlouval s Hospodinem, aby ho prosil a naslouchal mu.⁷⁸

Mojžíšovy modlitby rozhodujícím způsobem ovlivnily celý Starý zákon a jsou předobrazem Ježíšovy modlitby.⁷⁹

2.1.3. Doba králů a proroků

Modlitba v době králů a proroků se rozvíjí ve stínu Božího stánku a později chrámu. Vůdcové lidu a proroci učí Boží lid se modlit.⁸⁰ Osobnosti, které Hospodin povolal za kněze, proroky a krále se musely za lid přimlouvat.⁸¹ Povinností králů a proroků bylo za lid se modlit.⁸²

David se modlí za svůj lid a jeho jménem. Jeho podřízení se Boží vůli, jeho chvála Hospodina a lítost nad svými hříchy jsou vzorem modlitby pro lid.⁸³ „David, inspirovaný Duchem Svatým, je v žalmech prvním prorokem židovské i křesťanské modlitby. Modlitba Krista, pravého Mesiáše a Davidova syna, zjeví a naplní smysl této modlitby.“⁸⁴

Když David upevnil svou moc vyvstala potřeba postavit Hospodinu svatyni. Stavbu chrámu začal až Davidův následník Šalomoun.⁸⁵ Při posvěcení

⁷⁷ JEAN-JAQUES VON ALLMEN, ed., *Biblický slovník*, „Modlitba“, Praha: Kalich, 1991, s.146n.

⁷⁸ Srov. KKC, s. 627, §2576.

⁷⁹ Srov. LÉON-DUFOUR, *Slovník biblické teologie*, „Modlitba“, s. 233.

⁸⁰ Srov. KKC, s. 627, §2578.

⁸¹ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Modlitba“, s. 627.

⁸² Srov. LÉON-DUFOUR, *Slovník biblické teologie*, „Modlitba“, s. 233.

⁸³ Srov. KKC, s. 627, §2579.

⁸⁴ Tamtéž, s. 628, §2579.

⁸⁵ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Chrám“, s. 323.

chrámu se Šalomoun modlí modlitbu, která se opírá o zaslíbení dané Bohem, o smlouvu s Ním, o Jeho přítomnost uprostřed lidu, o připomínku Jeho činů. Král se modlí za sebe, za celý Izrael, za budoucí pokolení a jejich každodenní potřeby, aby všechny národy věděly, že Hospodin je jediným Bohem.⁸⁶ Převládajícím tónem Šalomounovy modlitby je zkroušenost (srov. 1Kr 8,47).⁸⁷ Chrám vychovával lid k modlitbě. Všechny náboženské zvyky⁸⁸ byly znamením svátosti a slávy Boží, a přesto obřadnost vedla lid k povrchní bohoslužbě. Úkolem proroků, proto bylo lid vyzývat k obrácení srdce.⁸⁹

Nedílnou součástí prorocké služby byla modlitba. Správné pochopení Božího slova vyžadovalo modlitební vztah s Bohem, aby prorok mohl hlásat Boží slovo, musel se modlit.⁹⁰ Musel být sám se svým Bohem, jenom tak mohl načerpat sílu pro své poslání. Taková modlitba není útekem před světem, nýbrž je nasloucháním Božimu slovu, někdy bývá zápasem nebo nářkem, ale vždy je přímluvou. Modlitba proroků očekává a připravuje Boží působení.⁹¹

Eliáš, který je otcem proroků,⁹² se na hoře Karmel, když zápasí s Balovými kněžími, (srov. 1Kr 18) modlí sám klidnými a prostými slovy a ukazuje moc modlitby, kterou má jediný věřící. A je vyslyšen, protože jeho život je prostoupen vírou, protože je spojen s jediným Bohem, a protože opravdu věří v Boží moc. Eliáš ukazuje, že k obrácení národa stačí jeden světec. Poté se Eliáš vydává do pouště, k Boží hoře Chorebu, aby se zde setkal s Hospodínem. Bůh promlouvá ke svému proroku a ten je v pohotovosti poslouchat, stále je v postoji modlitby. Na Hospodinovu otázku odpovídá, že je zde z horlivosti pro Boha. Eliáš je zde, aby splnil Hospodinovu vůli, aby vykonal jeho příkazy.⁹³ Odměnou mu je setkání s Bohem, který je v tichém a jemném vánku (srov. 1Kr 19).

⁸⁶ Srov. KKC, s. 628, §2580.

⁸⁷ Srov. LÉON-DUFOUR, *Slovník biblické teologie*, „Modlitba“, s. 233.

⁸⁸ Pouti, svátky, oběti, kadidlo, předkladné chleby atd.

⁸⁹ Srov. KKC, s. 628, §2581.

⁹⁰ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Modlitba“, s. 627.

⁹¹ Srov. KKC, s. 629, §2584.

⁹² Srov. Tamtéž, s. 628, §2582.

⁹³ Srov. ADRIENNE VON SPEYR, *Eliáš*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992, s. 47, 61, 62.

2.1.4. Doba exilu a poexilní

V době babylonského zajetí, kdy byl zničen jeruzalémský chrám, se stala důležitým faktorem duchovního života synagoga. Zde se četlo a vykládalo Boží slovo a Hospodinu se zde přednášely modlitby. Po návratu do Jeruzaléma chrám synagogu nenahradil, ale obě instituce se doplňovaly. Zbožný člověk hledal Hospodina jak v chrámu při obřadech, tak i v synagoze při naslouchání Božím slovu.⁹⁴ Po návratu z exilu Židé obnovili chrám, ale také dál chodili do synagogy. Hledali Boha v chrámu i v synagoze. V chrámu prostřednictvím oběti a v synagoze výkladem Písma a modlitbami.⁹⁵

2.2. Nový zákon

V Novém zákoně nacházíme místa, kde je vyloženo učení o modlitbě, všechna tato místa, ale vycházejí z učení a praxe Ježíše Krista.⁹⁶

2.2.1. Ježíš Kristus

Ježíš se učil modlit podle svého lidského srdce, učil se modlit od své matky a učil se modlitbám svého lidu.⁹⁷ Často se modlí sám na nějaké hoře (Mt 14,23). „Jeho modlitba není jen výrazem touhy po blízkosti Otcově, ale týká se přímo jeho poslání a výchovy učedníků, jak uvádí Lukáš ve všech čtyřech zmínkách o Ježíšově modlitbě: při křtu (L 3,21), před volbou dvanácti (L 6,12), při Proměnění na hoře (L 9, 29) a před výkladem Otčenáše (L 11,1).“⁹⁸ Ježíš svou modlitbou k sobě přitahuje své nejbližší a modlí se za jejich víru.⁹⁹ Svou modlitbou se podílí na všem, co prožívají, soucítí s jejich slabostmi a chce je od nich vysvobodit. Jeho slova a jeho skutky jsou viditelným projevem jeho modlitby.¹⁰⁰ Ježíš se modlí ve chvílích duchovního zápasu (L 22,39-46) modlí se na kříži (Mt 27,46). Ve svých modlitbách vzdával díky Hospodinu (J 6,11),

⁹⁴ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Modlitba“, s. 627.

⁹⁵ Srov. Tamtéž, s. 628.

⁹⁶ Srov. Tamtéž, s. 628.

⁹⁷ Srov. KKC, s. 632, §2599.

⁹⁸ LÉON-DUFOUR, *Slovník biblické teologie*, „Modlitba“, s. 235.

⁹⁹ Srov. Tamtéž s. 235.

¹⁰⁰ Srov. KKC, s. 632n, §2602.

hledal Boží vedení (L 6,12n), přimlouval se (L 23,34) a hovořil s Otcem (L 9,28n).¹⁰¹ Ježíš „se modlí za nás i v nás a my se modlíme k němu. Modlí se za nás jako náš kněz. Modlí se v nás jako naše hlava. My se modlíme k němu jako k svému Bohu.“¹⁰²

2.2.1.1. Ježíšovy modlitby

V evangeliích nalezneme dvě plné znění Ježíšovy modlitby z doby veřejného působení. Obě začínají díkůvzdáním. První modlitbu najdeme v Matoušově a Lukášově evangeliu (Mt 11,25-27; Lk 10,21n) a Ježíš v ni vyznává a velebí Otce, že tajemství Božího království skryl učeným a zjevil je maličkým. Celá tato modlitba spočívá v láskyplném přilnutí jeho lidského srdce k tajemství vůle Otce. Druhou modlitbu zaznamenal evangelista Jan při vzkříšení Lazara. Ježíš nám ukazuje, jak máme prosit. Než je Otcem vyslyšen sjednocuje se s Jeho vůlí a teprve pak od něho dar přijímá.¹⁰³

2.2.1.2. Ježíšovo učení o modlitbě

V době veřejného působení Ježíš vyprávěl mnoho podobenství, v některých nacházíme jeho učení o modlitbě. V podobenství o příteli, který o půlnoci půjčuje tři bochníky chleba (L 11,5-8), Ježíš klade důraz, abychom při modlitbách byli neodbytní. Základem, na kterém stojí důvěra v toto naléhání je velkorysost Otce. Výzvu k vytrvalým modlitbám, které jsou charakteristické houževnatostí a trpělivostí ukazuje Ježíš na podobenství o soudci a vdově (L 18,1-8) a vysvětluje jim, že pokud Bůh na naše modlitby hned neodpovídá neznamená to, že jsme mu lhostejní, ale chce, aby naše víra dále rostla. Naše modlitby musejí vycházet z pokory a pokání, jak Kristus ukazuje na podobenství o celníkovi a farizejovi (L 18,10-14), kde nás varuje před nadřazeností. A k modlitbě můžeme přistoupit jen tehdy, když odpustíme druhým, což nás Ježíš učí v modlitbě Páně (Mt 6,12) a pak ještě opakuje

¹⁰¹ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Modlitba“, s. 628.

¹⁰² *Denní modlitba církve II.*, Doba postní a velikonoční, Druhé čtení: Z výkladu svatého Augustina, biskupa na žalmy, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005, s. 316n.

¹⁰³ Srov. KKC, s. 633, §2603n.

v podobenství o nemilosrdném služebníkovi (Mt 18,21-35). Modlitba má být jednoduchá, má vycházet z čistého srdce, má probíhat v soukromí a být bez přetvářky (Mt 6,5-8). Další charakteristickou vlastností modlitby, ke které nás Ježíš nabádá je bdělost (Mk 13,33-37) a jednota (Mt 18,19n).¹⁰⁴

2.2.1.3. Modlitba Páně

Je to modlitba, kterou Ježíš naučil své učedníky. Je shrnutím celého evangelia, je středem Písma svatého, je to nejdokonalejší z modliteb.¹⁰⁵ Je to vzorová modlitba. Zachovala se nám ve dvou verzích: delší verzi najdeme v Matoušově evangeliu 6,9-13 a je součástí Kázání na hoře, a v Lukášově evangeliu je verze kratší v 11,2-4 a Pán ji předložil za jiných okolností. Pravděpodobně ji opakoval při různých příležitostech, neboť chtěl, aby sloužila jako vzor pro jeho učedníky po všechny věky. Ježíš původně modlitbu vyslovil aramejsky, ale v době sepsání evangelií se ji křesťané, modlili již také řecky.¹⁰⁶ V Matoušově evangeliu se Otče náš skládá ze sedmi proseb. První tři prosby se zabývají oslavou Boha – „posvěcování jeho jména, příchod jeho království a plnění jeho vůle“¹⁰⁷. Další čtyři se zaměřují na tělesné a duchovní aspekty věřících – „abychom měli dost pokrmu, byli uzdraveni z hříchu, a vztahují se na náš boj za vítězství dobra nad zlem.“¹⁰⁸ Věřící se mají tedy modlit za Boží pomoc a požehnání v souvislosti se všemi aspekty života na zemi.¹⁰⁹ Modlitba Páně má důležitý eschatologický rozměr. Při modlitbě Otčenáš vstupujeme do stejné události, kdy Pán učí učedníky se modlit.

2.2.1.4. Ježíšova velebněžská modlitba

Je to nejdelší Ježíšova modlitba, kterou evangelisté zaznamenali a najdeme ji v Janově evangeliu. Tato modlitba objímá celé dílo stvoření a spásy, jakož i jeho smrt a jeho vzkříšení. Právem se nazývá velebněžskou modlitbou,

¹⁰⁴ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Modlitba“, s. 628.

¹⁰⁵ Srov. KKC, s. 673, §2774.

¹⁰⁶ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Modlitba Páně“, s. 629n.

¹⁰⁷ KKC, s. 693, §2857.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 693, §2857.

¹⁰⁹ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Modlitba Páně“, s. 630.

protože je to modlitba našeho Velekněze a je neoddělitelná od jeho oběti.¹¹⁰ „V této velikonoční obětní modlitbě všechno je přivedeno k jednotě v něm: Bůh i svět, Slovo i tělo, věčný život i čas, láska, která se vydává, a hřích, který ji zrazuje, přítomní učedníci i ti, kteří pro jejich slovo uvěří v něho, zmaření sebe sama i sláva. Je to modlitba jednoty.“¹¹¹ Ježíš je náš Velekněz, modlí se za nás a modlí se v nás. On nás slyší a vyslyší.¹¹²

2.2.2. Maria

„Mariina modlitba nám byla zjevena na úsvitu plnosti časů. Před vtělením Božího Syna a před vylitím Ducha Svatého její modlitba jedinečným způsobem spolupracuje na dobrotivém plánu Otce: ve chvílích zvěstování a početí Krista a o letnicích na zrodu církve, Kristova těla.“¹¹³ Její „staň se“ je modlitbou věřícího a znamená dávat se Bohu celým svým životem a celou svou bytostí, protože Bůh se cele dává nám.¹¹⁴

Mariinu modlitbu najdeme v Lukášově evangeliu. Ve chvíli, kdy Maria navštíví svou příbuznou Alžbětu, se modlí chvalozpěv, který tradice církve nazývá „Magnificat“ (L 1,46-55). Je to lyrická báseň, podobá se starozákonním žalmům, a především písni Chany (1S 2,1-10). Magnificat se také nazývá Mariino proroctví, tzn. že vyjadřuje co si Maria myslí a co nosí v srdci.¹¹⁵ Hymnus charakterizuje Mariinu osobnost, je kompendiem její vlastní spirituality.¹¹⁶ Maria je celou bytostí zaměřená k Bohu, a proto velebí Nejvyššího za veliké věci, které v ní vykonal.¹¹⁷ Mariin chvalozpěv má jasné uspořádání. Nejprve je veleben Hospodin za to, že si Marii vyvolil a omilostnil, dále jsou vychvalovány jeho mocné činy, které vykonal pro chudé, a nakonec

¹¹⁰ Srov. KKC, s. 667, §2746n.

¹¹¹ Tamtéž, s. 667, §2748.

¹¹² Srov. Tamtéž, s. 667, §2749.

¹¹³ KKC, s. 637, §2617.

¹¹⁴ Srov. Tamtéž, s. 637, §2617.

¹¹⁵ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Magnificat“, s. 570n.

¹¹⁶ Srov. CTIRAD VÁCLAV POSPÍŠIL, *Maria – mateřská tvář Nejvyššího*, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2018, s. 64.

¹¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 65.

je chválen, že je milosrdný a věrný vůči svému lidu.¹¹⁸ Magnificat je projevem toho, jak moc Maria uchovává všechna Boží slova ve svém srdci. Všechno zahrnuje do své modlitby. Nyní když je těhotná je její modlitba neoddělitelně spojena s modlitbou jejího Syna. Jejich modlitba splynula, neboť v tomto okamžiku jsou oba tělesně spojeni. Těhotenství je pro Marii dobou dokonalé kontemplace, je to doba úplného naslouchání Synu.¹¹⁹

Evangelista Lukáš se dvakrát zmiňuje, že Maria uchovává ve svém srdci a rozjímá situace z Ježíšova života. Poprvé to je při Ježíšově narození v Betlémě a návštěvě pastýřů (L 2,19) a podruhé při nalezení dvanáctiletého Ježíše v chrámě (L 2,51). Maria důvěřuje Bohu, spoléhá se na něj a přiznává mu, že všechno, co dopouští je dobré a správné.¹²⁰ Maria je žena víry, je otevřena transcenci.¹²¹

Maria jako přímluvkyně se objevuje v příběhu o svatbě v Káni Galilejské, kterou máme zaznamenanou v Janově evangeliu (J 2,1-12). Maria nejprve Ježíše upozorní na nedostatek, dále však na něj nenaléhá, ale obrací se na služebníky domu a odkazuje je na Ježíše. Maria neříká Synovi, co má dělat, ani nevyzývá druhé lidi, aby její prosbu u Ježíše podpořili, ale pokouší se vzbudit jejich víru a přemoci jejich lhostejnost.¹²²

Maria jako mučednice jde se svým Synem po křížové cestě, jde cestou utrpení. Její duši pronikl meč (srov. L 2,35), meč čistě lidského zármutku, ale také meč nadpřirozeného utrpení, tj. milost, že má účast na Synově nadlidském, božském utrpení, které ji on svěřuje.¹²³ Marii si nemůžeme představit pod křížem nečinnou a bez pohnutí. Právě zde na Golgotě, rodí Ježíše v bolestech, a v postavě apoštola Jana se pak ujímá celé církve (srov. J 19,26), která se z

¹¹⁸ Srov. PETR MAREČEK, *Evangelium podle Lukáše*, Praha: Česká biblická společnost 2018, s. 76.

¹¹⁹ Srov. ADRIANNE VON SPEYR, *Služebnice Pána*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 42.

¹²⁰ Srov. MAREČEK, *Evangelium podle Lukáše*, s. 115.

¹²¹ Srov. POSPÍŠIL, *Maria – mateřská tvář Nejvyššího*, s. 71.

¹²² Srov. VON SPEYR, *Služebnice Pána*, s. 86.

¹²³ Srov. Tamtéž, s. 94.

Ježíšova utrpení zrodila.¹²⁴ Tady pod křížem zažívá Maria stejné pokušení jako její syn na poušti. Pokušení velmi hluboké a obzvláště bolestné, neboť se dotýká jejího syna.¹²⁵ Maria stála pod křížem ve shodě s Božím plánem, spolu se Synem hluboce trpěla, sjednotila se s jeho obětí¹²⁶ a „láskyplně souhlasila, aby byl zabit obětní dar, který ona zrodila.“¹²⁷ Maria pod křížem reprezentuje budoucí církve, proto ji můžeme titulovat „Matka církve“ a „Matka jednoty křesťanů“.¹²⁸

Maria se, s apoštolů, s ostatními ženami a Ježíšovými učedníky svorně a vytrvale modlí (srov. Sk 1,14) a je přítomná sestoupení Ducha Svatého (srov. Sk 2,4) a vzniku církve. Je tu jako matka, která od samého počátku o Panu všechno poznala a věděla. Je tu jako pomocnice a rádkyně, která byla ochotna nechat se pro jeho cíle od něho odloučit, aby ho v největší opuštěnosti na kříži znovu našla.¹²⁹ Pod křížem Maria stála jako Matka církve, ve večeradle stojí jako Kmotra církve.¹³⁰

2.2.3. Zachariáš a Alžběta

Byli rodiče Jana Křtitele, který byl posledním a největším starozákonním prorokem (srov. L 16,16) a předchůdcem Ježíše Krista.¹³¹

Alžběta si při setkání s těhotnou Marií (srov. L 1,39-45) uvědomuje jakou velikou milost touto návštěvou dostala a poznává čímž matkou se Maria má stát a označuje ji jako „matku mého Pána“. Čímž označuje nenarozeného Ježíše svým Pánem. Na závěr svého zvolání Alžběta nazve Marii blahoslavenou,

¹²⁴ Srov. JEAN-CLAUDE MICHEL, *Kdo jsi, Maria?*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 31.

¹²⁵ Srov. RANIERO CANTALAMESSA, *Maria, zrcadlo církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 97.

¹²⁶ Srov. Dokumenty II. vatikánského koncilu, *Lumen gentium* 58, s. 92.

¹²⁷ Tamtéž, s. 92.

¹²⁸ Srov. POSPÍŠIL, *Maria – mateřská tvář Nejvyššího*, s. 77

¹²⁹ Srov. VON SPEYR, *Služebnice Pána*, s. 113.

¹³⁰ Dospělým křtěncům pomáhá kmotra při přípravě. Maria tak pomáhala apoštolům, a tak pomáhá i nám (Srov. CANTALAMESSA, *Maria, zrcadlo církve*, s. 143).

¹³¹ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Jan Křtitel“, s. 383n.

protože uvěřila slovům anděla Gabriela a naráží tím na svého manžela Zachariáše, který neuvěřil (srov. L 1,20).¹³²

Zachariáš je němý až do narození Jana, pak se mu uvolní ústa a jazyk a on chválí Boha (srov. L 1,64). V první části hymnu velebí Hospodina za mesiášské vysvobození a raduje se z jeho důsledků (srov. L 1,68-75) a v druhé části představuje Janovo místo v Božím plánu (srov. L 1,76-79).¹³³

2.2.4. Simeon

Byl spravedlivý a zbožný muž z Jeruzaléma, který očekával potěšení Izraele a byl naplněn Duchem Svatým. Bůh mu dal poznat, že nezemře, dokud nespatri Mesiáše. Simeon veden Duchem Svatým přichází do chrámu zrovna, když Maria a Josef, „pro něj zcela neznámý manželský pár“¹³⁴, přinášejí malého Ježíše, aby splnili předpisy Zákona (srov. Lv 12,2-8). Simeon si vzal dítě do náruče a chválil Boha (srov. L 2,25-35). Přinášet děti do chrámu byl starý zvyk. Starý rabín nebo písmák¹³⁵ byli požádáni, aby dítěti požehnali. A snad za těchto okolností vyslovil své proroctví také Simeon.¹³⁶ Simeon dítě do náruče nebere, ale vlastně přijímá. Na základě toho se v křesťanské hagiografii stává známým pod označením „Teodochos“ tzn. „Příjemce Boha“.¹³⁷

Simeonovu řeč můžeme rozdělit na dvě části: první je modlitba k Hospodinu a druhá část je proroctví adresované Marii. Obě části stojí v ostrém kontrastu: modlitba je radostná a slavnostně vyjadřuje mesiášskou naději, proroctví je varováním, že Mesiáš způsobí rozdělení a odmítnutí.¹³⁸

2.2.5. Pavel

Pavel se po setkání s Kristem u Damašku modlí (srov. Sk 9,11). „Pravděpodobně poprvé ve svém životě Pavel poznal, co je to opravdová

¹³² Srov. MAREČEK, *Evangelium podle Lukáše*, s. 78.

¹³³ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Benedictus“, s. 94.

¹³⁴ MAREČEK, *Evangelium podle Lukáše*, s. 103.

¹³⁵ Písmák je laický znalec Písma.

¹³⁶ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Nunc dimittis“, s. 673.

¹³⁷ Srov. MAREČEK, *Evangelium podle Lukáše*, s. 103 a poznámka pod čarou 115.

¹³⁸ Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Nunc dimittis“, s. 673.

modlitba – k tak hluboké proměně došlo v jeho srdci po obrácení. Od té chvíle se stal mužem modlitby.¹³⁹ V modlitbě k němu mluvil Bůh. Modlitba pro něho byla díkuvzdáním, přimluvou a projevem Boží přítomnosti. V modlitbě cítil pomoc Ducha Svatého, když hledal a činil Boží vůli. Jeho modlitba byla úzce spojena s křesťanským poznáním. Ve svých listech na modlitbu klade důraz.¹⁴⁰ Tam, kde píše o modlitbě používá výrazy jako: „bez přestání“, „v každé době“, „ve dne v noci“. Pavel chápe modlitbu jako zápas. Modlitbu spojuje s posláním hlásat Boží slovo, které mu bylo svěřeno.¹⁴¹

Pavel pravděpodobně přispěl nejvíce k našemu pochopení křesťanské modlitby, protože ji spojuje s Duchem Svatým. Modlitba je dar Ducha Svatého, věřící se modlí v Duchu. Modlitba představuje výsledek spolupráce mezi Bohem a člověkem a to tím, že směřuje k Otci ve jménu Syna působením Ducha svatého.¹⁴²

¹³⁹ DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Modlitba“ s. 629.

¹⁴⁰ Srov. Tamtéž s. 629.

¹⁴¹ Srov. LÉON-DUFOUR, *Slovník biblické teologie*, „Modlitba“, s. 237.

¹⁴² Srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Modlitba“, s. 629.

3. Modlitba v karmelitánské spiritualitě

Povoláním každého karmelitána je nechat prostoupit celé své bytí živým plamenem Boží lásky.¹⁴³

Karmelitánský řád je katolický, mnišský, žebravý řád. Svě jméno získal podle pohoří Karmel, tj. palestinské pohoří asi 35 km dlouhé a asi 500 m vysoké a nachází se v dnešním Izraeli. Slovo „Karmel“ se překládá jako „zahrada“ nebo „sad“.¹⁴⁴ Přes léto je hora jakoby spálená, ale v jarních měsících se všechno zelená a kvete.¹⁴⁵

„Ke karmelitánům mužům se záhy duchovně připojovaly také ženy, zasvěcující se zcela Bohu, a také věřící laici, žijící v běžných rodinných a společenských podmínkách. Tyto skupiny byly obecně u všech mendikantských řádů nazývány: prvním řádem (řeholníci bratři), druhým řádem (sestry) a třetím řádem (laici ve ‚světě‘). K ‚Rodině Karmelu‘ patří obě větve Karmelu – bratři a sestry původní observance (O.Carm.) a bosí bratři a sestry (OCD), taktéž kongregace sester karmelitek, sestry Donum Dei a obojí Třetí řád.“¹⁴⁶

3.1. Dějiny karmelitánského řádu

Karmelitánský řád nemá žádného zjevného zakladatele. Vzniká spontánně, ve 12. století z účastníků křížových výprav a poutníků do Svaté země, kteří se postupně usazují na hoře Karmel jako poustevníci, žijí v jeskyních a domcích a čas dělí mezi práci, modlitbu a meditaci. Na začátku 13. století toto volné společenství bratří pocítilo potřebu, aby církve schválila jejich způsob života. A tak požádali jeruzalemského patriarchu svatého Alberta z Vercelli či z Avogadra, aby jim napsal návod k životu. Albert jim vyhověl a

¹⁴³ Srov. MATTHÄUS HÖSLER, REDEMTUS MARIA VALABEK, *Karmel v české církvi*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 46.

¹⁴⁴ Srov. MILAN M. BUBEN, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, III. díl, 2. svazek, *Žebravé řády, „Karmelitáni“*, Praha: Libri 2007, s. 149.

¹⁴⁵ Srov. *Průvodce výstavou z dějin karmelitánského řádu Karmel v Čechách*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 8.

¹⁴⁶ Řád karmelitánů, „Rodina Karmelu,“ <http://www.karmel.cz/index.php/rodina-karmelu>.

napsal řeholi, která patří k nejkratším řádovým pravidlům, měla jen sedmnáct článků a byla poměrně přísná.¹⁴⁷ Bratři měli dále zachovávat eremitský způsob života a hlavním životním smyslem a cílem bylo následování Krista a rozjímání Božího slova.¹⁴⁸

Nájezdy muslimů postupně zmenšovaly území Jeruzalemského království a časem byl v ohrožení i samotný Karmel. Proto v polovině 13. století dochází k postupnému přesouvání karmelitánů do Evropy. Žít tady jako eremité pro ně bylo obtížné, a proto na první evropské generální kapitule se vývoj řádu obrací k apoštolskému způsobu života podle vzoru žebravých řádů. Bratři se se svými záměry obrátili na papeže Inocence IV. a ten nechal přepracovat Albertova pravidla pro život do pravé řehole. Papež přitom karmelitány zařadil mezi žebravé řády.¹⁴⁹

Karmelitáni se začínají usazovat kolem větších měst a na významu nabývá vzdělání, tím se mění i složení klášterů, už nepřevažují laičtí bratři, ale kněží, kteří se věnují pastoraci.¹⁵⁰

Další vývoj řádu velmi ovlivnil svatý Šimon Stock.¹⁵¹ Při počátečních potížích řádu v Evropě se obrátil s prosbou o pomoc k Panně Marii.¹⁵² Uprostřed nočních modliteb se Panna Maria Šimonovi zjevila: „ukázala mu škapulír¹⁵³ a řekla, že jej dává řádu jako svou výsadu a že kdo v něm zemře,

¹⁴⁷ Srov. BUBEN, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, „Karmelitáni“, s. 149–151.

¹⁴⁸ Srov. *Průvodce výstavou z dějin karmelitánského řádu Karmel v Čechách*, s. 10.

¹⁴⁹ Srov. BUBEN, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, „Karmelitáni“, s. 152n.

¹⁵⁰ Srov. *Průvodce výstavou z dějin karmelitánského řádu Karmel v Čechách*, s. 10.

¹⁵¹ Šimon Stock se v polovině 13. století stal generálním převorem karmelitánů.

¹⁵² Srov. BUBEN, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, „Karmelitáni“, s. 154.

¹⁵³ Škapulír je pruh látky s otvorem pro hlavu, splývající přes ramena a prsa dolů a na zádech přes lopatky. Je součástí řeholního oděvu, původně měl funkci zástěry (srov. Vondrušková Alena, Jařmo, parkán, trdlíce aneb, *Výkladový slovník historických pojmů, které upadají v zapomnění*, Praha: Grada 2011, s. 157). Škapulír je především forma mariánské úcty, je nošen jako zvláštní znamení přízně a lásky Panny Marie. Ale rozhodně nemá být nějakým talismanem pro štěstí. Z hlediska církve není ani automatickou zárukou místa v nebi, přestože legenda ze života Šimona Stocka by něco takového mohla naznačovat. (srov. EAMON R. CARROLL, ELIÁŠ STEFFEN, *Škapulír Panny Marie Karmelské*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, s. 22). V 17. století papež Pavel V. povolil nošení škapulíře i laikům. Škapulír byl proto upraven tak, aby se dal nosit pod světským šatem. Na začátku 20. století povolil papež Pius X. nahrazení vlněného škapulíře za kovovou medailku s obrazem Krista ukazujícího na své Nejsvětější Srdce a na druhé straně s obrazem Panny Marie (srov. BUBEN, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, „Karmelitáni“, s. 155).

bude spasen. Brzy po tomto vidění se řád začal šířit a vzkvétat a karmelitáni přičítali tuto slávu zásahu Panny Marie a její výsadě – škapulíři.¹⁵⁴

II. lyonský koncil roku 1274 zrušil všechny mendikantské řády, kromě menších bratří a dominikánů, karmelitáni a augustiniáni unikli zrušení jen o vlásek, neboť jim dal koncil provizorní potvrzení, než bude rozhodnuto jinak. Za zachování řádu karmelitánů u Svatého stolce intervenovala řada východních biskupů, velmistři johanitů a templářů a anglický král Edward I. Papež Bonifác VIII. roku 1298 řád karmelitánů definitivně potvrdil.¹⁵⁵

Významnou osobností řádu v 15. století se stal blahoslavený Jan Soreth, který byl řádovým generálem a velmi se zasloužil o obnovu a rozvoj řádu. Díky němu papež Mikuláš V. povolil zakládat kláštery klauzurovaných sester, ženské kontemplativní větve řádu. A Soreth také položil základy pro vznik třetího řádu, který pak schválil papež Sixtus IV.¹⁵⁶

Dalším těžkým obdobím si řád prošel za reformace. Bylo zrušeno mnoho klášterů a oslabeným řádem zmítala krize, která byla překonána úspěšnou reformou, i když za cenu rozdělení řádu. Iniciátorkou reformy byla svatá Terezie z Ávily, která roku 1562 založila první reformovaný klášter svatého Josefa. Později Terezie přesvědčila svatého Jana od Kříže, aby se přidal k její reformě. Roku 1568 svatý Jan od Kříže, Antonín od Ježíše a Josef od Krista založili ve španělském Duruelo první mužský klášter tereziánské reformy. Roku 1593 došlo k osamostatnění reformovaného tereziánského Karmelu s právem volit si vlastního generálního představeného. Řeholníci, kteří přijali tuto reformu se nazývají bosí karmelitáni, protože nosili sandály na boso¹⁵⁷. Časem se důraz na čistě kontemplativní způsob života vytrácel a také bosí karmelitáni se začali zaměřovat na duchovní správu.¹⁵⁸

¹⁵⁴ *Průvodce výstavou z dějin karmelitánského řádu Karmel v Čechách*, s. 36.

¹⁵⁵ Srov. BUBEN, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, „Karmelitáni“, s. 155n.

¹⁵⁶ Srov. Tamtéž, s. 157.

¹⁵⁷ Karmelitáni volnější observance, kteří se řídili ustanoveními Jana Soretha a od nichž se „bosí“ karmelitáni vyčlenili jsou nesprávně podle mylné analogie nazýváni „obutí“ karmelitáni (srov. BUBEN, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, „Bosí karmelitáni“, s. 200).

¹⁵⁸ Srov. Tamtéž, s. 157, 200n.

Hledání správné rovnováhy mezi poustevnickým a apoštolským prvkem řádu vedlo k druhé největší reformě karmelitánského řádu. Stalo se tak ve Francii na počátku 17. století a reforma dostala název tourainská (tourská). Duchovní tvář vtiskl reformě Jan od sv. Samsona¹⁵⁹. Reforma kladla důraz na vnitřní život modlitby, zavedla společnou vnitřní modlitbu a zpytování svědomí a jako prostředek kontemplativního života zdůrazňovala aspirativní modlitbu a cvičení Boží přítomnosti. K této reformě se připojily všechny francouzské konventy a později ovlivnila také konventy v dalších zemích západní Evropy. Bosí karmelitáni se k této reformě nepřipojili.¹⁶⁰

Katastrofou pro obě větve karmelitánů byla nejen francouzská revoluce, ale i vláda Napoleona Bonaparta a osvícenství vůbec. V této době byly rušeny celé provincie a řeholníci byli zabíjeni. Podobné to bylo ve Španělsku a Portugalsku. Za vlády císaře Josefa II. byly v podunajské monarchii zrušeny téměř všechny karmelitánské kláštery.¹⁶¹

3.2. Spiritualita Karmelu

Spiritualita Karmelu je inspirována Pannou Marií a prorokem Eliášem, tyto jsou také hlavními patrony řádu. Eliáš jako první z mužů složil slib panenské čistoty a Panna Maria jako první z žen.¹⁶²

Eliáš je pro karmelitány vzorem a duchovním otcem, protože na hoře Karmelu pobýval. Dva jeho výroky ze Starého zákona se staly mottem řádu: 1Kr 17,1 – „Jakože živ je Hospodin, Bůh Izraele, v jehož jsem službách“ a 1Kr 19,10 – „Velice jsem horlil pro Hospodina Boha zástupů“. Tyto věty představují základní zaměření řádu:

- modlitba – přebývání před Bohem

¹⁵⁹ Jan od sv. Samsona byl slepý bratr laik a jeden z největších francouzských mystiků, bylo mu přezdíváno „francouzský Jan od Kříže“. Byl novicmistrem a své spisy o mystice diktoval spolubratřím (srov. BUBEN, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, „Karmelitáni“, s. 158).

¹⁶⁰ Srov. Tamtéž, s. 158.

¹⁶¹ Srov. BUBEN, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, „Karmelitáni“, „Bosí karmelitáni“, s. 158n, 203.

¹⁶² Srov. BUBEN, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, „Karmelitáni“, s. 145.

- apoštolát – horlivost pro Hospodina

Těžiště života Karmelu spočívá v osobní a společné modlitbě, v životě v Boží přítomnosti, v rozjímání a vnitřní modlitbě a v povolání k mystickému nazírání, tj. ke spojení s Bohem prostřednictvím modlitby. Karmelská spiritualita je teocentrická, a člověk se musí odpoutat od světa, umrtvovat a být pokorný, a především milovat bližního, aby ji mohl naplnit.

Karmelitáni jsou také řádem mariánským. Panna Maria byla bratry uctívána od samého počátku a první svatyně na hoře Karmel byla zasvěcena jí. Prorok Eliáš po boji s Bálovými kněžími na hoře Karmel spatřil při modlitbě z moře vystupovat malý obláček, který měl přinést déšť pro vyprahlou zemi (srov. 1Král 18), tento obláček byl pokládán jako předobraz Panny Marie, která přináší Spasitele hříšnému světu. Proto je Panna Maria považována za Matku celé rodiny Karmelu a všechny členy rodiny učí žít vnitřní život:

Bratři karmelitáni žijí kontemplativně apoštolským životem, vzorem jim je prorok Eliáš, který rád žil v samotě, kterou ale opouštěl vždy, když byl pověřen Bohem, aby pomohl vyvolenému národu.¹⁶³

Sestry karmelitky vedou skrytý život modlitby a oběti v papežské klauzуре¹⁶⁴. Učí se žít v Boží přítomnosti, být srdcem Karmelu a církve, modlí se za kněze a misionáře, a za spásu světa. Každodenně žijí s Marií, v pokoře a prostotě. Jejich život je svědectvím o nekonečné Boží vznešenosti.¹⁶⁵

¹⁶³ Srov. BUBEN, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, „Karmelitáni“, s. 147.

¹⁶⁴ Klauzura je uzavření přístupu do určité části kláštera nepovolaným osobám. Jde o ochranu soukromí řeholníků a řeholnic v jejich příbytku, ticha a klidu pro rozjímání. Papežská klauzura je určena klášterům řeholnic, které plně žijí kontemplativním životem. Její pravidla stanoví Apoštolský stolec. Obvyklou součástí je neopouštět kromě mimořádných událostí stanovené prostory kláštera, jeho zahrady, případně další součásti, jakou může být školní budova (srov. JIŘÍ RAJMUND TRETERA, ZÁBOJ HORÁK, *Církevní právo*, Praha: Leges, 2021, s. 189).

¹⁶⁵ Srov. *Řeholní život v českých zemích, Řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice*, Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 138, 140.

Spiritualita obou karmelitánských řádů si je velmi blízká a oba řády tvoří jednu rodinu. Svatý Titus Brandsma¹⁶⁶ říká, že oba karmelitánské řády jsou jako dva stromy, které vyrůstají z téhož kořene a jejich koruny se dotýkají.¹⁶⁷

3.3. Čtyři kategorie karmelské spirituality

Toto jsou základní prvky karmelské spirituality, které sdílejí všichni, kteří patří do rodiny Karmelu, ale charisma Karmelu má tolik projevů, kolik je jeho členů.

a) Láskyplná kontemplativní zkušenost Boha

Modlitba není cvičením, ale postojem. Modlitba by měla prostupovat celé řeholnicko bytí. Kontemplace je cestou v nitru. Tato cesta vychází ze svobodné iniciativy Boha, který se člověka dotýká a proměňuje ho, vede ho k jednotě lásky s Ním a dává mu schopnost tuto lásku vnímat a žít. Vrcholem modlitebního úsilí je slavení eucharistie. Další důležitou součástí modlitebního života je denní modlitba církve. Závazek modlit se liturgii hodin znamená pro karmelitány modlit se jí ve jménu celé církve. Karmelitáni rozvíjejí kontemplativní aspekty liturgického slavení. Provázaností kontemplace a liturgie Karmel učí církve prožívat liturgii jako kontemplaci.

b) Zkušenost pouště

Karmelitánská poušť je pouští duchovní a mystickou, pouští víry a lásky. Poušť je ustavičný a nekončící proces přeměny starého v nové. Zřeknutí se sebe sama a darování se Bohu. Dát se Bohu znamená přijmout a pokračovat v poslání Ježíše z Nazareta, tzn. vést nepřetržitou a náročnou bitvu proti mocnostem zla. Následovat Krista neznámá jen ho napodobovat, ale umožnit mu osobně vstoupit do života, aby se člověk mohl skutečně stát jeho živým tělem. Náš Nebeský Otec očekává, že v nás uvidí obraz svého Syna. Toto zahrnuje také dobrovolné přijetí Kristova kříže. Spiritualita Karmelu také

¹⁶⁶ Titus Brandsma je nizozemský karmelitán, zavražděný nacisty v koncentračním táboře v Dachau (srov. ANTONIO MARIA SICARI, *Svatí Karmelu*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 226).

¹⁶⁷ Srov. *Průvodce výstavou z dějin karmelitánského řádu Karmel v Čechách*, s. 12.

obsahuje Kristovo pozvání k podílu na jeho vykupitelském díle, a proto každý karmelitán a každá karmelitka musí být, podobně jako Ježíš, připravený na boj. Vstoupit do pouště je nezasloužený Boží dar, je to milost. Na poušť přivádí jedině Bůh, jedině On může proměnit staré v nové. Od člověka se očekává otevřenost a souhlas s Božím působením.

c) Zpřítomňování Kristovy lásky k jeho matce Marii

Dalším povoláním karmelitánské rodiny je zpřítomňovat lásku, kterou Ježíš, miluje svou matku Marii.

Od prvních dnů na hoře Karmel až do dneška zažívá karmelitánská rodina Mariinu přítomnost, ochranu a mateřskou péči tolika způsoby, že bez Marie by Karmel nebyl Karmelem. Maria je od počátku považována za zakladatelku karmelitánů, toto přesvědčení se promítlo do láskyplné úcty.

Láska Karmelu k Marii zrcadlila konkrétní situace karmelské rodiny v různých dobách a časech. Z počátku byla Maria uctívána jako Patronka, která ochraňuje svou rodinu a hledá dobrodince a ochránce, kteří se o karmelitány postarají. Na tyto Mariiny intervence řeholníci odpovídají závazkem být jejími služebníky, kteří usilují napodobit svým životem život blahoslavené Matky.

Po příchodu do Evropy začíná řád vyzvedávat Marii jako Matku, která mu dala život a nadále mu prokazuje mateřskou lásku a péči. Později karmelitáni vidí Marii jako sestru, která jim je pořád nablízku a přivádí je ke svému Synu.

Ve 14. století je Maria v karmelitánském řádu vyzvedávána jako nejčistší Panna a karmelitáni náležejí k nejvěrnějším obhájčům neposkvrněného početí Panny Marie. V následujících stoletích se důraz posunul na Pannu Marii Škapulířovou. Tím se karmelitánská úcta k Panně Marii vykrystalizovala a karmelitáni nadšeně přijímají nejnovější přístupy k Panně Marii, které předkládá magisterium a druhý vatikánský koncil.

Pro každého v karmelitánské rodině je Maria matkou i sestrou, je pozorná v jejich potřebách, spolu s nimi očekává a doufá, trpí a raduje se.

Úkolem mužů i žen žijícím na Karmelu je připodobnit se Marii a skrze ni jejímu Synu. Po vzoru Marie mají Ježíše uchovávat ve svém srdci o rozvažovat o něm.

d) Služba uprostřed lidu

Když se po příchodu do Evropy stali karmelitáni žebravým řádem, byli zapojováni do služby Božímu lidu. Poznali, že své duchovní bohatství musejí sdílet s druhými, aby mezi Božím lidem rostla touha po Pánu a také život modlitby.¹⁶⁸

¹⁶⁸ Srov. HÖSLER, VALABEK, *Karmel v české církvi*, s. 25-48.

4. Co je specifického ohledně modlitby u Terezie od Ježíše

Terezie z Ávily je řeholnice a mystička. Je to žena, která ovlivnila řádový život jako žádná jiná. Papež Pius X. o ní prohlásil, že je mistryní psychologie mystiky. A papež Pavel VI. ji 29. září 1970 jako první ženu v církvi povýšil na učitelku církve,¹⁶⁹ čímž „potvrdil univerzalitu a kvalitu její nauky na poli mystické teologie. Tuto nauku máme bohatě zdokumentovanou na rovině biografické i literární: Terezie po sobě zanechala řadu cenných duchovních spisů.“¹⁷⁰

4.1. Mládí

Terezie se narodila 28. března 1515 ve španělské Avile. Její rodiči byli Alfons Sanchez de Cepeda a Beatrice y Ahumada. Jak bylo v tehdejší době zvykem dostalo dítě jméno po matce – Terezie de Cepeda y Ahumada.¹⁷¹

Terezie měla dvě sestry a devět bratrů.¹⁷² Matka ji zemřela, když ji ještě nebylo dvanáct let a bratři se postupně vydávali za oceán, do Nového světa.¹⁷³

Tereziiným nejmilejším bratrem byl Rodrigo, který byl o dva roky starší než ona, spolu si četli v životopisech svatých, nejoblíbenější knihou byla „Flos sanctorum“.¹⁷⁴ V sedmi letech se rozhodli, že utečou z domu do země Maurů a zemřou tam mučednickou smrtí, avšak největší překážkou jejich plánu byli rodiče. Ti již doma Terezii s Rodrigem začali oplakávat, protože si mysleli, že spadli do studně. Děti vyšly z města a ušly asi dva kilometry, když potkaly

¹⁶⁹ Srov. VERA SCHAUBER, HANNS MICHAEL SCHINDLER, *Rok se svatými*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1994, s. 533.

¹⁷⁰ LUIGI BORRIELLO, EDMONDO CARUANA, MARIA ROSARIA DEL GENIO, NICOLO SUFFI, *Slovník křesťanských mystiků*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2012, s. 730.

¹⁷¹ Srov. SCHAUBER, SCHINDLER, *Rok se svatými*, s. 533.

¹⁷² Alfons Sanchez byl dvakrát ženatý. Z prvního manželství s Kateřinou del Peso y Henao měl dva syny a dceru. S Beatrice měl sedm synů a dvě dcery (srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991, s. 16).

¹⁷³ Srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 26

¹⁷⁴ Kniha vyprávěla o životě Krista a hrdinských činech některých světců – mučedníků, poustevníků a svatých panen (srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 26).

svého strýce Františka Alvareze de Cepeda, který se jich vyptával kam jdou, děti nezapíraly. Strýc je potom přivedl domu.

Terezie se, ale nevzdávala, když tedy nemohou zemřít jako mučedníci, budou žít jako poustevníci. Na zahradě si začaly budovat malé poustevny, ale moc se jim to nedařilo.

Když si Terezie hraje s ostatními dětmi tak si hrají na řeholnice a stavějí kláštery.¹⁷⁵ Později ve svém životopise napíše: „Jsem ještě nyní dojata při pomýšlení, jak brzo mi Bůh dal to, co jsem vlastní vinou pak ztratila“ ... „už tehdy jsem pojala nejpevnější předsevzetí nikdy neopustit cestu pravdy“ a „hluboce mě mrzí, když myslím na důvody, kvůli nimž jsem nezůstala věrná svatým touhám svého mladí“.¹⁷⁶

Je to doba, kdy se do módy dostávají rytířské romány, také Terezie s nimi stráví mnoho hodin ve dne i v noci. Tyto knihy ji tak omámily, že se spolu s Rodrigem dali do psaní rytířského románu, který sourozenci, bratraci a sestřenice shledávají dobrým. Je to doba, kdy Terezie roste do krásy, začíná být vybíravá v oblékání a touží vyniknout. Stává se důvěrníci svých bratraců, sestřenic a jiných příbuzných v jejich milostných dobrodružstvích. Je to období, kdy se rozhoduje, jak dál ve svém životě. Na jedné straně je plná přesvědčení o věčných hodnotách, kterým chce zasvětit celý život. Na druhé straně se v ní rozvíjí okouzlení ze všeho, co je ve světě krásné, vytříbené, láskyhodné a kavalířské. Někdy bývá při pomýšlení na klášter oslněná jeho radikalitou, jindy ji silně odpuzuje, ale také manželství ji připadá jako něco omezujícího. Ve dvaceti letech se postaví svému otci, který nechce o řeholním životě ani slyšet, a brzy ráno 2. listopadu 1535, v doprovodu svého mladšího bratra,¹⁷⁷ utíká z domova do karmelitánského kláštera Vtělení.¹⁷⁸ Ve svém

¹⁷⁵ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 16n.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 17n.

¹⁷⁷ Nebyla by to Terezie, kdyby nepřesvědčila svého bratra Antonína, který ještě neměl patnáct let, aby učinil totéž, co ona a vstoupil k dominikánům. Převor jej nepřijal bez otcova souhlasu. (srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 29).

¹⁷⁸ Srov. Tamtéž, s. 28n.

životopisu pak napíše: „při odchodu z otcovského domu mě pronikla taková trýzeň, že si myslím, že ani při smrti nebudu zakoušet větší.“¹⁷⁹

4.2. Začátky na Karmelu a nemoc

Terezie se pro Boha rozhodla „násilím“. Zvolila si řeholní život, neboť ho považovala za „očistec“, za utrpení, kterým musí projít na cestě do nebe, za čas tvrdého čekání na nebe.¹⁸⁰

Terezie se v klášteře cítila dobře, ale život v klášteře se velmi lišil od života, na který byla zvyklá. Od počátku na sobě uplatňovala tvrdou askezi a možná i její psychické úsilí bylo nadměrné, což záhy pocítila i na svém těle. Roku 1538 onemocněla zvláštní nemocí, která trvala tři roky.¹⁸¹ Často omdlávala, měla bolesti srdce a upadala do bezvědomí.¹⁸² I přes drastickou léčbu¹⁸³ se choroba zhoršovala.

Její otec sháněl všemožné léky, a nakonec všechny své naděje vložil do „curandery“ z Becedas.¹⁸⁴ Léčba trvala tři měsíce a byla tak silná, že Terezii přivedla na pokraj smrti¹⁸⁵ a kdyby nezasáhl její otec, tak by jistě zemřela. Otec Terezii odvezl do Avily a lékaři po jejím vyšetření prohlásili, že má i soucotě a že už není naděje. Bolest ji trýznila od hlavy až k patě. V tomto stavu prožila téměř tři měsíce. Stále myslí na Pána a opakuje si Jobova slova: „Dobro bereme od Boha a zlo brát nemáme?“ (Jb 2,10).

Nemoc se stále zhoršuje, a proto Terezie 15. srpna 1539 poprosila o svátosti. Téže noci upadá do bezvědomí. Přivolaný kněz, který ji má udělit

¹⁷⁹ SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 29.

¹⁸⁰ Srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 29.

¹⁸¹ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 38.

¹⁸² Srov. Tamtéž, s. 31.

¹⁸³ Dávali jí střevní nálevy, přísávací destičky, pouštěli jí žilou, dávali jí užívat lichý počet pilulek, což mělo rozněcovat zbožnost, protože to připomínalo sedm darů Ducha svatého nebo pět Ježíšových ran. Třeli ji olejem ze štirů, který prý vzbuzuje chuť k jídlu, a používali různé drastické metody, které měly údajně léčit všechny možné nemoci. Všechny ty praktiky by do hrobu přivedly i zdravého člověka. (srov. MARCELE AUCLAIROVA, *Boží tulačka*, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2016, s. 55).

¹⁸⁴ Becedas leží západně od Avily. Léčitelka a kořenářka měla pověst, že svými léky vyléčí každou nemoc. (Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, poznámka pod čarou s. 32).

¹⁸⁵ Terezie prožívala prudké bolesti u srdce, měla pocit, že je trhaná ostrými zuby, měla velmi silný odpor k jídlu. Vysilovala ji vysoká horečka a stažené nervy ji nedopřály úlevu ve dne ani v noci (srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 42).

poslední pomazání ji považuje za mrtvou.¹⁸⁶ Terezie neprojevuje známky života. Třetí den pro ni vykopou hrob a zabalí ji do rubáše a čtvrtý den přijdou sestry, aby ji pochovaly na Karmelu, ale její otec nedovolí, aby ji odnesly¹⁸⁷. Tentýž den se Terezie probírala z bezvědomí¹⁸⁸ a opět požádala o svátost smíření a přijala eucharistii. Její stav je pořád velmi vážný, Terezie je zmatená, mluví z cesty, je celá ochrnutá, pohnout může pouze jedním prstem na pravé ruce. Nikdo se ji nemůže ani dotknout, chtějí-li ji někam přenést museli ji přenášet dvě osoby na prostěradle. Terezie mívá velké záchvaty zimnice, trpí nechutí k jídlu. Tento stav trvá až do Velikonoc. Přes to všechno se chce vrátit do kláštera Vtělení, což ji nakonec splní. V klášteře, na oddělení nemocných, zůstane v tomto stavu osm měsíců.¹⁸⁹ Pak se její stav postupně lepší, jak sama píše: „Když jsem začala lézt po čtyřech, vzdávala jsme díky Pánu.“¹⁹⁰

Terezie se odevzdá do rukou Božích, často se zpovídá a se spolusestrami si povídá o Bohu. Přitahuje ji samota, sice touží po uzdravení, ale jen proto, aby mohla být při modlitbě sama, což v klášterní nemocnici nešlo. Terezii pomáhá, že od Boha dostává milost modlitby. Modlitba v ni vzbuzuje bázeň Boží. Za přímluvce a patrona si zvolila svatého Josefa,¹⁹¹ kterému pak vděčila za zázračné uzdravení.

4.3. Období mezi nemocí a obrácením

Po nemoci dozrává Terezie v uvážlivou řeholnici. Je oblíbená a vyhledávána jak v klášteře, tak i venku. Vytvořilo se kolem ní společenství přátel, „kteří byli oslněni její pevnou něžností a něžnou přísností. Vztahy, jež Terezie navazovala s ostatními, byly prodchnuty skutečným hlubokým

¹⁸⁶ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 41-43.

¹⁸⁷ Sestry si myslí, že žalem zešlel, když neustále opakuje: „Má dcera není v takovém stavu, abyste ji dali do země!“ (srov. AUCLAIROVA, *Boží tulačka*, s. 62).

¹⁸⁸ Francisco Ribera (jezuitský teolog a zpovědník sv. Terezie) píše, když se Terezie probírala z bezvědomí, říkala, že viděla nebe i peklo, že viděla kláštery, která má založit a dobro, které má vykonat v karmelitánském řádu a duše, které povede ke spáse, že zemře jako světice (srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, poznámka pod čarou, s. 43).

¹⁸⁹ Srov. Tamtéž, s. 45n.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 46.

¹⁹¹ Srov. Tamtéž, s. 46-50. Jednou z rad Terezie bylo: „Uctívej svatého Josefa, který zmůže u Boha mnoho“

duchovním přátelstvím.“¹⁹² Terezie se o všechno zajímá, všechno ji bavilo, všechno chce vědět, je tak lehkomyšlná, že zanechává osobní modlitby a vymlouvá se na nemoc, říká, že je ráda, když vydrží modlitbu v chóru.¹⁹³ Je to období, kdy Terezie učí modlitbě druhé lidi a sama ji zanedbává. Cítí se „nehodnou Boha, nehodnou se modlit.“¹⁹⁴

V tomto období umírá její otec a Terezie o něj pečuje, jeho zpovědníkem byl dominikán P. Vincenc Baron, Terezie se u něj vyzpovídá. Vyzná se, že se pokládá za nehodnou se modlit. P. Vincenc ji velmi pomůže, dá ji dvě rady: aby chodila k svatému přijímání, co dva týdny, a aby nezanechala osobní modlitby, protože z ní vychází jen dobro. Terezie dá na jeho radu, vrátí se k modlitbě a už ji nikdy nezanechá, přestože se nevyhýbá špatným příležitostem.¹⁹⁵ Později napíše: „Vedla jsem velmi ubohý život, protože modlitba mi dávala lépe vidět mé viny. Bůh mě volal na jednu stranu a já se honila za světem na druhou. Nacházela jsem uspokojení v Božích věcech a nedokázala jsem se oprostít od světských.“¹⁹⁶ V tomto rozpolcení mezi Bohem a světem prožila Terezie téměř dvacet let (deset let od setkání s P. Baronem¹⁹⁷). Byla to doba mnoha pádů, protože se neopírala o mocný sloup modlitby, neměla potěšení z Boha a neuspokojoval ji ani svět.¹⁹⁸

4.4. Obrácení

Jednoho dne roku 1553¹⁹⁹ jde Terezie oratoří a spatří vyobrazení Krista pokrytého ranami.²⁰⁰ Socha je přinesená do kláštera při příležitosti konání

¹⁹² SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 30. Když se jí o mnoho let později jedna novicka dotazovala na věci určitých sexuálních pohnutí, odpověděla jí Terezie upřímně, že neví, co to je.

¹⁹³ Chórová modlitba je druh modlitby, kdy se shromážděné společenství společně modlí breviář.

¹⁹⁴ SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 30.

¹⁹⁵ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 59-63.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 63.

¹⁹⁷ Srov. AUCLAIROVA, *Boží tulačka*, 73.

¹⁹⁸ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, 67.

¹⁹⁹ P. Silverio od sv. Terezie datuje Tereziino obrácení do roku 1553. Vychází z roku 1554, kdy sv. Františka de Borja y Aragon přišel do Ávily (srov. AUCLAIROVA, *Boží tulačka*, poznámka pod čarou s. 420).

²⁰⁰ Socha „Ecce homo“ je velmi expresivní. Dodnes se uctívá v avilském klášteře Vtělení. (srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, poznámka pod čarou, s. 75).

nějaké slavnosti. Když sochu „Ecce homo“ uviděla, uvědomila si svou nevděčnost, že vůbec neodpovídala na Kristovy rány. V tom ji zachvátila taková bolest, že myslela, že ji pukne srdce. Vrhla se ke Kristu a v záplavě slz prosila o sílu už ho víc neurazit.²⁰¹ Od této chvíle vloží Terezie veškerou svou důvěru v Boha a objeví, že „slasti opojení a útěchy země nejen, že se nedají srovnávat se zážitky, které působí Bůh, nýbrž mají docela odlišný původ.“²⁰² S velkou vášní se začíná věnovat modlitbě. Představuje si Krista v jeho pozemském životě. Zažívá spoustu vidění a prožitků. Zdá se jí, že Ježíš kráčí po jejím boku.²⁰³

Druhým důležitým momentem jejího života bylo, že se jí do ruky dostala kniha „Vyznání“ od svatého Augustina. Terezie v tom spatřuje řízení Boží prozřetelnosti, protože sama ani nevěděla, že tato kniha existuje.²⁰⁴ V Augustinově životě se Terezie poznává a při četbě o jeho konverzi má pocit, že hlas v zahradě slyší sama.²⁰⁵ Tento druhý prožitek zachrání Terezii od „zhoubné smrti“. Cítí, že Bůh hodně posílil její duši, že ji zahrnuje novými milostmi, že odteď začíná nový život, byl-li dosud život, který žila její, tak ten, který žije od doby, kdy se začala věnovat modlitbě, je Boží.²⁰⁶ „Bůh žije ve mně, poněvadž se mi zdá nemožné, abych dokázala svými silami zbavit se tolika špatných skutků a návyků v tak krátkém čase. Buď veleben Pán, jenž mě osvobodil ode mne samé!“²⁰⁷

4.5. Tereziino učení o modlitbě

„Než vám budu mluvit o vnitřním životě, totiž o modlitbě, zmíním se o několika velmi potřebných věcech pro ty, kteří chtějí vyrazit na tuhle cestu: jsou to tak nutné věci, že s nimi mohou velmi pokročit v Boží službě ... Budu

²⁰¹ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 75.

²⁰² SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Hrad v nitru*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991, s. 71.

²⁰³ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 76 a 229.

²⁰⁴ Kniha právě vyšla ve španělštině (srov. AUCLAIROVA, *Boží tulačka*, s. 76).

²⁰⁵ Srov. SVATÝ AUGUSTIN, *Vyznání*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 208-216.

²⁰⁶ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 77n, 195.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 195.

se zabývat třemi věcmi ... První je láska, kterou se navzájem máme zahrnovat; druhá je nelpět na tvorech; třetí je opravdová pokora.²⁰⁸

První potřebná věc je vzájemná láska, která nikoho nevyklučuje, spočívá v přátelství, které se projevuje vzájemnou pomocí. Je to láska, kterou k nám měl sám Ježíš. Taková láska je pro druhé velmi prospěšná, neboť na sebe bere nejružnější trápení a dovoluje druhým, aby z ní čerpali.²⁰⁹

Druhá věc je odpoutanost od stvořených věcí. Odpoutanost se projevuje pokojem a vnitřní svobodou. Duše, která lpí na stvoření je nemocná a potřebuje lékaře. Tím je sám Ježíš. Duše má k němu přilnout a v něm najde všechno.²¹⁰

Poslední věcí je opravdová pokora, která je první a objímá ty druhé dvě věci. Terezie nám doporučuje, abychom zapírali svou vlastní vůli, tím dojdeme krok za krokem k cíli. Ten, kdo se honí za výsadami nebo lpí na majetku nikdy nedospěje k tomu, aby zakoušel opravdové plody modlitby.²¹¹ „Dokonalá duše může být pokorná a nelpět na ničem, ať žije kdekoliv, i když prostředí velmi ovlivňuje a v některém je více těžkostí než v druhém.“²¹² Duše je pokorná, když kráčí v pravdě, protože pokora je pravda.²¹³

4.5.1. Čtyři stupně modlitby

Modlit se to je jako se starat o zahradu. Zahradu můžeme zalévat čtyřmi způsoby: za prvé, to je nejnamáhavější způsob, čerpáme vodu ze studny. Druhý způsob zalévání je jednodušší, čerpáme vodu pomocí řetězového čerpadla a rozvádíme pomocí vodních kanálů. Za třetí lze přivést vodu z řeky nebo z potůčku, a čtvrtý způsob ten je nejjednodušší, to je vydatný déšť, tak zalévá Bůh.²¹⁴ Z tohoto příměru Terezie předkládá čtyři stupně vnitřní modlitby: za

²⁰⁸ SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991, s. 25n.

²⁰⁹ Srov. Tamtéž, s. 27, 42.

²¹⁰ Srov. Tamtéž, s. 48, 52.

²¹¹ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 25, 62.

²¹² Tamtéž, s. 62.

²¹³ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Hrad v nitru*, s. 166.

²¹⁴ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 90.

prvé to je přemítavá modlitba v usebrání, za druhé modlitba klidu, za třetí modlitba duchovního opojení, a za čtvrté modlitba sjednocení.²¹⁵

4.5.2. Maják na moři

Terezie nenabízí metodu modlitby, nýbrž způsob modlitby. Neříká nám, co máme, v kterou chvíli dělat, ale učí nás postojům a zásadám, jak se při modlitbě chovat.²¹⁶ „Rozjímavá modlitba pro mne není nic jiného než důvěrný vztah přátelství, častý rozhovor ‚mezi čtyřma očima‘ s Tím, od něhož víme, že nás miluje.“²¹⁷

Vnitřní modlitba je mocný sloup, o který se můžeme opřít, je to prostředek, který nás vede a může přivést do přístavu spásy. Vnitřní modlitba je jako maják na moři: bloudící lodě jsou naváděny blikajícím světlem tak, aby bezpečně dopluly do přístavu. Tak také ten, kdo se vydá cestou vnitřní modlitby, sice může zbloudit, ale nakonec díky vnitřní modlitbě najde správný směr do cíle. Aby se nám vnitřní modlitba stala majákem musíme se ho neustále sledovat.²¹⁸

Vnitřní modlitba nespočívá v tom, že máme zavřená ústa. Pokud si při ústní modlitbě uvědomujeme, že hovoříme s Bohem, a více než na slova, která pronášíme myslíme na Něho, pak se ústní modlitba spojuje s modlitbou vnitřní.²¹⁹

4.5.3. Rozhodné rozhodnutí

Terezie přirovnává vnitřní modlitbu jako chůzi k prameni živé vody. Na cestě nás potkávají nejrůznější překážky, nejčastější a nejhrouževnatější z nich je roztržitost.²²⁰ Některé duše jsou tak roztěkané, že jsou jako splašené koně, které nejdou zastavit. Jsou jako žízniví lidé, kteří v dálce vidí vodu, chtějí se za

²¹⁵ Srov. PAVEL VOJTĚCH KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby po způsobu sv. Terezie z Ávily*, Praha: Portál, 2016, s. 141.

²¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 34.

²¹⁷ SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 69.

²¹⁸ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 21.

²¹⁹ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 108.

²²⁰ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 21.

ní vydat, ale pořád jim něco brání v chůzi. Terezie radí, abychom se nedali odradit protivenstvími a obtížemi cesty, abychom odhodlaně kráčeli dál a neochabovali. Protože jakmile dorazíme k prameni stačí se jen sklonit a pít. Těm, kteří se chtějí vydat na cestu k prameni dává Terezie radu, aby udělali velké a velmi pevné rozhodné rozhodnutí nezastavit se, dokud nedojdou k prameni.²²¹ „Ať se stane cokoliv, ať se děje, co se děje, ať reptá, kdo chce, je nutno se namáhat, kolik je zapotřebí: i za cenu, že zemřeme uprostřed cesty, když naše odvaha klesá před tolika překážkami, směřujme k cíli, i kdyby se celý svět řítíl do zkázy.“²²²

4.5.4. Styk přátelství

Vnitřní modlitba je přátelství s Bohem a díky modlitbě člověk ví, že je Bohem milován. Terezie zdůrazňuje, že je to láskyplný vztah přátelství. Jak poznáme, že nás Pán miluje? Odpověď na tuto otázku nám dává prorok Ozeáš: „Proto ji přemluvím, uvedu ji na poušť, budu jí promlouvat k srdci.“ (Oz 2, 14). Musíme se tedy nechat Bohem přemluvit, nechat se zavést na poušť, a tam nechat Boha, aby k nám promlouval. Naším úkolem je, abychom na jeho lásku odpovídali, neboť žádný vztah, ani vztah s Bohem nejde vybudovat jednostranně.²²³ Terezie radí, abychom k Pánu přišli s tím, že se od něho chceme nechat učit a On nám da milost stát se jeho dobrými učedníky a nikdy nás neopustí.²²⁴

Jak poznáme, že jsme s Bohem v přátelském vztahu? Terezie představuje tři hodnoty: pravdu, svobodu a lásku. Před Bohem musíme stát v pravdě, být pravdiví. Pánu se velmi líbí, že s ním jednáme pravdivě, že to, co říkáme ústy, to si také myslíme. Když takhle jednáme dá nám Pán mnohem víc, než oč prosíme.²²⁵ Před Bohem můžeme a máme být svobodní. Svobodně s ním mluvit. Prosit ho o pomoc potřebujeme-li něco, plakat před ním v bolestech,

²²¹ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 91, 97n, 103.

²²² SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 103.

²²³ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 28, 30.

²²⁴ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 125.

²²⁵ Srov. Tamtéž, s. 182.

radovat se a nezapomínat na něho, když se nám dobře daří. A to všechno říkat prostými slovy, která vyvěrají z touhy duše a z jejich potřeb.²²⁶ „Tehdy hovoří láska, neboť duše, zakoušejíc lásku, zapomíná na všechno, zdá se, že se noří do Něho, že mu bezvýhradně patří, a říká, co jí napadne.“²²⁷ Třetí a neposlední hodnotou je láska. Přátelství s Bohem nespočívá v mnohém přemýšlení, nýbrž v tom, jako moc Ho milujeme, proto máme dávat přednost tomu, co více podněcuje lásku. Milovat Pána znamená odhodlaně konat vůli Otcovu.²²⁸

4.5.5. Mnoho milovat

Při modlitbě, především při rozjímání, když používáme rozum, nás můžou trápit dva problémy: barvitá představivost nebo neschopnost si cokoli představit.²²⁹ Terezie píše, že se setkala s lidmi, kteří se domnívali, že modlitba spočívá v přemýšlení, ale každý přece nemá dar představivosti. Co však mají všechny duše společné je schopnost milovat Boha. Duše se nerozvíjí tím, že mnoho přemýšlí, ale tím, že mnoho miluje.²³⁰ V její době se razila představa snažit se při modlitbě na nic nemyslet. Tereziina reakce je, že když přestaneme používat rozum nebudeme schopni ani kontemplovat, ani rozjímat.²³¹

Pokoušet se při modlitbě nemyslet na nic spíše vede k nezměrné vyprahlosti, a ještě většímu neklidu, pokoušet se nemyslet na nic spíše vyvolá mnoho myšlenek. Vlastními silami to nedokážeme, ale Bůh nás může pozvednout výš a při kontemplaci zastavit činnost rozumu.²³² Terezie doporučuje, aby ti, kteří nejsou schopni při modlitbě přemýšlet, „měli trpělivost a čekali, až jim Pán dá světlo, čím se mají zabývat“ a „ti, kteří umí přemítat rozumem, nemají tomu věnovat celou dobu modlitby“.²³³

²²⁶ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 98.

²²⁷ Tamtéž, s. 314.

²²⁸ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Hrad v nitru*, s. 50.

²²⁹ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 38.

²³⁰ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Kniha o zakládání*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991, s. 38n.

²³¹ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 99.

²³² Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Hrad v nitru*, s. 62n.

²³³ SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 107n.

Mnoho milovat znamená „dávát přednost těm věcem, které podněcují k lásce.“²³⁴ Terezie radí hodně rozjímat o utrpení Páně, vybrat si jedno tajemství utrpení a přemýšlet o něm. „Toto je způsob modlitby, jímž mají všichni začínat, pokračovat i končit, neboť není jiná tak vynikající a bezpečná cesta.“²³⁵

4.5.6. Zpřítomnit si Krista

Ježíš si vyvolil dvanáct apoštolů, „aby byli s ním“ (Mk 3,14). Stát se učedníkem znamená být se svým Mistrem. Učedník má mít touhu následovat Mistra, připodobňovat se jeho životu a napodobovat ho.²³⁶ Nám k tomu má pomoci rozjímání evangelií.

Základem vnitřní modlitby je uvědomění si Kristovy přítomnosti, tzn. objevit Boha, který je přítomen v našem nitru.²³⁷ Někdy se zdá, že člověk Boha nachází, cítí a chápe, ale i tehdy jej má považovat za skrytého a jindy, když jej nepoznává, nezakouší nebo necítí, tak si nemá myslet, že Bůh je daleko, opak je pravdou.²³⁸ Vědomí Ježíšovy přítomnosti je tedy záležitostí víry. Rozhodujícím kritériem vnitřní modlitby není nějaká její hodnota nebo pocity nebo absence roztržitosti, ale vědomí Kristovy přítomnosti.²³⁹

4.5.7. Usebrání

Duše usebírání²⁴⁰ své mohutnosti a vstoupí do svého nitra, aby byla jen se svým Bohem.²⁴¹ Mohutnosti jsou smyslové a duchovní schopnosti duše.²⁴²

²³⁴ SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Hrad v nitru*, s. 50.

²³⁵ SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 109. Terezie považuje pašije za doklad Boží lásky. Ukřižovaný Kristus je opěrný bod křesťanského života (srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 46).

²³⁶ Srov. SV. JAN OD KŘÍŽE, *Výstup na horu Karmel*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 69.

²³⁷ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 52.

²³⁸ Srov. SV. JAN OD KŘÍŽE, *Duchovní píseň*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, s. 39.

²³⁹ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 53.

²⁴⁰ Za předpokladu, že duše je natolik stržena samotným Bohem a jednáním, protože modlitba není jen dovedností duše.

²⁴¹ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 131.

²⁴² Smyslové mohutnosti jsou zrak, sluch, čich, hmat, chuť a představitivost; duchovní jsou rozum, paměť, a vůle (srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 58).

Každá mohutnost si dělá, co chce. Usebrat mohutnosti znamená vnímat podněty zevnitř, zaměřit se na přítomnost Pána ve svém nitru. Druhým prvkem usebrání je vstoupit do svého nitra. Terezie používá příměr: stáhnout se do sebe jako ježek nebo želva.²⁴³ Tyto zvířata toto dělají, aby se bránili nebezpečí. I my se usebráním bráníme roztržitostí.²⁴⁴

Terezie představuje několik způsobů usebrání. Naše nálada, jak se zrovna cítíme nám může pomoci, abychom přebývali s Bohem v našem nitru. Když se radujeme můžeme Ježíše kontemplovat vzkříšeného a vidět, ho, jak vychází z hrobu a budeme radostí překypovat. Jsme-li smutní a ztrápení, můžeme kontemplovat, jak jde Ježíš do Olivetské zahrady. Dalším způsobem je dívat se na Pána,²⁴⁵ obracet k němu oči své duše. Třetím prostředkem je naslouchání Bohu²⁴⁶. Rozjímáme-li slova, která k nám promlouvá, pochopíme, jak velmi nás miluje. A čtvrtou metodou je promlouvání s Pánem. Máme s ním mluvit slovy, která nám vycházejí ze srdce, On sám na vnukne, co mu máme říci.²⁴⁷

Proti usebrání vystupují minimálně tři obtíže: roztržitost, vyprahlost a tělesné nebo duševní indispozice.²⁴⁸ Na roztržitost dává Terezie radu, abychom s představivostí, která poletuje jako dotěrné a neklidné noční můry, jednali jako s pomatenou a nechali ji samu sobě, protože uklidnit ji může jen Bůh.²⁴⁹ Může se stávat, že duše bude ponořená do hlubokého pokoje a rozum bude velmi roztěkaný. Vůle si vůbec rozumu nemá všimat.²⁵⁰ Když se v moři ponoříme do velké hloubky, ocitneme se ve velkém klidu, a přitom na hladině může zuřit bouře.

²⁴³ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Hrad v nitru*, s. 60.

²⁴⁴ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 58n.

²⁴⁵ Můžeme použít obraz, ikonu, svíci, knihu nebo představivost (srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 60).

²⁴⁶ K tomu nám pomůže Písmo svaté, hlavně evangelia. Terezie píše, že mystické milosti jsou věrohodné, jsou božského původu natolik, nakolik se shodují s Písmem svatým, odchylují-li se od něho jde spíše o dílo ďábla (srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 217).

²⁴⁷ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 122-125.

²⁴⁸ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 64.

²⁴⁹ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 140n.

²⁵⁰ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 148n.

Roztržitost pochází z trvalé neschopnosti se uklidnit, naproti tomu vyprahlost přichází v určitých obdobích duchovního života. Člověk nemůže kráčet jen krásnou přírodou, někdy musí projít i nehostinnou krajinou, a dokonce i pouští. Poušť je sice místem ďábových pokušení, ale také místem, kde promlouvá Bůh.²⁵¹ Co má tedy dělat ten, kdo zakouší vyprahlost, nechť a otrávenost? Má myslet na Ježíšův kříž a nesmí zanechat modlitby, i kdyby měla vyprahlost trvat až do konce života, vždyť cílem námahy není naše uspokojení, ale spokojenost Pána. Kristus nenechá nikoho padnout.

Dalšími obtížemi, které nás trápí při vnitřní modlitbě jsou aktuální neduhy. Těžko se modlí, když nás bolí nějaká část těla, např. zuby nebo když je náš blízký v nějakém ohrožení. Terezie nás učí, že je třeba indispozice rozlišovat: jsme-li nemocní je třeba si i několik dní od modlitby odpočinout, z lásky k Bohu sloužit tělu, aby potom tělo mohlo sloužit duši. Jindy, když naší indispozici způsobí zlý je namísto pokračovat v modlitbě a uchýlit se ke skutkům milosrdenství.²⁵²

4.5.8. Meditace s Písmem

Terezie planula láskou k Písmu, raději by tisíckrát podstoupila smrt, než aby postupovala proti nějaké pravdě Písma svatého.²⁵³ Proto také velmi doporučovala používat Bibli k modlitbě. Dospějeme-li k pravdám Písma, děláme to, co máme.²⁵⁴

4.5.9. Svobodná rozmluva

Modlitba má být dialog s Bohem. My mluvíme a stává se nám, že Boha neslyšíme, možná proto, že jej nepustíme ke slovu. Terezie nám říká, že Pán k nám nejčastěji promlouvá po modlitbě, zprostředkovaně, dobrými slovy druhých lidí, v kázáních, v duchovní četbě, ale také dalšími událostmi, které Pán používá k promluvám k člověku, jako jsou nemoci, zkoušky a jisté pravdy,

²⁵¹ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 65.

²⁵² Srov. SV. TEREZIE OD JEŽIŠE, *Život*, s. 92, 95n.

²⁵³ Srov. Tamtéž, s. 301.

²⁵⁴ Srov. Tamtéž, s. 110.

kteřé nám Bůh dává pochopit ve chvílích modlitby.²⁵⁵ Nejdokonalejším způsobem, jak s námi Pán komunikuje je beze slov, v mlčení. Bůh nejraději promlouvá v mlčení a mlčením mu máme odpovídat.²⁵⁶ Někteří lidé považují mlčení za ztracený čas, Terezie to však považuje za hodně velký zisk.²⁵⁷

4.5.10. Modlitba přetavená v čin

V jednom z dopisů Terezie píše: „Netoužím po jiné modlitbě než po takové, která ve mně dá vzrůst ctnostem.“ Modlitba, z které nevyrostají ctnosti může být nebezpečná, protože nás může uvést do duchovní iluze. Můžeme si myslet, že děláme něco pro Boha, a přitom nejsou vidět žádné plody naší modlitby. Modlitba musí vyústit v konkrétní předsevzetí. Neděje-li se tak můžou za to tři důvody. Za prvé je to pro nás pohodlnější. Modlitba a pohodlí nejdou dohromady.²⁵⁸ Za druhé máme obavy ze závazku. Závazek neznamená jen zodpovědnost, ale také Boží pomoc. Snažíme-li se Pán nám bezpochyby pomůže, neboť se neodvrací od nikoho.²⁵⁹ A nakonec opravdové předsevzetí je v prvé řadě Boží milost a následně rozhodnutí člověka. Musíme být pokorní, abychom si uvědomovali, že tato síla nepochází od nás.²⁶⁰ „Mějme vytrvalou touhu po modlitbě a věnujme se jí, abychom měly sílu sloužit Pánu. Věřte mi, že Marta a Marie (srov. L 10, 38-42) musí svorně hostit Pána, dobře s ním zacházet, dát mu jíst, aby ho měly stále u sebe.“²⁶¹ Modlitba a činnost jsou dvě sestry, které se vzájemně doplňují.

4.5.11. Samota

Podle Terezie je samota nejlepším předpokladem pro modlitbu. A to proto abychom se zbavili zbytečných vnějších podnětů, které by nás mohly rozptylovat. Ježíš se také modlil o samotě. A nemůžeme mluvit zároveň

²⁵⁵ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Hrad v nitru*, s. 26.

²⁵⁶ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 87.

²⁵⁷ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 108.

²⁵⁸ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 25.

²⁵⁹ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 107.

²⁶⁰ Srov. Tamtéž, s. 103.

²⁶¹ SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Hrad v nitru*, s. 199.

s Bohem i se světem.²⁶² „Čeho máme nejvíce zapotřebí, je mlčet duchem i jazykem před tímto velkým Bohem, jehož řečí, kterou on slyší je pouze mlčenlivá láska.“²⁶³

Je velmi dobré naučit se, stáhnout se do sebe i uprostřed zaměstnání a být jen letmo si vzpomenout na Pána, který v nás přebývá, a mluvit s ním, aniž bychom zvýšili hlas.²⁶⁴

4.5.12. Na cestě ke kontemplaci

Bůh dává dar kontempace, kdy chce, komu chce a jak chce, nikomu nekřivdí. Rozhodně se po něm nemáme shánět, a to z několika důvodů: za prvé musíme Pána nezištně milovat, potom tyto milosti dostaneme. Za druhé, pokud se domníváme, že bychom takový dar mohli dostat je to nedostatek pokory. Za třetí spíše, než po duchovních zážitcích máme toužit po tom, abychom mu byli podobní, především v utrpení. Za čtvrté Bůh nejlépe ví, komu dát tuto milost. A za páté sami se budeme namáhat zbytečně. Pán tento dar uděluje, komu chce a většinou tehdy, když to nečeká.²⁶⁵

Při kontemplaci si člověk uvědomuje Ježíšovu přítomnost i to, že ho Pán miluje, toto poznání nevychází z přemítání, ale objevuje se náhle bez konkrétního podnětu a duše cítí potřebu odpovědět láskou.²⁶⁶ Pán se tak duchovně zasubuje s duší.²⁶⁷

4.6. Smrt a svatořečení

4. října 1582 Terezie vyčerpaná neúnavnou činností, duševním a tělesným utrpením umírá.

Papež Pavel V. ji roku 1614 blahorečil a Řehoř XV. roku 1622 svatořečil.²⁶⁸

²⁶² Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 29, 117.

²⁶³ SV. JAN OD KŘÍŽE, *Krátké spisy a korespondence*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, s. 141.

²⁶⁴ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 138n.

²⁶⁵ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Hrad v nitru*, s. 47, 57n.

²⁶⁶ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 139.

²⁶⁷ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Hrad v nitru*, s. 91n.

²⁶⁸ Srov. SCHAUBER, SCHINDLER, *Rok se svatými*, 535n.

5. Co je specifického ohledně modlitby u Terezie od Dítěte Ježíše

Velká řeholnice a mystička Terezie od Dítěte Ježíše je označována „Malou Terezií“. Toto označení slouží jednak k rozlišení od řádové reformátorky Terezie od Ježíše a jednak vyjadřuje, že Terezie od Dítěte Ježíše byla považována za modlící se dítě. Bohužel tato „dětskost“ překryla její ostatní charakteristické rysy a její pravé „já“ bylo zatlačeno do pozadí.²⁶⁹ Papež Pius X. při zahájení procesu její kanonizace o ní prohlásil, že bude známá jako „největší světice moderní doby“. A Pius XI., který ji svatořečil, ji nazval „hvězdou svého pontifikátu“.²⁷⁰ V roce 1997 ji papež Jan Pavel II. prohlásil učitelkou církve, a při té příležitosti řekl, že Terezie nám nabízí současné chápání lásky, která je podstatou evangelia.²⁷¹

5.1. První období Tereziina života.²⁷²

2. ledna 1873 se v zámožné měšťanské rodině v Alençonu, manželům Azélii a Louisi Martinovým²⁷³ narodila nejmladší dcera. 4. ledna byla v kostele Panny Marie pokřtěna jako Marie-Françoise-Terezie.²⁷⁴ Kmotrou ji byla její třináctiletá sestra Marie.²⁷⁵

Azélie se snaží Terezii kojit, ale nestačí ji mateřské mléko, proto ji přikrmuje dětskou výživou z panýrované mouky s polovinou vody a polovinou

²⁶⁹ Srov. SCHAUBER, SCHINDLER, *Rok se svatými*, s. 510.

²⁷⁰ Srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 195.

²⁷¹ TEREZIE Z LISIEUX – učitelka církve <https://www.homilie.eu/cz/texty/zivotopisy-svatych/t/terezie-z-lisieux->-ucitelka-cirkve/734.html> (zdroj Slovo mezi nami, ročník 9, č 2/2008).

²⁷² Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy (Dějiny duše)*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991, s. 21.

²⁷³ Azélie Guérinová a Louis Martin měli spolu devět dětí, dospělosti se dožilo pět dcer: Marie, Pavlína, Leonie, Celina a Terezie. Později se všechny stanou řeholnicemi. V roce 2015 byli oba manželé Martinovi svatořečeni papežem Františkem, jako první manželský pár společně. (srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 143-147).

²⁷⁴ Srov. GUY GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 8, 11n

²⁷⁵ Srov. MONIKA MARIE STÖCKER, *Dobrodružství velké lásky, Životní příběh Terezie z Lisieux*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 11.

mléka.²⁷⁶ Brzy se u Terezie projevuje střevní porucha, je to zánět tenkého střeva, na kterou zemřeli její sourozenci. Na počátku března je na tom dítě už velmi špatně a lékař Belloc konstatuje, že pokud dítě nebude kojeno, nemá žádnou naději. Azélie vyhledala kojnou Rosu Tailléovou²⁷⁷ v Semallé.²⁷⁸ Po nakojení Terezie usíná a probouzí se s úsměvem. Martinovi musí Terezii svěřit do rodiny Tailléových a Terezka tam prožije více než rok. Domů do Alençonu se Terezie vrátí 2. dubna 1874.²⁷⁹

Terezie je živé a temperamentní dítě, bývá svéhlavá. Ve dvou letech se pokouší utéct z domova a dojít do kostela Panny Marie. Je bystrá, má pozorovací smysl, má dobrou paměť a snadno napodobuje lidi, s kterými se setkala. Ráda provádí nezbednosti svým sestřám.²⁸⁰ Má šťastnou povahu a osvojila si zvyk nikdy si nestěžovat, i když ji vzali něco, co bylo její nebo když byla nespravedlivě obviněna, tak raději mlčela²⁸¹. Je velmi citlivá, emotivní, často a dlouho pláče. Jejím dětským ideálem je sestra Pavlína.²⁸²

„Všechno se na mne na zemi usmívalo. Nalézala jsem květy na každém kroku a má šťastná povaha také přispívala k zpříjemnění mého života. Ale pro mou duši mělo začít nové období. Měla jsem projít ohnivou zkouškou a již od dětství jsem měla trpět, abych mohla být dříve obětována Ježíši.“²⁸³ Maminka Terezie vážně onemocněla. Už několik let před narozením Terezie, trpěla Azélie Martinová zatvrdlinami a bolestmi v pravém prsu. Pak měla dlouhou dobu klid a po jedenácti letech se nemoc znovu projevila.²⁸⁴ Na konci prosince 1876 Azélie navštěvuje lékaře Prévosta, ten jí sděluje, že se jedná o rakovinu prsu a operace by byla zbytečná. V únoru následujícího roku umírá Azéliina

²⁷⁶ Srov. STÖCKER, *Dobrodružství velké lásky, Životní příběh Terezie z Lisieux*, s. 12.

²⁷⁷ Rosa Taillé má 37. let a kojí své čtvrté dítě, chlapce, kterému je třináct měsíců. Martinovým už kojila oba chlapce, kteří později zemřeli (srov. PIERRE DESCOUVEMONT, *Terezie a Lisieux*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 22).

²⁷⁸ Semallé je vzdáleno asi 8. km od Alençonu (srov. Tamtéž, s. 22).

²⁷⁹ Srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 13n.

²⁸⁰ Srov. Tamtéž, s. 15n.

²⁸¹ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 33.

²⁸² Srov. Tamtéž, s. 23.

²⁸³ Tamtéž, s. 33.

²⁸⁴ Srov. STÖCKER, *Dobrodružství velké lásky, Životní příběh Terezie z Lisieux*, s. 18.

starší sestra²⁸⁵ a její nemoc se zhoršuje. Azélie všechnu svou naději vkládá do poutě do Lurd, ale neuzdravila se. Ba naopak cestování její stav ještě zhoršilo. Azélie Martinová umírá 28. srpna 1877. Po pohřbu, který se konal o dva dny později si Terezie za svou novou maminku zvolí sestru Pavlínou.²⁸⁶ Louisová švagrová²⁸⁷ navrhla moudré řešení, aby se celá rodina Martinová přestěhovala do Lisieux.²⁸⁸

5.2. Druhé období Tereziina života, nejsmutnější ze všech tří

Toto období trvá do jejích čtrnácti let.²⁸⁹ Terezii nijak nermoutí, že rodina opustila Alençon a přestěhovala se do Lisieux, dokonce se na změnu těší. Martinovi se usadili v Buissonnetech. Nejstarší sestra Marie vede domácnost, Pavlína se ujímá vyučování dvou nejmladších, zvláště Terezie. V tomto novém prostředí se Terezie hodně změní: „má šťastná povaha se úplně změnila. Já, tak živá a sdílná, jsem se stala bojácnou, mírnou, přecitlivělou. Stačil pohled, abych se rozplakala, nikdo se se mnou nesměl zabývat, abych byla spokojena. Nemohla jsem snést společnost cizích lidí a nenacházela jsem už veselost jinde než v rodinném kruhu.“²⁹⁰

Marie učí Terezii psaní a Pavlína čtení a katechizmus. Terezie má nejraději biblické dějiny, ale nad mluvnici a pravopisem často roní slzy. O nedělích a svátcích chodí Martinovi na mši do katedrály sv. Petra, tam Terezie poprvé porozumí kázání, bylo to kázání o umučení Krista, to ji velice dojme a od té chvíle už rozumí všem ostatním kázáním. V sedmi letech Terezie poprvé přijme svátost smíření a pocítí v duši tolik štěstí jako doposud nikdy. Do toho

²⁸⁵ Marie-Louise pozdější řeholnice Marie-Dosithée v klášteře Navštívení Panny Marie v Le Mans (srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 207).

²⁸⁶ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 35. Pavlína se později stane převorkou (matkou) Anežkou od Ježíše na Karmelu v Lisieux.

²⁸⁷ Elisa-Celina Fournetová se vdala za bratra Azélie Martinové Isidora Guérena, který byl lékárníkem v Lisieux (srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 207).

²⁸⁸ Srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 21-25.

²⁸⁹ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 37.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 37.

dne chodí ke zpovědi o všech velkých svátcích a je to pro ni opravdový svátek.²⁹¹

Když je Terezii osm a půl roku nastupuje do penzionátu.²⁹² Pět let, které tam stráví jsou pro ni nejsmutnější roky v životě, kdyby s ní nebyla sestra Celina nevydržela by tam ani měsíc.²⁹³ Mariino a Pavlínino vyučování bylo velmi úspěšné. Kromě pravopisu a aritmetiky je Terezie nejlepší ve třídě,²⁹⁴ proto je dána do třídy, kde jsou všechny žákyně starší než ona. Slabší žákyně na ni žárlí a šikanojí ji. Terezie nikomu nic neříká a jen pláče, její ubohé malé srdce velice trpí. Jediné, co ji těší, že se každý večer vrací domů.²⁹⁵

Terezie nemá ráda kolektivní zábavu, hlučné hry o přestávkách ji děsí. Neumí si hrát s panenkou, nerada běhá, ale umí vyprávět příběhy, pohřbívá mrtvé ptáčky nebo se stará o mladší děti. Se svou sestřenicí Marií si hrají na poustevníky. Hrát si s dětmi je pro ni utrpení, protože si neumí hrát jako jiné děti. Její učitelka ji popisuje jako poslušnou, úzkostlivě dodržující řád, děsící se chyb, působící skrupulózním dojmem. Obvykle je klidná a pokojná, usebraná a zadumaná, a trochu smutná.²⁹⁶

Pavlíně je dvacet let, když se ve farním kostele svatého Jakuba rozhodne, že se stane karmelitkou. Otec Louis i sestra Marie s tím souhlasí. Všichni o tom vědí kromě malé sestry. Ta, když se v létě 1882 náhodou dozví, že ztrácí i svou druhou maminku²⁹⁷, tak později napíše: „V jediném okamžiku jsem pochopila, co je to život. Až dosud jsem ho neviděla tak smutný, ale teď se mi objevil v celé své skutečnosti. Shledala jsem, že je to jen utrpení a ustavičné loučení. Prolévala jsem přehořké slzy, protože jsem ještě nerozuměla, jaká radost je v oběti.“²⁹⁸

²⁹¹ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 37-43.

²⁹² Penzionát bylo školské zařízení, které vedly sestry benediktinky. Opatství Notre-Dame du Pré v Lisieux je jedním z nejstarších klášterů v Normandii (srov. DESCOUVEMONT, *Terezie a Lisieux*, s. 43).

²⁹³ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 53.

²⁹⁴ Srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 34.

²⁹⁵ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 53n.

²⁹⁶ Srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 34n.

²⁹⁷ Srov. Tamtéž, s. 35n.

²⁹⁸ TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 58n.

Pavlna se snaží Terezii utěšit a vysvětlit jí, co je to Karmel. Terezie pochopí, že je to poušť, kam ji volá Bůh. Je to místo, kde má být s Ježíšem. Terezie nemá o svém povolání sebemenší pochybnost, cítí jistotu Božího volání. Cítí v duši velký pokoj. V neděli v hovorně Karmelu svěří své rozhodnutí se pro řeholní stav převorce Marií Gonzáce. Ta jejímu povolání uvěří, ale říká, že nepřijímají devítileté postulantky, takže musí počkat do šestnácti let.

Převorka udělí Martinovým výsadu, že se můžou, každý čtvrtek na půl hodiny v hovorně sejít s Pavlínou, teď už sestrou Anežkou od Ježíše. Pro Terezii jsou to ještě větší muka a z hovorny odchází s pláčem a roztrženým srdcem.²⁹⁹

V prosinci 1882 se u Terezie začínají objevovat bolesti hlavy, srdce. Ztratila chuť k jídlu, špatně spí a celá se osypala vyrážkou. O Velikonocích následujícího roku se její stav zhoršuje, celá se třese. Přivolaný lékař přednese pesimistickou diagnózu, že takovou nemoc ještě žádné dítě nemělo. Předepisuje vodoléčbu. Nemoc se dále zhoršuje nervový třes se střídá se záchvaty hrůzy a halucinacemi. Celá rodina spolu s Karmelem vyprošují zázrak, jsou také slouženy mše za její uzdravení. „Když ubohá Terezka nenalezla žádnou pomoc na zemi, obrátila se také k nebeské Matce. Prosila ji z celého srdce, aby se nad ní ustrnula... Najednou se mi svatá Panna zjevila krásná, tak krásná, že jsem nikdy nic tak krásného neviděla. Její tvář dýchala dobrotou a nevýslovnou něhou. Ale co mi proniklo až do hloubi duše, byl úchvatný úsměv svaté Panny.“³⁰⁰ Tři její sestry jsou svědkem úlevy, kterou nemocná pocítuje a od zítřka začíná Terezie žít normálním životem a žádné obtíže podobného druhu se u ní již neobjevily.³⁰¹

V květnu 1884 přistupuje Terezie k prvnímu svatému přijímání. Před obřadem prožijí žákyně duchovní cvičení. Abbé Domin jim přednáší o pekle, o smrti, o svatokrádežném přijímání, o posledním soudu. Terezii tyto

²⁹⁹ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 59-61.

³⁰⁰ Tamtéž, s. 66.

³⁰¹ Srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 39-41.

přednášky děsí.³⁰² Konečně nastane den prvního svatého přijímání a Terezie jej popisuje: „Ach, jak sladký byl mé duši první Ježíšův polibek! ... Byl to polibek lásky, cítila jsem, že jsem milována, a také jsem milovala: ‚Miluji tě a dávám se ti navždy.‘ Nebylo otázek, nebylo bojů ani obětí. Už dávno Ježíš a ubohá malá Terezie hleděli na sebe a rozuměli si ... V onen den už to nebyl pohled, ale splnutí, už nebyli dva, Terezie zmizela, jako se kapka vody ztrácí v oceánu... Pouze Ježíš mě mohl uspokojit... Od tohoto svatého přijímání má touha přijímat Pána Boha čím dál tím víc rostla.“³⁰³

V květnu příštího roku prožije Terezie duchovní obnovu před druhým svatým přijímáním opět s abbé Dominem. Tón přednášek je pořád stejný a pro křehkou Terezii je to moc. Její duševní bolesti se znovu objevují. Přepadla ji hrozná nemoc skrupulí. Všechny její myšlenky a skutky se stávají příčinou zmatku. Všechno své trápení i nejbýstřednější myšlenky v pláči svěruje sestře Marii, která je její jedinou nepostradatelnou autoritou,³⁰⁴ a která ji radí, jak se zpovídat.³⁰⁵

V srpnu 1886 se Terezie dozvídá, že její jediná důvěrnice sestra Marie³⁰⁶ ji také opustí a vstoupí na Karmel v Lisieux, znovu prožívá to, co zažila, když odcházela Pavlína. Terezie je velmi plačtivá. Přátelé Martinových a příbuzní Guérinovi o ni soudí, že má slabošskou povahu. Mají ji za hodnou a milou, ale nevědomou, neschopnou a nešikovnou.³⁰⁷

Po odchodu Marie trpí Terezie ještě větší úzkostí, její vnitřní krize dosahuje vrcholu, a protože už na zemi nemá nikoho, komu se může svěřit obrací se k nebi na své sourozence, kteří zemřeli před jejím narozením. Mluví s nimi s prostotou dítěte, že když už mohou čerpat přímo z božských pokladů, mají pro ni nabrat pokoj a ukázat ji, že v nebi ještě dovedou milovat. Odpověď

³⁰² Srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 44.

³⁰³ TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 76,78.

³⁰⁴ Srov. Tamtéž, s. 83n.

³⁰⁵ Je překvapující, že Tereziini zpovědníci abbé Domin a později abbé Lepelletier nevěděli nic o jejích skrupulích. Slepě poslouchala svou sestru Marii, která ji říkala, z čeho se má zpovídat. (srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 49).

³⁰⁶ Marie vstoupila na Karmel 15. října 1886 a přijala jméno Marie od Nejsvětějšího Srdce (srov. Tamtéž, s. 51).

³⁰⁷ Srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 51n.

na sebe nenechá dlouho čekat a Terezinu duši zaplaví pokoj a ona pochopí, že je milována na zemi a také v nebi. Skrupule sice náhle zmizely, ale přecitlivělost zůstává. Pláče kvůli všemu, pak pláče, protože plakala. Se svou přecitlivělostí je opravdu nesnesitelná. Na Štědrý den 1886 po půlnoční mši prožije Terezie milost úplného obrácení. Je zbavena chyb a nedokonalostí dětství, pramen jejich slz vyschl a díky této milosti dozrává. Nachází duševní sílu, kterou ztratila, když ji byly čtyři a půl roku. Ježíš proměnil její srdce. Touto nocí začíná třetí období jejího života.³⁰⁸

5.3. Třetí období Terezina života, nejkrásnější ze všech

V tomto období se začíná v Terezii její povolání upřesňovat a prohlubovat. Cítí potřebu zapomenout na sebe. Jednou si všimne obrázku Ukřižovaného, dojde ji krev stékající z jeho ran, kterou nikdo nezachycuje. Terezie se rozhodne stát pod křížem chytat tuto krev a rozlévat ji na hříšníky. Bůh podněcuje její horlivost, její touhy jsou mu milé. Když se Terezie dozví o Pranzinim³⁰⁹ má jedno přání, zachránit jeho duši. Modlí se, obětuje se a dává za něj sloužit mše svaté. V jejím úsilí ji pomáhá sestra Celina. „Pocítovala jsem v hloubi duše jistotu, že našim touhám bude vyhověno. Ale abych si dodala odvahy k další modlitbě za hříšníky, řekla jsem Pánu Bohu, že jsem úplně jistá, že odpustí ubohému nešťastnému Pranzinimu, že tomu budu věřit, i kdyby se nevyzpovídá a neprojevil žádnou známku lítosti. Tolik jsem důvěřovala v Ježíšovo nekonečné milosrdenství! Ale prosila jsem jen o ‚znamení‘ lítosti, pouze pro mou útěchu.“³¹⁰ Na druhý den, když si Terezie přečte v novinách zprávu o Pranziniho smrti je si jistá, že ji Bůh vyslyšel a dal ji požadované znamení. „Chtěla jsem dávat duším pít tuto neposkvřenou krev, která je měla očistit od poskvřn, a rty ‚mého prvního dítěte‘ se přitiskly na svaté rány!!!“³¹¹

³⁰⁸ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 92-96.

³⁰⁹ 20. března 1887 se v Paříži udála loupežná vražda dvou žen a děvčátka. Po dvou dnech je zatčen třicetiletý Henri Pranzini, ten svou vinu neustále popírá, nakonec je odsouzen k smrti. 31. srpna, za svítání pod šibenicí prohlašuje Pranzini, že je nevinný a odmítá duchovní pomoc. Na poslední chvíli přece jenom chce podat kříž a dříve, než zemře jej dvakrát políbí (srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 59n).

³¹⁰ TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 97.

³¹¹ Tamtéž, s. 98.

Tento zážitek uspíš její rozhodnutí vstoupit na Karmel, aby se modlila a obětovala svůj život za hříšníky.³¹²

Jejímu plánu se do cesty staví mnoho překážek, musí projít mnoha zkouškami, ale Boží volání je tak silné, „že i kdybych byla musela projít plameny, byla bych to udělala z věrnosti k Ježíši.“³¹³ Nejprve musí přesvědčit otce, k tomu si vybrala den Letnic.³¹⁴ Otec ji sice namítá, že je moc mladá, ale ona jej nakonec přesvědčí o pravosti a naléhavosti svého povolání. Daleko větší překážkou je strýc Isidor,³¹⁵ který sice nepochybuje v Terezino povolání, ale do jejich sedmnácti let o tom nechce slyšet. V těchto dnech poprvé Terezie prožije vnitřní vyprahlost, Bůh mlčí. Cítí se sama nenachází útěchu ani na zemi ani v nebi, má pocit, že ji Bůh opustil. Když ji v hovorně vidí sestra Anežka od Ježíše napíše dopis strýci Isidorovi a ten mění názor. Radost Terezie, ale netrvá dlouho³¹⁶. Naráží na odmítnutí, které vypadá nepřekonatelně. P. Delatroëtte³¹⁷ je rozhodně proti tomu, aby vstoupila na Karmel dřív, než ji bude dvacet jedna let, ale pokud bude souhlasit monsignor Hugonin, biskup z Bayeux, pak tedy ano. Terezie je odhodlaná požádat samotného papeže, aby mohla vstoupit na Karmel v patnácti letech. Martinovi se zúčastní poutě do Itálie s audiencí u Lva XIII. Právě zde učiní Terezie rozhodující objev, měsíc je ve společnosti pětasedmdesáti duchovních³¹⁸ a pochopí, že kněží nejsou andělé ani bohové, ale lidé. A porozumí svému povolání modlit se nejen za hříšníky, ale také za kněze. Cesta sice nedopadla přesně podle jejich představ,³¹⁹ ale naučila se při ní více než za dlouhá léta studií a ukázala ji marnost pomíjivých věcí.³²⁰

³¹² Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 96-98.

³¹³ Tamtéž, s. 103.

³¹⁴ 29. května 1887.

³¹⁵ Isidor Guéren byl poručník dívek Martinových (srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 62).

³¹⁶ Srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 62n.

³¹⁷ Byl to superior Karmelu odpovědný za přijímání postulante. Zrovna nedávno se spálil v podobné záležitosti a nechce znovu riskovat (srov. Tamtéž, s. 64).

³¹⁸ Srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 69.

³¹⁹ Terezie sice při audienci promluvila s papežem Lvem XIII., ale on ji odpověděl, že má se má podřídit vůli představených. „Vstoupíte, bude-li to Pán Bůh chtít!“ (srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 131n).

³²⁰ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 105-119.

Představení nakonec rozhodnou, že Terezie může vstoupit na Karmel v pondělí 9. dubna 1888.³²¹

5.4. Na Karmelu

Terezie vstupuje na Karmel, aby zachraňovala duše, a hlavně se modlila za kněze. První měsíce ji velmi uspokojují. Na konci května káže karmelitkám P. Pichon³²² Terezie jej požádá, zda by nemohl být jejím duchovním vůdcem. Vykoná u něj generální zpověď. Kněz je velmi překvapen, co všechno Terezie prožívá³²³, a proto ji utěšuje slovy: „V přítomnosti Boha, svaté Panny a všech svatých prohlašuji, že jste se nikdy nedopustila jediného smrtelného hříchu. Poděkujte Bohu za to, co pro vás dělá, neboť kdyby vás opustil, nebyla byste andílkem, ale stala byste se malým démonem. Mé dítě, Pán Ježíš ať je vždycky vaším představeným a vaším novicmistrem.“³²⁴ Od toho dne je Terezie definitivně zbavena bolesti duše, která ji pět let trápila a už je v této věci dokonale klidná.³²⁵

5.5. Modlitba u Terezie od Dítěte Ježíše

Modlitba je pro Terezii jako královna, která má volný přístup ke králi a může od něho dostat všechno, oč žádá. Modlitba je pro ni vzlet srdce, prostý pohled k nebi, zvolání vděčnosti a lásky ve zkoušce i v radosti. Modlitba je něco velikého, co rozšiřuje duši a spojuje s Ježíšem.³²⁶

Terezie neměla žádnou metodu modlitby, učí nás, abychom osvobodili svou duši od jakýchkoli metod. Učí nás modlit se srdcem, modlit se láskou. Říká nám, že modlitba je výměna lásky mezi Bohem, který je láska a člověkem,

³²¹ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 143.

³²² Otec Pichon je jezuita, je duchovním vůdcem nejprve Tereziiny sestry Marie a posléze dalších členů rodiny Martinových. Byl velkým kazatelem, v mládí sám trpěl úzkostlivostí, „až se z toho málem zbláznil“ jak sám později prohlásil. (srov. DESCOUVEMONT, *Terezie a Lisieux*, s. 125).

³²³ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 144n.

³²⁴ Tamtéž, s. 145n.

³²⁵ Srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 81.

³²⁶ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 232n.

který je stvořen k lásce. Modlitba je věc zcela prostá. Terezie nepotřebovala k modlitbě jiné knihy stačilo ji evangelium, protože evangelium je kniha lásky.³²⁷ „Je lépe hovořit s Bohem než o Bohu, protože do duchovních rozhovorů se plete příliš mnoho sebelásky.“³²⁸

Centrálním bodem Terezina poselství je poznávat a zjevovat Lásku.³²⁹ Protože jen láska nás může udělat milými Pánu. Láska je jediné dobro, o které máme usilovat. Ježíš nám ukazuje jedinou cestu, která k Lásce vede.³³⁰ „Tou cestou je odevzdanost malého dítěte, které bez obav usíná v náručí svého Otce.“³³¹ Pokud se s plnou důvěrou odevzdáme Božimu nekonečnému milosrdenství On nás zahrne svou přízní.³³² Toto je cesta duchovního dětství³³³, cesta důvěry a naprosté odevzdanosti.³³⁴ Jedině Ježíšova náruč nás vynese k Lásce, proto je zapotřebí zůstat maličký a menšit se stále víc.³³⁵ Být malým dítětem znamená „poznat svou nicotu, očekávat vše od Boha, jako malé dítě očekává vše od svého otce; ničím se neznepokojovat, vůbec si nezískávat jmění...Být malý ještě znamená vůbec si nepřičítat ctnosti, které konáme a nemyslet si, že jsme něčeho schopni, ale uznávat, že Bůh vložil tento poklad do ruky svého malého dítěte, aby ho používalo podle potřeby...vůbec nepozbývat odvalu kvůli svým chybám, protože děti často upadnou, ale jsou příliš malé, než aby si hodně ublížili.“³³⁶

³²⁷ Srov. P. LIAGRE LOUIS, *Duchovní cvičení se svatou Terezii z Lisieux*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, s. 60-63.

³²⁸ JERZY ZIELŃSKI, *365 dní s mystiky Karmelu*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 16.

³²⁹ MARIE-EUGÈNE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Tvá láska rostla se mnou*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 87.

³³⁰ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 182.

³³¹ Tamtéž, s. 182.

³³² Srov. Tamtéž, s. 193n.

³³³ Na přelomu roku 1894/95 si Terezie uvědomuje, jak veliká je propast mezi ní a velkými svěťci jako je Pavel, Augustin, Terezie z Ávily. V této době učiní velký objev: „úplně nová malá cesta“ (srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 125n).

³³⁴ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Vstupuji do života*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992, s. 182n.

³³⁵ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 202.

³³⁶ TEREZIE Z LISIEUX, *Vstupuji do života*, s. 99n.

Z duchovního dětství vychází Terezie, když popisuje svou vlastní vnitřní modlitbu. Považuje se za malé jen lehce ochmýřené ptáčátko, není orlem, z kterého má jen oči a srdce, neboť navzdory své nepatrnosti se odvažuje hledět do Slunce lásky. V srdci cítí všechny tužby orla. Ptáčátko by rádo vzlétlo k zářivému Slunci, až k božskému ohnisku Nejsvětější Trojice, jako jeho bratři orli, ale na tento let nemá sílu. Ptáčátko se netrápí, s odvážnou odevzdaností dál hledí na božské Slunce, a i když ho někdy mraky zakryjí, tak ptáčátko zůstává na svém místě, protože ví, že za mraky Slunce pořád svítí. Ježíš má rád malé ptáče, třebaže to se ještě nechává rozptylovat pozemskými tretkami. A ptáčátko ví, že po všech svých nepřístojnostech se nemá schovávat v koutě a oplakávat svou bídu, ale obrátit se k svému milovanému Slunci, a nechat se prohrát jeho blahodárnými paprsky. Ježíši, jak je tvé ptáče šťastné, že je slabé a maličké. Je příliš malé, aby dělalo velké věci.³³⁷ Po tomto přirovnání nás může napadnout, že Terezie si hraje na malé dítě, aby skryla své intelektuální nedostatky. Pravdou, ale je, že její vnitřní modlitba spočívá v prostém a živém postoji duše, v trvalém směřování k Bohu, v láskyplném pohledu na Nejsvětější Trojici. Její modlitba je hrou lásky, jenž používá všechno: sílu i slabost, vyprahlost i útěchu, roztržitost i spánek. Takže tato půvabná Tereziina hra s Pánem, kterou bychom ani nenazvali vnitřní modlitbou je skutečnou a hodnotnou kontemplací, neboť dokonale splňuje definici rozjímavé modlitby.³³⁸

Mystický život je takový, ve kterém převažuje přímé Boží působení. Pro Terezii je mystický a duchovní život totéž, protože duchovní život chápe jako život, který řídí a působí v něm Bůh.³³⁹ „Modlitba a oběť představují veškerou mou sílu; to ony představují nepřemožitelnou zbraň, kterou mi dal Ježíš.“³⁴⁰ Po modlitbě měla srdce naplněné láskou a odhodláním být připravená k malým obětem.³⁴¹

³³⁷ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 191-193.

³³⁸ Srov. MARIE-EUGÈNE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Tvá láska rostla se mnou*, s. 100n.

³³⁹ Srov. Tamtéž, s. 103.

³⁴⁰ ZIELIŃSKI, *365 dní s mystiky Karmelu*, s. 211.

³⁴¹ Srov. LIAGRE, *Duchovní cvičení se svatou Terezii z Lisieux*, s. 62n.

Terezie se modlí jako děti, které neumějí číst. Prostě říká Bohu to, co jí napadne, bez krásných frází, protože Bůh ji vždycky rozumí. Ráda se modlí společné modlitby, protože pociťuje zbožnost svých spolusester, která doplňuje tu její. Velké problémy měla s modlitbou růžence. Růženec pro ni byl jako nějaký kající nástroj. Marně se snažila rozjímat růžencová tajemství. Dlouho se s tím trápila, neboť velmi milovala Pannu Marii. Nakonec si uvědomila, že Marie je více matkou než královnou a že musí vidět její dobrou vůli.³⁴²

Při slavnosti Nejsvětější Trojice³⁴³ dostane Terezie milost, že pochopí, jak moc touží být Ježíš milován. Chce se nabídnout jako zápalná oběť milosrdné Lásce.³⁴⁴ „Můj Bože, blažená Trojice! Toužím tě milovat a působit, abys byl milován, pracovat pro oslavu církve svaté zachraňováním duší na zemi a vysvobozováním duší trpících v očistci. Toužím dokonale plnit tvou vůli a dospět na stupeň slávy, kterou jsi mi uchystal ve svém království. Zkrátka, toužím být svatá. Ale cítím svou nemohoucnost a prosím tě, můj Bože, buď ty sám mou svátostí ... Abych setrvala v úkonu dokonalé lásky, obětuji se, můj Bože, jako celopal tvé milosrdné lásce a prosím tě, abys mě ustavičně stravoval a zaplavoval mou duši proudy své nekonečné něhy a abych se takto stala mučednicí tvé Lásky.“³⁴⁵

Ke konci života prožívá Terezie nejtemnější vnitřní noc. Vnitřní hlas jí našeptává, že duchovní život, všechny její velké touhy, její obětování, všechno je jenom iluze, že zemře pro nic.³⁴⁶ „Sniš o světle, o vlasti provoněné těmi nejsladšími vůněmi, o tom, že budeš vlastnit Stvořitele těchto divů, věříš, že jednoho dne vyjdeš z mlhy, která tě obklopuje. Jen jdi, jdi, raduj se ze smrti, která ti dá ne to, v co doufáš, ale ještě hlubší noc, noc nicoty.“³⁴⁷ Ve chvílích, kdy je její mysl tak vyschlá, že z ní nedokáže vydolovat jedinou myšlenku, aby se mohla spojit s Bohem, modlí se Terezie velmi pomalu „Otče náš“ a „Zdravas

³⁴² Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 233.

³⁴³ 9. června 1895.

³⁴⁴ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s.171n.

³⁴⁵ Tamtéž, s. 256n.

³⁴⁶ Srov. GAUCHER, *Životopis Terezie z Lisieux*, s. 147.

³⁴⁷ Tamtéž, s. 147.

Maria“ a tyto modlitby živí její duši.³⁴⁸ Když necítí nic, když není schopná se modlit zaměřuje se na ctnosti, na malé příležitosti, na malá nic, které dělají Ježíšovi radost, např. úsměv, milé slovo.³⁴⁹ Tato vyprahlost je opravdovým mučednictvím duše. Terezie radí milovat Boha, „abychom pro něho trpěli všechno, co bude chtít, ano i strasti duše, vyprahlosti, úzkosti, zdánlivý chlad... To je veliká láska milovat Ježíše a nepociťovat sladkost této lásky... To je pravé mučednictví.“³⁵⁰ Terezie ví, že jenom Ježíš hovoří v mlčení a uprostřed temnoty.³⁵¹

5.6. Smrt a svatořečení

Terezie od Dítěte Ježíše umírá ve věku 24 let v klášteře v Lisieux 30. září 1897. 23. dubna 1923 ji papež Pius XI. blahořečil a 17. května 1925 ji prohlásil za svatou. V roce 1927 je Terezie spolu s Františkem Xaverským prohlášena za hlavní patronku misií na celém světě.

³⁴⁸ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy*, s. 233.

³⁴⁹ Srov. TEREZIE Z LISIEUX, *Dopisy*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, s. 175.

³⁵⁰ Tamtéž, s. 110.

³⁵¹ Srov. ZIELIŃSKI, *365 dní s mystiky Karmelu*, s. 55.

6. Co je specifického ohledně modlitby u Terezie Benedikty od Kříže

Terezie Benedikta byla 1. října 1999 spolu s Kateřinou Sienskou a Brigitou Švédskou prohlášena spolupatronkou Evropy. Papež Jan Pavel II. při této příležitosti řekl, že „celým svým životem jako myslitelka, mystička mučednice, postavila most mezi svými židovskými kořeny a svou příslušností ke Kristu...Stala se výrazem lidské, kulturní a náboženské pouti ztělesňující hluboké jádro tragédie a nadějí evropského kontinentu.“³⁵² A papež František v den slavení jejího svátku oni prohlásil, že je důsledná žena, která poctivě a s láskou hledá Boha, že je mučednicí svého židovského a křesťanského národa.³⁵³

6.1. Dětství a mládí

Terezie Benedikta od Kříže vlastním jménem Edita Steinová se narodila 12. října 1891 v den židovského svátku Jom kipur, jako nejmladší potomek židovským manželům Siegfriedovi Steinovi a jeho manželce Augustě,³⁵⁴ rozené Courantové. Rodina bydlela ve Vratislavi.³⁵⁵

Když byly Editě dva roky zemřel jí otec a vedení rodiny se ujala její matka Augusta. Byla to moudrá a rázná žena, hluboce věřící, která lpěla na židovských tradicích.³⁵⁶ Augusta Steinová začala úspěšně vést rodinný podnik se dřevem, proto výchovu dětí a vedení domácnosti svěřila svým nejstarším dcerám. Nejmladší Editu tedy vychovávali všichni členové domácnosti, především nejstarší sestra Elsa a později sestry Frída a Rosa.³⁵⁷

³⁵² <https://www.vaticannews.va/cs/cirkev/news/2022-08/edith-stein-80-let-od-mucednicke-smrti-spolupatronky-evropy.html>, ze dne 9. srpna 2022.

³⁵³ Srov. <https://www.vaticannews.va/cs/cirkev/news/2021-08/edith-steinova-dar-zivota-proti-netoleranci.html>, ze dne 9. srpna 2021.

³⁵⁴ Manžele Steinovi měli jedenáct dětí. Čtyři chlapce a sedm dívek. Čtyři děti zemřely v dětském věku (srov. ANDREAS UWE MÜLLER, AMÁTA NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013, s. 15n)

³⁵⁵ Tou dobou město leželo v Prusku, tj. na území dnešního Německa a jmenovalo se Breslau (Srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 242).

³⁵⁶ Srov. Tamtéž, s. 242.

³⁵⁷ Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 17.

Augusta Steinová měla k nejmladší Editě mimořádně něžný vztah. Především, proto, že Editiny narozeniny připadaly na židovský svátek smíření.³⁵⁸

Edita byla živé a rozpustilé dítě, byla vzteklá a paličatá, malá a drobná. Věčně zasněná a lekavá. Sní o štěstí a slávě, je přesvědčená, že vykoná velké věci a měšťácký život pro ni není. Je vychovávána, aby byla dochvilná a svědomitá, nespolehlivost je pro ni odporný nešvar. Nesnáší hádky mezi matkou a staršími sourozenci a pohled na opilce. Má strach, aby vlastní vinou nepřišla o svobodu ducha a lidskou důstojnost. Když se v její přítomnosti mluví o vraždě³⁵⁹ nemůže potom usnout. Trpí spolu s oběťmi, prožívá jejich bezmoc a vydanost. Následkem toho mívá noční můry.³⁶⁰

Edita byla inteligentní a měla velmi dobrou paměť. Bratr Pavel ji dělal přednášky o Goethovi nebo Schillerovi. Editu už od čtyř nebo pěti let projevovala značné literární znalosti.³⁶¹

V necelých pěti letech má Editu nastoupit do mateřské školy, aby byla se svými vrstevníky. Jelikož je od mala obklopena staršími lidmi považuje školku za místo ponížení, kde ji nedocení. Editu chce do velké školy, jako starší sestra Erna.³⁶² Nedočkavě se těší na své šesté narozeniny. Jednou je Editu na procházce se svou sestrou Elsou a potkávají známého učitele. Ten je Editou velmi pobaven, a když mu Elsa prozradí, jak moc Editu touží po škole na místě ji začal zkoušet a uznal, že je schopna začít chodit do školy. Nakonec se dal přesvědčit i ředitel školy.³⁶³ Školní rok tenkrát začínal na Velikonoce, takže Editu začala do školy chodit uprostřed školního roku, přesto je brzy jednou

³⁵⁸ Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 21.

³⁵⁹ Prvních šest let spí Editu v pokoji s matkou. Matka si před spaním nechává předčítat, např. drama od Friedricha Schillera Marie Stuartovna (srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 23).

³⁶⁰ Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 22n.

³⁶¹ Srov. *Vzpomínky na Editu Steinovou*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992, s. 12.

³⁶² Erna byla o jeden a půl roku starší (Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 23).

³⁶³ *Vzpomínky na Editu Steinovou*, s. 13.

z nejlepších žákyň. Jedna z jejich tehdejších spolužaček³⁶⁴ napsala, jelikož žila mezi samými staršími lidmi byla jako malá dospělá, byla velmi sečtělá a hodně čerpala od starších sourozenců. Byla také velmi ctižadostivá, plačtivá a vztekala se, pokud nebyla nejlepší. Matematika nepatřila mezi její oblíbené předměty, ale ve slohových pracích vynikala. Edita je ve škole šťastná a cítí, že tady je doma, že tady ji berou vážně.

V první třídě dochází k výrazné Editině proměně. Částečně za ní mohly neustále hádky mezi sourozenci a matkou a částečně přezíravé přistupování dospělých k ní. Edita se stáhla do svého nitra, je tichá a zamlklá, chtěla by mluvit o svých pocitech, ale dospělí se jí smějí, přála by si, aby ji brali vážně, přestože je ještě dítě. Všem začíná být divné, že Edita je kdekoli kromě školy tichá a mlčenlivá. Převládá u ní svědomitost a sebeovládání nad svéhlavostí, začíná si uvědomovat, že ztrátou sebeovládání přichází o svou důstojnost. Edita se učí být vnitřně zklidněná, uchovávat si pokoj, který z ní pak vyzařoval po celý její život.³⁶⁵

Od roku 1904 můžou děvčata rovnou nastoupit na gymnázium.³⁶⁶ Edita má obavu na gymnázium nastoupit, neboť v sedmé třídě se její školní výsledky zhoršily a také by se musela doučit latinu a matematiku. Přestup na gymnázium byl krok, který vyžadoval osamostatnění a vydání se vlastní cestou, a na to se Edita ještě necítila. V roce 1906 ohromí celou rodinu a zaskočí učitelský sbor, když prohlásí, že má učení plné zuby a končí se školou.³⁶⁷

V dubnu 1906 odjíždí Edita do Hamburku na krátkou návštěvu své sestry Elsy. Návštěva se nakonec protáhne na deset měsíců. Edita vypomáhá sestře, čekající druhé dítě, s domácností, přestože Elsin manžel má pochybnosti, zda je možné svěřit domácnost a péči o dítě tomuto zasněnému

³⁶⁴ Teresia Renata Posselt OCD byla novicmistrovou a matkou převorkou kolínského Karmelu, když tam žila Edita Steinová. Napsala knihu *Edith Stein. Eine große Frau unseres Jahrhunderts*.

³⁶⁵ Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 23-25.

³⁶⁶ Dívky už nemusely absolvovat čtyřletý kurz reálného gymnázia, který následoval po deváté třídě základní školy a teprve potom odmaturovat na chlapeckém gymnáziu. Mohly na gymnázium nastoupit rovnou (srov. Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 26).

³⁶⁷ Srov. Tamtéž, s. 26n.

děvčeti. Nakonec je Edita své sestře velkou oporou. U Edity se začínají projevat mateřské sklony a uvědomuje si, že ji to k dětem táhne.

U Severního moře prožije Edita zážitek, který ukazuje, s jak velkým citem přistupovala ke každému stvoření, kterému se děje křivda. Při procházce k moři uvidí nedaleko majáku přivázanou ovci, která naříkavě bečí. Když k ní Edita přistoupí vidí v jejích očích takovou smrtelnou hrůzu, že na to nikdy nezapomene. V té době Edita přichází o víru, dobrovolně se vzdává modlitby. Věří v předurčení nebo osud, věří, že je jí souzeno vykonat něco velikého.³⁶⁸

V březnu 1907 se Edita vrací domů do Vratislavi. Sama neví, co dál. Pomáhá v domácnosti, hodně čte. V tomto období se rozhodne, že se vrátí do školy. Začíná období intenzivního samostudia, Od září 1907 do Velikonoc 1908 dožene tříleté učivo latiny a matematiky a jako jediná složí přijímací zkoušky do vyšší sekundy. Roky studií na gymnáziu jsou pro ni dobrou štěstí. Ke konci středoškolského studia se Editě otvírá kulturní svět a kultura ji významným způsobem nahrazuje chybějící náboženství. Mezi její oblíbené umělce patřili: Schiller, Mozart, Bach, Beethoven a Rembrandt. To, co ji fascinovalo na Bachově hudbě a Rembrandtových obrazech byla čistota a řád. V březnu 1911 Edita maturuje a předvádí vynikající výkon, díky němuž je osvobozena od ústní zkoušky.³⁶⁹ Edita touží studovat na univerzitě, vybírá si filozofii. Začíná její intenzivní hledání smyslu a pravdy.³⁷⁰

6.2. Doba studia a hledání

V roce 1911 začíná Edita studovat na univerzitě ve Vratislavi, studuje čtyři obory najednou: germanistiku, dějiny, latinu a filozofii. Edita chce především studovat filozofii, neboť je to věda o základech, o základních otázkách, jak vědění a pravda vznikají, ale uvědomuje si, že filozofii by si těžko vydělávala na živobytí, proto zvolila tuto kombinaci studijních oborů, které jsou vhodné i pro případné povolání učitelky. Na gymnáziu byla Edita nejlepší

³⁶⁸ Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 28n.

³⁶⁹ Srov. MARIA AMATA NEYER, *Edita Steinová, Život v dokumentech a obrazech*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 11.

³⁷⁰ Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 33-39.

studentka z ročníku a totéž si předsevzala i na vysoké škole. Od počátku byla přesvědčena, že to dotáhne až k doktorátu. Edita se mohla věnovat jen studiím, nemusela si přivydělávat brigádami nebo doučováním.³⁷¹ Edita je při studiu velmi aktivní navštěvuje různé spolky a má hodně vedlejších činností.³⁷² Sama se později diví, kde vůbec vzala čas na studium. Přese všechny aktivity nemá Edita pokoj a vyrovnanost, zažívá období euforických stavů, které se střídají s depresiemi. Prvního vrcholu dosahují deprese v roce 1912 a později ještě zesilují. Důvodem je rozpor mezi Editinými společenskopolitickými ideály a skutečností.³⁷³ Edita prožívá vnitřní zápas, navenek na sobě nedává nic znát, ale uvnitř ztrácí sebekontrolu. Nemá sílu dosáhnout svého vnitřního středu, ztrácí motivaci a vůli.³⁷⁴

Edita se zajímá o to, co je v člověku původní, po tom chce pátrat. A tak jí na podzim 1912 její kolega-student dává tip na nový filozofický směr – fenomenologie. Edita si přečte knihu Edmunda Husserla *Logická zkoumání* a dochází k přesvědčení, že pomocí fenomenologie by bylo možné dospět k původnímu životu. Na pozvání známe se přestěhuje do Göttingenu. Na tamní univerzitě chtěla pokračovat ve studiích. V Göttingenu se setkává s Edmundem Husserlem, Maxem Schelerem a Adolfem Reinachem. K jejím dalším profesorům patřil filozof Leonard Nelson a historik Max Lehmann.³⁷⁵

³⁷¹ Babička ji odkázala tisíc marek, které byly investovány do rodinného podniku a výnos činil deset tisíc říšských marek, což už bylo docela pěkné jmění. Průměrný roční příjem na obyvatele činil v roce 1913 739 marek (srov. Tamtéž, s.43).

³⁷² Je členkou Spolku pro vzdělávání národa, Edita vede kurzy pravopisu pro dělníky; Pedagogické skupiny, ten se zabývá školskou reformou, členové navštěvují pomocné školy, různé ústavy, dětské domovy a sirotčince; Ženského spolku, který usiloval o zrovnoprávnění pohlaví a Spolku studentek, ten pořádal společenské akce a Edita v něm dlouho nevydrží (srov. Tamtéž, s. 44n).

³⁷³ Přístup ke vzdělání byl většinou výsadou mužů a většina jich pokládala ženy za slabé pohlaví, které není plnohodnotné. Fyzik Max Planck prohlásil: „Amazonky se i v duchovní oblasti přiči přírodě“ a to byl bohužel většinový názor nejenom studentů, ale také vyučujících. V létě 1912 si ještě přečetla román Hermanna Poportse Helmut Haring a to ji naplnilo takovým hnusem, z kterého se celé týdny nedokázala vyhrabat (srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, 46n).

³⁷⁴ Srov. Tamtéž, s. 43-47.

³⁷⁵ Srov. Tamtéž, s. 57n.

Na začátku 1. světové války se Edita přihlásila na ošetrovatelský kurz. Chce se stát zdravotní sestrou. Po absolvování kurzu ošetřuje pacienty s tuberkulózou a pak pracuje na chirurgické ambulanci. V tomto období se u ní objevují úzkostné pocity. V říjnu onemocní bronchitidou, a jelikož ošetrovatelek je dost vrací se zpět ke studiu v Göttingenu. Vede poradnu pro studentky a připravuje se na zkoušky, dopisuje písemnou práci ke státnicím, které má v listopadu. Navzdory všemu, co se děje sama označila toto období za nejšťastnější. Přátelí se se staršími studentkami a poprvé není ona sama tím vůdčím a obletovaným prvkem, ale ve druhých vidí něco lepšího a vyššího. Kolegům-studentům posílá na frontu malé balíčky. V polovině ledna dělá Edita ústní zkoušky a obstojí s vyznamenáním.³⁷⁶

Po státnicích se znovu hlásí k Červenému kříži jako ošetrovatelka. Místo dostává blízko karpatské fronty, v infekčním lazaretu³⁷⁷ v Hranicích na Moravě.³⁷⁸ Zde sloužila skoro půl roku a napsala hodně dopisů.

Práce v lazaretu probíhala v neustálém chaosu. Pracovní nasazení a služební povinnosti se ventilovaly na večírcích, při kterých překračovány hranice přijatelného chování. Editě se vybavuje román Helmut Harring, je zhnusená a rozhořčená, že se něco takového může dít pod jednou střechou s nemocnými.

Edita pracuje jako noční služba, od sedmi večer do sedmi ráno. Nejprve se stará o jednu nemocniční stanici s šedesáti pacienty, po čase musí přijmout další dvě stanice a izolaci, kde dává injekce. V lazaretu se poprvé setkává s umíráním, zprvu tuto skutečnost přijímá profesionálně, jako součást její práce.³⁷⁹

³⁷⁶ Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 76n.

³⁷⁷ Leželo zde několik tisíc vojáků trpících tyfem, protože v tehdejší Rakousko-Uhersku ještě nebylo zavedeno plošné očkování proti tyfu (srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 78).

³⁷⁸ Srov. NEYER, *Edita Steinová, Život v dokumentech a obrazech*, s. 20.

³⁷⁹ Po úmrtí pacienta musí zavolat lékaře, aby vypsál úmrtní list, s ním pak zajít na vrátnici. Pak zavolat zřízence, aby mrtvého odnesli, a nakonec lůžko převléct (srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 79).

Když je málo práce a lazaret je vyprázdněný má Edita pocit nespokojenosti, ale jakmile dorazí transport s tisícovkou nemocných a personál lazaretu neví, co dřív je Edita nadšená a tento den je pro ni nejkrásnější za celé toto období, neboť vrcholné nasazení v člověku probouzí síly, o kterých ani nevěděl. Edita je bledá a vyčerpaná, neustále pije kávu a kouří jednu cigaretu za druhou, ale alkohol nadále odmítá. V červenci je její zdraví už natolik podlomené, že jí doporučují dovolenou. Edita prožívá vnitřní zápas, přemýšlí, zda nebyla chyba na tak dlouho přerušit vědeckou práci na druhou stranu má pochyby, zda to není jen její sobectví. Nakonec v září 1915 si Edita bere dovolenou a plánuje, že si přes dovolenou udělá zkoušku z řečtiny.³⁸⁰ Do služby v lazaretu se už nevrátí, neboť fronta se posune a lazaret je zrušen.³⁸¹

Edita vrací domu do Vratislavi a píše doktorandskou práci. Po třech měsících o Vánocích 1915 odjíždí do Göttingenu, aby ji ukázala Husserlovi. O Slavnosti Narození Páně pobývá u Husserlových a poznává zvyk zdobit vánoční stromek. V tomto období se u ní objevuje zájem o křesťanství.

Ve Vratislavi začíná Edita pracovat jako učitelka na své staré střední škole. Vyučuje latinu, němčinu, dějepis a zeměpis. A studuje rozšířené vzdělání pro učitelská povolání. Ve volném čase pracuje na disertační práci a učí se na ústní zkoušky.³⁸² Do tohoto období³⁸³ jsou datovány události, které Editin život velmi ovlivnily. Po skončení školního roku odjíždí Edita do Freiburgu za Husserlem,³⁸⁴ zastavuje se ve Frankfurtu nad Mohanem a v Heilbergu. Svědectví křesťanského života, se kterým se tam setkala ji velmi zasáhla. Katedrála svatého Bartoloměje ve Frankfurtu byla liduprázdná, najednou přichází trhovkyně, poklekla do lavice a začala se tiše modlit. Žena přichází do kostela jako k důvěrnému rozhovoru, spojuje modlitbu se všedností dne, přijímá od Boha sílu právě pro ten všední den. Druhý zážitek, který měl na

³⁸⁰ Zkouška z řečtiny byla podmínkou přípuštění k promoci (srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 80n).

³⁸¹ Srov. Tamtéž, s. 78-81.

³⁸² Srov. Tamtéž, s. 81-83.

³⁸³ Duben až květen 1916 (srov. Tamtéž, s. 83).

³⁸⁴ V roce 1916 začal Husserl pracovat na univerzitě ve Freiburgu jako nástupce H. Rickerta (srov. NEYER, *Edita Steinová, Život v dokumentech a obrazech*, s. 25).

Editu vliv se odehrál v jednom z frankfurtských muzeí. Edita je uchválena sochami, které patřily k vlámskému „Uložení do hrobu“, cítí se jakoby přemožena výrazem jejich tváří.³⁸⁵

Po příjezdu do Freiburgu je Edita zklamaná, Husserl se rozhodl, že její promoci odloží, nechce přijmout práci, se kterou se neseznámil. Edita se proto dohodne s děkanem, aby její zkouška byla posunuta až k nejzazšímu termínu. Husserl Editinu práci kritizuje a říká, že bude ráda, když proleze s odřenýma ušima, zároveň práci pokládá za velmi původní. Den před rigorózní zkouškou Editě nabízí místo asistentky, protože sám nezvládá nával práce. Následující den Edita absolvuje zkoušku „summa cum laude“.³⁸⁶

K prvnímu říjnu dává Edita výpověď na střední škole a chce se přestěhovat do Freiburgu, dělat Husserlovi asistentku. Spojuje s tím naději na filozoficky samostatnou práci a snad i možnost získat vlastní katedru.³⁸⁷

6.3. Konverze

5. října 1916 nastupuje Edita u Husserla jako soukromá asistentka. Ihned se vrhla do práce, jak byla zvyklá, ale hlodala ji otázka, zda by se více neměla angažovat pro vlast. Práce pro Husserla, trvajíc rok a půl, je dobou velmi těžkou. Je velmi obtížné se s ním na něčem dohodnout. Oba mají úplně rozdílné představy o spolupráci. Edita si ji představuje, jako věcnou výměnu, chce uspět s vlastním projektem: filozofie osoby, myslí, že si udělá jméno v odborném světě. Husserl hledal pomocnou vědeckou sílu, před kterou by mohl rozvíjet své myšlenky. Potřeboval někoho, kdo mu pomůže připravovat rukopisy pro tisk.³⁸⁸ Edita přemýšlí, co dál, zda zůstat u Husserla jako „děvečka pro

³⁸⁵ Srov. NEYER, *Edita Steinová, Život v dokumentech a obrazech*, s.25n.

³⁸⁶ „Cum laude“ je velice dobré hodnocení, „magna cum laude“ se uděluje výjimečně, „summa cum laude“ se dává kandidátům habilitace (srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 85).

³⁸⁷ Srov. Tamtéž, s. 84-86.

³⁸⁸ Husserl měl ve zvyku myslet písemně. Popsal všechno, co měl zrovna po ruce zastaralým těsnopisem (tzv. Gabelsbergerův těsnopis). Edita se musela naučit těsnopis, přepsat poznámky do normálního písma, opravit pravopis a interpunkci, text uspořádat a předložit Husserlovi k dalšímu zpracování. Nakonec odeslat do tiskárny (srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 90).

všechno“ nebo se vrátit k učitelství. Husserl ji nabízí, že může vést seminář pro začínající studenty – Úvod do fenomenologie. Tento seminář má velký úspěch, někteří ze studentů se později stanou slavnými.

Začátkem dubna 1917 vyjde tiskem Editina disertační práce a Edita se tak dostává do povědomí odborné veřejnosti. První ohlasy jsou rozporuplné. Scheler sice svým studentům Editinu práci doporučí ke čtení, ale zároveň ji kritizuje, že použila jeho přednášky z filozofie dějin a jmenovitě jej necitovala. Edita se nařčení brání.³⁸⁹

V listopadu 1917 na frontě ve Flandrech umírá Adolf Reinach. Edita se zprávu o tom dočetla v novinách a nedokázala se s ní vyrovnat. Zpráva ji úplně zdrtila a bolest byla bezmezná. Edita nemá žádného člověka, který by ji potěšil. Po pohřbu odjíždí Edita do Vratislavi, kde pobývá až do konce března. Pravděpodobně v tomto období vyzkouší třicetidenní ignaciánské exercicie, původně jako psychologický experiment.

Edita nechce jen u Husserla uspořádat papíry, proto se s ním domluví na ukončení spolupráce. Teď stojí před nejistou budoucností a neví, co bude dělat dál. Paní Reinachová se jí snaží pomoci a pošle jí zápisky svého manžela, napsané částečně v zákopech na frontě, „Tušení“ a „Absolutno“. Reinach píše, že se necítí osamělý a opuštěný a třebaže hledí smrti do tváře má jistotu, že je v bezpečí. Tyto texty Editu velmi oslovily. Má z nich velikou radost. Na konci března odjíždí Edita do Göttingenu, aby pomohla Anně Reinachové projít písemnou pozůstalost po Adolfu Reinachovi. Edita je mladou vdovou uchválena, ona sama je ochromena utrpením, všechno je bezvýchodné a nicotné, avšak Anna žije ve víře v Krista, v nadpřirozené lásce projevující se zkušeností ztráty.³⁹⁰ „Rozhodujícím podnětem pro mou konverzi ke křesťanství byl způsob, jakým moje přítelkyně, paní Reinachová, přinášela v moci tajemství kříže obětí, kterou si od ní vyžádala smrt jejího manžela na frontě první světové války.“³⁹¹ Bylo to její první setkání s křížem, uvědomila si, jakou

³⁸⁹ Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 89-99.

³⁹⁰ Srov. Tamtéž, s. 104-106

³⁹¹ Tamtéž, s. 106n.

sílu dává Bůh těm, kteří kříž nesou. Uviděla církev stojící na základech Kristova kříže. Byla to chvíle pádu jejího ateismu, židovství bledlo a srdce naplňovalo světlo Kristovo.³⁹²

V létě 1921 pobývá Edita u manželů Conrad-Martiusových³⁹³ v Bad Bergzabernu. Jednou večer, když zůstane Edita sama doma šáhne náhodou v knihovně po autobiografické knize Život svaté Terezie z Avily. „Začala jsem číst. Knížka mě zaujala. Dočetla jsem ji jedním dechem. Když jsem ji zavírala, řekla jsem si: tohle je pravda!“³⁹⁴ Edita knížku přečte za jedinou noc. Ráno si koupí katechismus a misálek, řádně je prostuduje a za několik dní navštíví první mši svatou v životě.³⁹⁵ Nic pro ni není neznáme, všemu rozumí, díky prostudovaným knížkám chápe celou mši do nejmenších podrobností. Po mši jde na faru za farářem a žádá ho o křest. Staříčkový kněz je velmi udivený a říká, že pro přijetí do církve potřebuje přípravu a ptá se Edity, jak dlouho se na křest připravuje a kdo ji připravuje. Edita ze sebe jen vysouká: „Prosím vás, důstojný pane, abyste mě vyzkoušel.“ Po teologické diskuzi, kdy Edita umí odpovědět na každou otázku je stanoven datum křtu na začátek nového roku.³⁹⁶

Zprvu navštěvuje Edita evangelický i katolický kostel a přemýšlí pro, kterou formu křesťanství se rozhodnout,³⁹⁷ mnohem více ji, ale přitahuje katolická liturgie.

Edita zatím stojí před velmi těžkým úkolem, jak oznámit doma, a především matce svou konverzi ke katolicismu. Augusta Steinová byla pravověrná židovka a Editino rozhodnutí pokládala za odpadlictví od víry, bylo to pro ni to nejhorší, co mohla Edita udělat.³⁹⁸ Rodina Steinových znala katolictví jen od nejnižších společenských vrstev ve svém okolí. A jejich

³⁹² Srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 244.

³⁹³ Manželé konvertovali k protestantismu (srov. Tamtéž, s. 244)

³⁹⁴ *Vzpomínky na Editu Steinovou*, s. 21.

³⁹⁵ Srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 244.

³⁹⁶ Srov. *Vzpomínky na Editu Steinovou*, s. 21n.

³⁹⁷ Tehdy bylo obvyklé, že židé konvertující ke křesťanství vstupovali do protestantské církve, tak to udělali manželé Husserlovi, manželé Reinachovi a sestra Adolfa Reinacha Pauline. Také Edita by našla větší pochopení u své rodiny a přátel, kdyby konvertovala k protestantismu (srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s.130).

³⁹⁸ Srov. Tamtéž, s. 130n.

představa katolického náboženství spočívala v tom, že katolíci klečící na kolenou líbají boty kněžím. Proto nemohli pochopit, jak se Edita mohla snížit k této pověřivé sektě.³⁹⁹

Edita Steinová je 1. ledna 1922 pokřtěna ve farním kostele svatého Martina v Bad Bergzabernu. Ke svému vlastnímu jménu přijímá jméno Terezie.⁴⁰⁰ Pokřtil ji děkan Eugen Breitling, za kmotru ji šla Hedwig Conrad-Martiusová, Edita měla při obřadu její svatební plášť. A od tohoto dne byla rozhodnuta vstoupit k bosým karmelitkám.⁴⁰¹ Následující den v témže kostele přijala Edita eucharistii a 2. února byla špýrským biskupem Dr. Ludwigem Sebastianem, v jeho soukromé kapli biřmována.⁴⁰²

Editin duchovní vůdce Joseph Schwind nesouhlasil, aby ihned vstoupila na Karmel, ale chtěl, aby Edita své schopnosti aktivně zapojila do formování katolického světa, byl přesvědčen, že má nezastupitelný úkol na obracení světa.⁴⁰³

6.4. Před vstupem na Karmel

V létě 1922 se Edita poprvé od konverze vrátí domů do Vratislavi. Všichni příbuzní a známi vidí, že Edita je nový člověk, je tolerantní a respektuje každého člověka, kterého pokládá za jedinečnou osobnost.⁴⁰⁴ Jelikož všechno proběhlo v pořádku, takže se Edita do Vratislavi pravidelně vrací, až do svého vstupu na Karmel.⁴⁰⁵

Se svou matkou Edita oslaví svátek Jom Kipur. Augusta Steinová pozoruje Editu s úžasem. Jedné své známe řekne: „Ještě jsem neviděla tak se modlit, jak se Edita modlí. Je to něco podivného, modlila se s námi ze své knížky⁴⁰⁶ a představte si, všechny ty naše modlitby tam hned našla.“⁴⁰⁷

³⁹⁹ Srov. *Vzpomínky na Editu Steinovou*, s. 23.

⁴⁰⁰ Srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 245.

⁴⁰¹ Srov. NEYER, *Edita Steinová, Život v dokumentech a obrazech*, s.34n.

⁴⁰² srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s.131.

⁴⁰³ Srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 245.

⁴⁰⁴ Srov. *Vzpomínky na Editu Steinovou*, s. 23.

⁴⁰⁵ Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s.140.

⁴⁰⁶ Edita se modlila žalmy z breviáře (srov. *Vzpomínky na Editu Steinovou*, s. 23).

⁴⁰⁷ Srov. Tamtéž, s. 23.

Schwind našel Editě místo v Učitelském ústavu ve Falci. Jednalo se o internátní školu sester dominikánek. Edita měla pracovat jako učitelka němčiny a německé literatury. Nastoupit měla od nového školního roku, od Velikonoc 1923. Edita zde žila mnišský život, velmi střídavě a zároveň studovala katolickou filozofickou tradici, především Tomáše Akvinského. Porovnávala jeho myšlenky s fenomenologií. Edita je zde jediná neřeholní učitelka na plný úvazek. Studentky ji mají velmi rády, nezkaží žádnou legraci. Svůj život se snaží spojit s denním řádem dominikánek. Spolu se sestrami se modlí v chóru, často tráví čas v tiché modlitbě. Je to období, kdy se cítí šťastná.⁴⁰⁸ V tomto období znovu začíná zpracovávat své myšlenky, překládá a publikuje. Ke konci dvacátých let se účastní mnoha kongresů a přednáší.⁴⁰⁹

Od své konverze Edita toužila po řeholním životě. V roce 1928 ji jezuita Erich Przywara doporučil benediktinské arcidiákonství v Beuronu. Edita tam prožila Svatý týden a dostala tam velké milosti. Až do svého vstupu na Karmel tam Edita trávila všechny Svaté týdny a velikonoční oktávy. Edita se spřátelila s mladým arcidiákonem Rafaelem Waltzrem. Beuron ji dává pokoj a orientaci pro vnější svět, je pro ni nádvořím nebe. Je to místo, kde život určuje bohoslužba a modlitba.⁴¹⁰

V únoru 1932 se Edita stává docentkou na Institutu vědecké pedagogiky v Münsteru. Práci vykonává necelý rok.⁴¹¹ Uvědomuje si, že pokud nemůže pracovat v katolickém vědecko-pedagogickém zařízení, tak už v Německu nemá žádnou možnost, kde by mohla pracovat.⁴¹²

⁴⁰⁸ Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s.141-146.

⁴⁰⁹ Srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 245.

⁴¹⁰ Srov. NEYER, *Edita Steinová, Život v dokumentech a obrazech*, s.47n.

⁴¹¹ Když se stal Hitler říšským kancléřem nařídil, že Židé nesmějí vykonávat veřejné funkce (srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 246).

⁴¹² Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s.193.

6.5. Na Karmelu

Edita stojí před těžkým rozhodnutím: má emigrovat⁴¹³ nebo má vstoupit na Karmel? Což by byla radikální změna jejího dosavadního života. Druhou neděli velikonoční⁴¹⁴ jde do kostela svatého Ludgera a při tiché adoraci před Nejsvětější svátostí prosí o vyjasnění své další cesty. „Po závěrečném svátostném požehnání jsem měla souhlas Dobrého pastýře.“⁴¹⁵ Poté požádala o souhlas arcipata Rafaela Waltzra. Ten měl připomínky, že dvačtyřicetiletá vyzrálá žena bude mít problém snášet prostý a odříkavý život Karmelu, ale nakonec souhlasil. Edita si uvědomovala, že všechno mluví proti jejímu přijetí: věk, konverze ze židovství, filozofické vzdělání a veřejné působení. Edita chtěla vstoupit na Karmel v Kolíně nad Rýnem. Představila se převorce, podpřevorce, novicmistrové a všem sestřím s hlasovacím právem. Novicmistrová Terezie Renata ji upozornila, že na Karmelu nebude moci pokračovat ve své vědecké práci, na to Edita odpoví: „Nemůže nám pomoci lidská činnost, nýbrž Ježíšovo utrpení. Mou touhou je podílet se na něm.“⁴¹⁶ Na druhý den obdrží telegram s výsledkem hlasování. Ano může vstoupit.⁴¹⁷

Vstup je naplánován na 14. října 1933. „Vždycky se mi zdálo, že Pán pro mě mezi karmelitkami přichystal něco, co mohu najít jenom tam.“⁴¹⁸ 15. dubna 1934 začíná Editě noviciát, přijímá jméno Terezie Benedikta od Kříže.⁴¹⁹ „Pod Křížem jsem začala chápat osud Božího lidu, který se tehdy začínal naplňovat. Myslela jsem si, že ti, kteří by pochopili, že je to Kristův kříž, by jej měli jménem všech vzít na sebe.“⁴²⁰ Slavné sliby složí 21. dubna 1938.⁴²¹

⁴¹³ Takto se v Německu rozhodlo mnoho židovských rodin po nástupu Hitlera k moci. Edita dostala pozvání od jedné školy v Latinské Americe (srov. Tamtéž, s. 193).

⁴¹⁴ 30. dubna 1933 (srov. Tamtéž, s. 194).

⁴¹⁵ Tamtéž, s. 194.

⁴¹⁶ MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 198.

⁴¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 193-198.

⁴¹⁸ *Vzpomínky na Editu Steinovou*, s. 65.

⁴¹⁹ Podle zvyklostí kolínského Karmelu si jméno mohla vybrat sama (srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s. 207).

⁴²⁰ Tamtéž, s. 207.

⁴²¹ Srov. Tamtéž, s. 244.

Terezie Benedikta žije prostě, jako její spolusestry, ty se diví její nápadné nezkušenosti s manuální prací. Představení později rozhodnou, že je škoda, aby nebyly využity její schopnosti a přikáží ji pokračovat, s přihlédnutím k novému způsobu života, v její vědecké aktivitě. V roce 1938 se antisemitismus v Německu rozhořel naplno a Terezie Benedikta se domnívala, že se zachrání, nechá-li se přeložit na Karmel do nizozemského Echtu, stalo se tak 31. prosince téhož roku.⁴²²

6.6. Modlitba u svaté Terezie Benedikty od Kříže

P. Damasus Zähringer popisuje Editu jako „Ecclesia orans“. Všechno na ni mu připomínalo prvokřesťanský symbol „oranta“. Edita byla úzce spojená s Kristem, byla obrazem církve, stála v časnosti a pozvedala ji.⁴²³

Pro Editu „Každá opravdová modlitba je modlitbou celé Církve. Každou modlitbou se v Církvi něco děje. Každou modlitbou se modlí sama církev, neboť je to sám Duch Svatý, který v každé jednotlivé duši za nás prosí vzdechy, které nelze vyjádřit (Řím 8,26). Právě taková je pravá modlitba, vždyť nikdo nemůže říci Ježíš je Pán!, leč pod vlivem Ducha Svatého (1Kor 12,3). Čím jiným může být modlitba Církve, než oddaností těch, kdo nade všechno milují Boha, který je láska. Naprostá oddanost Bohu a na oplátku Božský dar, plné a trvalé sjednocení – to je nejvyšší pozdvižení srdce. To je nejvyšší stupeň modlitby, který je nám dostupný. Duše, které dospěly až tam, jsou srdcem Církve.“⁴²⁴ Modlitba církve je sebeodevzdání vroucně milujících Bohu, který je láska.⁴²⁵

Od své konverze čerpala Edita sílu k neúnavnému veřejnému životu v modlitbě. Pracovní dobu si neprodložovala dělala nač stačila. Její výkonnost rostla s množstvím práce. Bylo pro ni důležité mít tichý koutek, kde může být s Bohem. Nejvhodnější to pro ni bylo ráno, aby si uvědomila, co po ní Pán bude

⁴²² Srov. SICARI, *Svatí Karmelu*, s. 246.

⁴²³ Srov. *Vzpomínky na Editu Steinovou*, s. 32.

⁴²⁴ Tamtéž, s. 33.

⁴²⁵ Srov. NEYER, *Edita Steinová, Život v dokumentech a obrazech*, s. 62.

ten den chtít, jaké má úkoly a poslání. Edita se považovala za nástroj, který používá Bůh.⁴²⁶

Edita nám zanechala několik doporučení, jak si zorganizovat den, aby v něm měla místo i Boží milost. Hned po probuzení nás zavalí naše denní povinnosti. Jak to všechno stihneme? Člověk by nejrady začal hned své povinnosti plnit. Tady píše Edita je třeba se zastavit, neboť první chvíle dne mají patřit Pánu. Povinnosti, které mám mi ukládá Pán a On mi dá také sílu je zvládnout. Po tichém rozhovoru s Pánem se člověk pouští do pracovního dne. „zůstává ve mně ticho a duše je oprostěná od všeho, co na ni chtělo dotírat a co ji chtělo umořit. A naopak! Je naplněná svatou radostí, odvahou a silou“.⁴²⁷ V duši plane plamen lásky, který zažehl Pán, duše vyšla ze sebe a vstoupila do Božího života. A Pán nás vede k tomu, abychom lásku, kterou máme v srdci šířili kolem sebe. Z práce se člověk vrací unavený a čekají jej ještě povinnosti doma. A tady je třeba alespoň na okamžik se vnitřně uzavřít a utéci se k Pánu. „On je tu s námi a může nám v jednom jediném okamžiku dát všechno, co potřebujeme.“⁴²⁸ Když jdeme spát a ohlédneme se za svým dnem, vidíme, kolik jsme toho ještě nestihli, pocítujeme zahanbení, lítost, vztek. Potom je třeba vzít celý den a odevzdat jej Pánu, vložit jej do jeho rukou. Jenom tak si pak můžeme odpočinout, spočinout v Bohu a další den začít jako nový život. Neděle je bránou, kterou do všedního dne vchází věčný život a síla do nového týdne. Spolu s obětními dary máme na oltář odevzdat sami sebe, všechny bolesti i radosti, zaneprázdněnost i uhoněnost, lásku i to, co se nezdařilo. Tak můžeme mít účast na velké smírné oběti, která očistí naši duši.⁴²⁹

Modlitba je pro Editu nasloucháním laskavému Bohu, které k člověku promlouvá vždy první, a odpovědí člověka. Hodně času strávila v kleče před svatostánkem, kde cítila Ježíšův pohled. Velmi důležitou pro ni byla liturgie, vnímala Kristovu krev, jako vstup do velesvatyně Božího života. Ve křtu a ve

⁴²⁶ Srov. *Vzpomínky na Editu Steinovou*, s. 32.

⁴²⁷ EDITA STEINOVÁ, uspořádal AUCANTE VINCENT, *Cesta k vnitřnímu ztišení*, Praha: Paulínky, 2005, s. 11.

⁴²⁸ Tamtéž, s. 12.

⁴²⁹ Srov. STEINOVÁ, (AUCANTE), *Cesta k vnitřnímu ztišení*, s. 9-13.

svátosti pokání nás Kristova krev očišťuje od hříchu, otvírá nám oči pro věčné světlo, uši k naslouchání Božímu slovu a ústa k chvalozpěvům a modlitbě. V bířmování nás Jeho krev označuje a posiluje k odhodlanému vyznání. Kristova krev z nás vytváří údy jeho těla, kterými jsme tak dlouho, dokud v nás Kristus přebývá a panuje v nás.⁴³⁰ Kristova oběť při mši svaté, je ústřední tajemství naší víry, ústřední bod dějin světa. Je to chvíle proměny našeho života. Náš malý osobní život má splynout s velkým dílem našeho Spasitele.⁴³¹

Velkou důležitost Terezie Benedikta přikládala přímluvné modlitbě. Sama sebe ztotožňovala s biblickou královnou Ester⁴³² „Já jsem velice ubohá a bezmocná Ester, ale král, který si mě vybral, je nekonečně veliký a milosrdný. To je pro mě velikou útěchou.“⁴³³ Edita v modlitbě za druhé nespolehala na sebe, ale na Boha, který ji posláni přímluvné modlitby svěřil. Říká, že i ten nejubožejší hříšník se může postavit před Pána a modlit se za někoho jiného, protože Bůh je především milosrdný.⁴³⁴

Kontemplace vychází ze srdce, z nejhlubšího nitra duše. „Přítomnost Boha i Jeho zdánlivou nepřítomnost pociťujeme v srdci – kde nás to prvé blaží, zatímco to druhé v nás vyvolává bolestnou touhu.“⁴³⁵ V kontemplaci se duše zmocňuje Bůh. Terezie Benedikta rozděluje kontemplaci⁴³⁶ na získanou, člověk ji jde naproti svou aktivitou, a vlitou to je Boží dar, který člověk dostává náhle. Bůh znenadání uchvátí duši a ta vzplane láskou.⁴³⁷ „Žářem smírného ohně procházíme k blaženému sjednocení v lásce...Kontemplace je zároveň smrtí i vzkříšením.“⁴³⁸ Vzorem kontemplace je pro Terezii Benediktu Ježíš, především jeho Velekněžská modlitba. „Spasitelova Velekněžská modlitba

⁴³⁰ Srov. EDITA STEINOVÁ, *Myšlenky a meditace*, Svitavy: Trinitas, 2000, s. 33.

⁴³¹ Srov. BL. STEIN EDITH, *Vánoční tajemství*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991, s. 12n.

⁴³² Královna Ester je biblická postava a hlavní hrdinka starozákonní knihy Ester. Byla manželkou perského krále Achašveroše a zachránila perské židy před intrikami zlého Hamana (srov. DOUGLAS, *Nový biblický slovník*, „Ester“, „Ester, kniha“, 227n).

⁴³³ JOANNE MOSLEYOVÁ, *Edita Steinová jako žena modlitby*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, s. 111.

⁴³⁴ Srov. Tamtéž, s. 110.

⁴³⁵ EDITA STEINOVÁ, *Věda kříže*, Brno: Cesta, 2000, s. 145.

⁴³⁶ Vychází z Jana od Kříže.

⁴³⁷ Srov. STEINOVÁ, *Věda kříže*, s. 144n.

⁴³⁸ Tamtéž, s. 147.

před námi odhaluje tajemství vnitřního života: vzájemné darování se tří božských osob a přebývání Boha v lidské duši.⁴³⁹ Nejvíc čeho můžeme s pomoci Boží dosáhnout je patření na Boha, tzn. že máme účast na Božím životě, a k tomu má nejbližší mystická kontemplace.⁴⁴⁰

Vrcholem Editiny modlitby byla žádost převorce echtského Karmelu, zdali by se mohla nabídnout, jako smírná oběť za opravdový mír, neboť je to Ježíšova vůle.⁴⁴¹ Pokud s Kristem zemřeme na kříži pak s Ním vstaneme z mrtvých.⁴⁴² „Už nyní s radostí přijímám smrt, jakou mi určil Bůh, v naprostém podrobení jeho nejsvětější vůli. Prosím Pána, aby ráčil přijmout můj život a umírání ke cti a slávě.“⁴⁴³

6.7. Smrt a svatořečení

Roku 1942 začali deportace Židů. Na začátku srpna je zatčena také Terezie Benedikta. 9. srpna je zavražděna v Osvětimi-Březince. 1987 je blahorečena a 11. října 1998 svatořečena papežem Janem Pavlem II.⁴⁴⁴

⁴³⁹ MOSLEYOVÁ, *Edita Steinová jako žena modlitby*, s. 83.

⁴⁴⁰ Srov. STEINOVÁ, *Myšlenky a meditace*, s. 109.

⁴⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 59n.

⁴⁴² Srov. STEINOVÁ, *Věda kříže*, s. 26.

⁴⁴³ STEINOVÁ, *Myšlenky a meditace*, s. 60.

⁴⁴⁴ Srov. MÜLLER, NEYEROVÁ, *Život Edity Steinové*, s.245.

7. Praktické aplikace pro duchovní život

„Radím všem, kdo se věnují modlitbě, a zvláště na počátku, aby se spřátelili a hovořili s osobami, pro něž je modlitba denním chlebem. I kdyby si jen vzájemně pomáhali modlitbou, bude to vždy velmi prospěšné, nehledě k mnoha jiným výhodám.“⁴⁴⁵ Abychom se zbavovali klamů, napravovali své chyby a s láskou se nabízeli k službě Pánu, potřebujeme někoho, kdo nás zná zblízka a chce nám z lásky pomoci, neboť není nikdo, kdo by sám sebe znal tak dobře, aby nepotřeboval pomoc druhého.⁴⁴⁶

Zpočátku duchovního života potřebuje skoro každý nějakou metodu modlitby, ale časem je potřeba se při modlitbě osvobodit od všeho strojeného a postavit se do reality. Modlitba je stav duše, kdy je třeba odevzdat se nekonečné lásce, důvěřovat Bohu. A to nám většinou chybí. Mnohokrát nevědomky důvěřujeme v sebe, ve svou práci, ve své dovednosti a metody. Zapomínáme, že svatost není naše zásluha, ale dar, a že pouze Bůh z nás může udělat svaté. Naším úkolem je mu důvěřovat, odevzdat se mu.⁴⁴⁷

Terezie od Ježíše nás učí, že Pán je náš přítel.⁴⁴⁸ A modlitba nás vede k tomu, abychom dokázali milovat Boha celou svou silou. Nebojme se tedy přátelstvím s Pánem.⁴⁴⁹

Rozhodneme-li se pro vnitřní modlitbu, pak naše rozhodnutí musí být konkrétní a jasné. Především si musíme stanovit dobu konání modlitby, a od začátku tomu být věrni.⁴⁵⁰ Terezie od Ježíše píše, že člověk si musí na modlitbu zvyknout, a pokud neudrží vztah, vyprchá ze něj důvěrná známost.⁴⁵¹

Druhým předpokladem pro pravidelné rozjímání je místo. Terezie doporučuje, aby zvolený prostor měl znaky posvátnosti, tj. vypovídal o Boží

⁴⁴⁵ Sv. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 64.

⁴⁴⁶ Srov. Tamtéž, s. 135.

⁴⁴⁷ Srov. LIAGRE, *Duchovní cvičení se svatou Terezii z Lisieux*, s. 60n.

⁴⁴⁸ Srov. Sv. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 353.

⁴⁴⁹ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 31.

⁴⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 23.

⁴⁵¹ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 125.

přítomnosti, byl střídavý, tj. nerozptyloval nás vnějšími podněty, a abychom byli trochu v ústraní.

A za třetí je to dobře zvolená pozice těla, která dovolí mysli se zklidnit. Pozice by neměla být příliš náročná, ani příliš pohodlná. Abychom zaslechli Boží hlas musíme být sami a v tichu naslouchat.⁴⁵²

Vnitřní modlitba je záležitostí lásky, tato láska se projevuje trojí činností:

1. Hledáním Ježíše a ochotou být v jeho společnosti. Člověk je při modlitbě sám, a kdo mu může dělat lepší společnost než Pán.⁴⁵³
2. Sdílením všeho s Kristem. Máme stát před Ježíšem a rozmlouvat s ním, prosit Ho v našich potřebách, stěžovat si Mu na trápení a radovat se s Ním v útěchách.⁴⁵⁴
3. Konáním Boží vůle. „Od duše, která se rozhodla tě milovat a dát se ti k dispozici, nežádáš nic jiného, než aby poslouchala a pustila se do toho, čím ti může víc sloužit. Tato touha stačí a nemusí ještě hledat a volit cesty, protože tvá vůle je i vůle její.“⁴⁵⁵

Při vnitřní modlitbě můžeme dělat ledacos. Tedy to, co v nás podněcuje lásku. Můžeme si vypomoci knihou, ústní modlitbou, pohledem na přírodu atd. Lásku podněcuje v každém něco jiného. Ale primárně bychom měli rozjímat Ježíšův život.⁴⁵⁶

K přemítání nad Ježíšovým životem nám pomůžou evangelia. Terezie z Lisieux říká: „Nenalézám nic v knihách, evangelium mi stačí.“⁴⁵⁷ Vezmeme si nějakou perikopu z evangelia, která nás oslovuje, ztotozníme se s některou z postav, zaujmeme její postoj a zopakujeme její slova. Nesmíme při tom však zapomenout na primární cíl, a to je být s Ježíšem.⁴⁵⁸ Aby vnitřní modlitba přinášela plody a promítala se do našeho života, musíme přinášet před sebe

⁴⁵² Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 24n.

⁴⁵³ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 121.

⁴⁵⁴ Srov. SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 97n.

⁴⁵⁵ SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Knihy o zakládání*, s. 41.

⁴⁵⁶ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 44, 47, 48.

⁴⁵⁷ LIAGRE, *Duchovní cvičení se svatou Terezii z Lisieux*, s. 63.

⁴⁵⁸ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 49n.

Kristův život pomocí rozjímání evangelia, a přinášet svůj život před Krista, tím, že se mu svěřujeme ze vším, co prožíváme a hledáme jeho vůli.⁴⁵⁹

Rozhodně nesmíme chtít držet otěže modlitby ve svých rukou, ale musíme je předat Pánu. Ten často dává tehdy, když člověk už ani nedoufá a neočekává: „někdy Pán přijde hodně pozdě a tehdy dá v jediném okamžiku tolik, kolik dal jiným během mnoha let“.⁴⁶⁰

Terezie z Lisieux nás učí, že modlitbě musí předcházet naše víra v Boží lásku. Máme se snažit svou modlitbu zjednodušit, a ne ji zbytečně komplikovat.⁴⁶¹ A třebaže je naše modlitba ubohá a nevyrovnaná, narušuje ji roztržitost a různé vášně, znehybňuje ji slabost, vyprahlost a možná i spánek, přesto všechno není prohrou. Po vzoru svaté Terezie z Lisieux se před Boha postavme jako malé dítě,⁴⁶² jako neopeřený ptáček, které chce, ale nemůže létat a odevzdejme se Pánu do náruče, vždyť On nás miluje takoví, jací jsme.

Terezie Benedikta nám předkládá prostředky, které jsou vhodné k navazování, udržování a oživování spojení s Bohem. Je to rozjímání, duchovní četba, liturgie, lidové pobožnosti atd. Všechny, ale nejsou pro každého a v každé době stejně plodné. Například rozjímání nemohou praktikovat všichni stejným způsobem a stejně dlouho. Proto si musíme najít a používat pro nás to nejúčinnější.⁴⁶³

Jsou dvě cesty, které vedou ke spojení s Bohem, a tím k dokonalé lásce. Jedna je namáhavé vlastní úsilí vedené Boží milostí a druhá nechat se Bohem nést vzhůru, to sice ušetří mnoho námahy, ale jsou tady velké nároky na vůli.⁴⁶⁴ Druhá cesta je obrovský Boží dar.

Pán čeká, že budeme chtít od něho pomoci z naším životem. On chce, abychom my měli účast na jeho životě. Pokud budeme s Bohem stále více spojeni, veškera samota zmizí.⁴⁶⁵ Odevzdejme budoucnost do rukou Božích a

⁴⁵⁹ Srov. KOHUT, *Slabikář vnitřní modlitby*, s. 56.

⁴⁶⁰ SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti*, s. 82.

⁴⁶¹ Srov. LIAGRE, *Duchovní cvičení se svatou Terezii z Lisieux*, s. 60n.

⁴⁶² Srov. MARIE-EUGÈNE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Tvá láska rostla se mnou*, s. 99n.

⁴⁶³ Srov. STEINOVÁ, (AUCANTE), *Cesta k vnitřnímu ztišení*, s. 14.

⁴⁶⁴ Srov. STEINOVÁ, *Myšlenky a meditace*, s. 32n.

⁴⁶⁵ Srov. STEINOVÁ, (AUCANTE), *Cesta k vnitřnímu ztišení*, s. 17.

nechme se jim vést jako dítě, potom na své cestě životem nezabloudíme. Abychom zůstali Bohu věrni za všech okolností k tomu je nezbytná modlitba.⁴⁶⁶

⁴⁶⁶ Srov. STEINOVÁ, (AUCANTE), *Cesta k vnitřnímu ztišení*, s. 19.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo popsat modlitbu u významných karmelských Terezii. Čím je jejich modlitba charakteristická a, co ji ovlivnilo.

První kapitola se ptá, co je to vlastně modlitba a předkládá její definici. Ukazuje nám, jak vypadá křesťanská modlitba. Je to modlitba, kdy Boha oslovujeme „Otče“. Bůh je náš Otec, který za námi přichází vždy první, promlouvá k nám skrze Písmo, shromažďuje nás ve své církvi, kde s námi tvoří společenství a chce po nás, abychom milovali své bližní. Sílu milovat Otce a milovat bližního čerpáme z eucharistie, která je základem, na kterém stojí náš život a naše modlitba. Dalšími stavebními kameny, které používá Duch Svatý, aby z nás vybudoval chrám jsou ostatní svátosti. Chrám je místem modlitby a mají v něm zaznívat velebení a klanění, chvály a díky a také přímluvná a prosebná modlitba. Na závěr první kapitoly se dovídáme, co znamená ústní, mentální a mystická modlitba.

Druhá kapitola nám představuje modely modlitby, které nalezneme v Písmu svatém. První významnou osobností, o které můžeme říci, že se modlí je Abraham. Jeho modlitba jsou zejména činy a později slova. Jákob se modlí tak, že Bohu slibuje věrnost. Doba exodu je spojená s osobou Mojžíše, který je především přímluvce a prosebník. Mezi králi se vyjímá osoba Davida, který inspirován Duchem Svatým se modlí modlitby přetrvávající až dodnes. Otcem proroků je Eliáš, jenž nám ukázal, jakou moc modlitba má. Hlavní postavou Nového zákona je Ježíš Kristus. Učí nás, jak se máme modlit a jaká má být naše modlitba. Dělá to nejen slovem, ale hlavně svým příkladem. Další velkou modlitebnicí je Maria. Její modlitba je rozjímáním a kontemplací života jejího Syna. K pochopení křesťanské modlitby přispěl Pavel z Tarsu, jenž byl mužem modlitby.

Třetí kapitola nás uvádí do hlavní části diplomové práce, kterou je modlitba svatých Terezii. Nejdříve představuje „rodinu Karmelu“ a pak následuje krátký exkurz o vzniku a dějinách karmelitánů. Dále se dovídáme, čím je specifická karmelitánská spiritualita a jsou nám představeny čtyři základní kameny této spirituality. Jsou to kontempace, zkušenost pouště, láska k Marii a služba církvi.

Druhá část diplomové práce se zabývá modlitbou karmelských Terezii. Čtvrtá kapitola se soustředí na Terezii od Ježíše. Popisuje část jejího života, kdy

se z průměrné řeholnice stala učitelkou církve a mistryní psychologie mystiky. Jsou nám představovány životní osudy, vrcholící jejím obrácením před sochou zbičovaného a trny korunovaného Krista. Druhou významnou událostí jejího obrácení je kniha Vyznání od svatého Augustina. Podle mého názoru jsou to situace, které ovlivnily její modlitbu, která je představována v další části kapitoly.

Pátá kapitola hovoří o „Malé Terezii“, o Terezii od Dítěte Ježíše, která církev obohatila o „úplně novou malou cestu“. Schéma kapitoly je podobné jako u předchozí. Jsou probírány události ovlivňující budoucí modlitební život Terezie, který je představen v druhé části kapitoly.

Šestá kapitola se zabývá životem Edity Steinové, která po své konverzi vstoupila na reformovaný Karmel a přijala jméno Terezie Benedikta od Kříže. Znovu se dovídáme o událostech, které z Edity učinily ženu poctivě a s láskou hledající Krista. V závěru kapitoly se dovídáme o specifikách Tereziiny modlitby.

Poslední kapitola představuje rady od svatých Terezií. Rady, které můžeme aplikovat do našeho duchovního života. Máme hovořit s lidmi, kteří už mají „něco odmodleno“ přátelit se s lidmi jenž, nám řeknou i kritiku. Naučit se přistupovat k Pánu s důvěrou. Být věrní modlitbě a najít si „komůrku“, kde můžeme být se svým Pánem.

BIBLIOGRAFIE

1. Dokumenty církve a Písmo svaté

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. 3. přepracované vydání (1. vydání v ČBS). Praha: Česká biblická společnost, 1993. ISBN 80-900881-8-X.

Denní modlitba církve II., Doba postní a velikonoční, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-772-4.

Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, České katolické nakladatelství, 1995. ISBN 80-7113-089-3.

Katechismus katolické církve. Doplněné a opravené vydání podle Catechismus Catholicae Ecclesiae 1997, 2. vydání, (1. v Karmelitánském nakladatelství), Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-473-3.

2. Vlastní texty světic

BL. STEIN EDITH, *Vánoční tajemství,* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991. ISBN 80-900806-4-2.

STEINOVÁ EDITA, *Myšlenky a meditace,* Svitavy: Trinitas, 2000. ISBN 80-86036-43-X.

STEINOVÁ EDITA, *Věda kříže,* Brno: Cesta, 2000. ISBN 80-85319-92-6.

SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Cesta k dokonalosti,* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991. ISBN 80-900138-6-4.

SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Hrad v nitru,* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991. ISBN 80-900138-5-6.

SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Kniha o zakládání,* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991. ISBN 80-900807-4-X.

SV. TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život,* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991. ISBN 80-900138-3-X.

TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy (Dějiny duše),* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991. ISBN 80-900807-5-8.

TEREZIE Z LISIEUX, *Dopisy,* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-740-6.

TEREZIE Z LISIEUX, *Vstupuji do života,* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992. ISBN 80-85527-11-1.

3. Primární literatura

AUCLAIROVA MARCELE, *Boží tulačka*, Karmelitánské nakladatelství, Praha, 2016
ISBN: 978-80-7195-839-0.

BORRIELLO LUIGI, CARUANA EDMONDO, DEL GENIO MARIA ROSARIA, SUFFI
NICOLO, *Slovník křesťanských mystiků*, Kostelní Vydří: Karmelitánské
nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-7195-198-8.

BUBEN MILAN M., *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, III. díl, 2.
svazek, Žebravé řády, Praha: Libri 2007. ISBN 978-80-7277-140-0.

DE FIORES STEFANO, GOFFI TULLO, ed., *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří:
Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9.

DESCOUEMONT PIERRE, *Terezie a Lisieux*, Kostelní Vydří: Karmelitánské
nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-238-2.

DOUGLAS, J. D. ed, HILLYER, N., BRUCE, F. F, GUTHRIE, D., MILLARD, A. R.,
PACKER, J. I., WISEMANN, D. J., *Nový biblický slovník*, Praha: Návrat domů, 2017.
ISBN 978-80-7255-393-8.

ELSER M., EWALD S., MURRER G., *Encyklopedie náboženství*, „Modlitba“,
Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-188-2.

FOUILLOUX DANIELLE ed., *Slovník biblické kultury*, Praha: EWA Edition, 1992.
ISBN 80-900175-7-6.

GAUCHER GUY, *Životopis Terezie z Lisieux*, Kostelní Vydří: Karmelitánské
nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-181-5.

GUARDINI ROMANO, *O modlitbě*, Praha: České katolické nakladatelství Zvon,
1992. ISBN 80-7113-038-9.

LÉON-DUFOUR, XAVIER, ed., DUPLACY, JEAN, GEORGE, AUGUSTIN, GRELOT,
PIERRE, GUILLET, JACQUES, LACAN, MARC-FRANÇOIS, *Slovník biblické teologie*,
přeložil Petr Kolář. Řím: Křesťanská akademie, 1991.

MÜLLER ANDREAS UWE, NEYEROVÁ AMÁTA, *Život Edity Steinové*, Kostelní
Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013. ISBN 978-80-7195-596-2.

NOVOTNÝ, ADOLF, *Biblický slovník „A-P“*, Praha: Kalich – Česká biblická
společnost, 1992. ISBN 80-7017-528-1 (pro Kalich). ISBN 80-900881-1-2 (pro
Česká biblická společnost).

RAHNER KARL, VORGRIMLER HERBERT, *Teologický slovník*, „Modlitba“, Praha:
Zvon, 1996. ISBN 80-7113-088-5.

SVATÝ AUGUSTIN, *Vyznání*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015.
ISBN 978-80-7195-189-6.

SV. JAN OD KŘÍŽE, *Duchovní píseň*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-436-9.

SV. JAN OD KŘÍŽE, *Krátké spisy a korespondence*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-183-1.

SV. JAN OD KŘÍŽE, *Výstup na horu Karmel*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-420-2.

ŠPIDLÍK TOMÁŠ, *Prameny světla*, Olomouc: Centrum Aletti Velehrad-Roma, 2000. ISBN 80-86045-41-2.

VON ALLMEN JEAN-JAQUES A AUTORSKÝ KOLEKTIV, *Biblický slovník*, Praha: Kalich, 1991. ISBN 8017-180-4.

4. Sekundární literatura

AUGUSTYN JÓZEF, *Kde jsi, Adame?*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-359-1.

BEINERT WOLFGANG, *Malé dějiny křesťanského myšlení*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-7195-541-2.

CANTALAMESSA RANIERO, *Maria, zrcadlo církve*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. ISBN 80-85527-80-4.

CARROL EAMON R., STEFFEN ELIÁŠ, *Škapulíř Panny Marie Karmelské*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství v Kostelním Vydří, 1998. ISBN 80-7192-285-4.

HORYNA BŘETISLAV, *Úvod do religionistiky*, Praha: Oikúmené, 1994, ISBN 80-85241-64-1.

HÖSLER MATTHÄUS, VALABEK REDEMTUS MARIA, *Karmel v české církvi*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-303-6.

KELLER TIMOTHY, *Modlitba. Zkušenost posvátné úcty a důvěrného vztahu s Bohem*, Praha: Triton, 2017. ISBN 978-80-7553-251-0.

KOHUT PAVEL VOJTĚCH, *Slabikář vnitřní modlitby po způsobu sv. Terezie z Ávily*, Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1031-3.

MAREČEK PETR, *Evangelium podle Lukáše*, Praha: Česká biblická společnost 2018. ISBN 978-80-7545-065-4.

MARIE-EUGÈNE OD DÍTĚTE JEŽÍŠE, *Tvá láska rostla se mnou*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-241-2.

MICHEL JEAN-CLAUDE, *Kdo jsi, Maria?*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995. ISBN 80-85527-91-X.

MOSLEYOVÁ JOANNE, *Edita Steinová jako žena modlitby*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7195-472-9.

NEYER MARIA AMATA, *Edita Steinová, Život v dokumentech a obrazech*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 80-85527-16-2.

P. LIAGRE LOUIS, *Duchovní cvičení se svatou Terezii z Lisieux*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-487-3.

POSPÍŠIL CTIRAD VÁCLAV, *Maria – mateřská tvář Nejvyššího*, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2018. ISBN 978-80-7566-048-0.

Průvodce výstavou z dějin karmelitánského řádu Karmel v Čechách, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85527-43-X.

Řeholní život v českých zemích, Řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice, Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-222-6.

SCHAUBER VERA, SCHINDLER HANNS MICHAEL, *Rok se svatými*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1994. ISBN 80-85527-75-8.

SICARI ANTONIO MARIA, *Svatí Karmelu*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7195-446-0.

STEINOVÁ EDITA, uspořádal Aucante Vincent, *Cesta k vnitřnímu ztišení*, Praha: Paulínky, 2005. ISBN 80-86025-95-0.

STÖCKER MONIKA MARIE, *Dobrodružství velké lásky, Životní příběh Terezie z Lisieux*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-302-8.

TRETERA JIŘÍ RAJMUND, HORÁK ZÁBOJ, *Církevní právo*, Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-535-7.

VON SPEYR ADRIANNE, *Služebnice Pána*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85527-24-3.

VONDRUŠKOVÁ ALENA: *Jařmo, parkán, trdlice, aneb, Výkladový slovník historických pojmů, které upadají v zapomnění*, Grada, Praha, 2011. ISBN 978-80-247-3946-5.

Vzpomínky na Editu Steinovou, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992. ISBN 80-85527-05-7.

ZIELIŃSKI JERZY, *365 dní s mystiky Karmelu*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7195-503-0.

5. Elektronické zdroje

Řád karmelitánů, „Rodina Karmelu,“ <http://www.karmel.cz/index.php/rodina-karmelu>.

Terezie z Lisieux – učitelka církve <https://www.homilie.eu/cz/texty/zivotopisy-svatych/t/terezie-z-lisieux-»-ucitelka-cirkve/734.html>.

<https://www.vaticannews.va/cs/cirkev/news/2022-08/edith-stein-80-let-od-mucednicke-smrti-spolupatronky-evropy.html>, ze dne 9. srpna 2022.

<https://www.vaticannews.va/cs/cirkev/news/2021-08/edith-steinova-dar-zivota-proti-netoleranci.html>, ze dne 9. srpna 2021.

ANOTACE

Název práce: Modlitba u Terezie od Ježíše, Terezie od Dítěte Ježíše a Terezie Benedikty od Kříže

Příjmení a jméno: Matýsek Lukáš

Katedra: Pastorální a spirituální teologie CMTF UP v Olomouci

Obor: Teologické nauky

Vedoucí práce: Doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.

Počet stran: 96

Počet titulů použité literatury: 60

Počet elektronických zdrojů: 4

Rok obhajoby: 2023

Klíčová slova: Terezie od Ježíše, Terezie od Dítěte Ježíše, Terezie Benedikta od Kříže, Edita Steinová, Karmel, modlitba.

Předkládaná diplomová práce popisuje modlitbu u tří velkých karmelských světic. První část práce se zabývá modlitbou. Definuje ji a popisuje způsoby a druhy modlitby. Na příkladech osobnosti Písma svatého ukazuje, jaká byla jejich modlitební praxe. A dále se dovídáme o vzniku karmelského řádu a o jeho spiritualitě. Druhá část práce se zaměřuje na Terezii z Ávily, Terezii z Lisieux a Terezii Benediktu od Kříže, a především na jejich učení o modlitbě.

ANNOTATION

Title of bachelor thesis: Prayer at Theresa of Jesus, Theresa of the Child Jesus and Theresa Benedict of the Cross

Surname and name: Matýsek Lukáš

Department of Pastoral and Spiritual Theology, Sts Cyril and Methodius Faculty of Theology, Palacký University Olomouc

Branch: Theological teachings

Supervisor: Doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.

Number of pages: 96

Number of bibliographical titles: 60

Number of electronic resources: 4

Year of defence of the bachelor's thesis: 2023

Keywords: Theresa of Jesus, Theresa of the Child Jesus, Theresa Benedict of the Cross, Edith Stein, Carmel, prayer.

The thesis submitted describes prayer at three great Carmelite saints. The first part deals with prayer. It defines it and describes various ways and kinds of prayer. Using examples of the personalities from the Holy Writ it shows their prayer practice. We also learn about the origins of the Carmelite order and its spirituality. The second part of the thesis focuses on Teresa of Avila, Therese of Lisieux and Theresa Benedict of the Cross, it mainly deals with their teaching on prayer.